

**SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN SOSYO-PSİKOLOJİK
FAKTÖRLER: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı

Uğur FİLİZ

Danışman: Doç. Dr. Ferihan POLAT

Ağustos 2019

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı öğrencisi Uğur FİLİZ tarafından Doç. Dr. Ferihan POLAT yönetiminde hazırlanan “Seçmen Davranışını Etkileyen Sosyo-Psikolojik Faktörler: Pamukkale Üniversitesi Örneği” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 02.08.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye OKUDAN DERNEK

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Ferihan POLAT

Jüri Üyesi

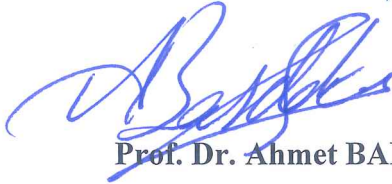

Dr. Öğr. Üyesi Özhan HANCILAR

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 28/08/2019 tarih ve 36/01... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

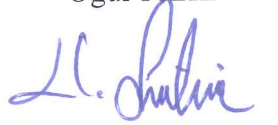

Prof. Dr. Ahmet BARDAKCI

Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza
Uğur FİLİZ

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde emeği geçen herkese teşekkür ederim. Tanıma fırsatı bulmadığım ancak kıymetli zamanlarından ayırıp anketimi doldurma nezaketini gösteren tüm PAÜ üniversitesi öğrenci arkadaşlarıma müteşekkirim. Ayrıca, bu konuyla tanışmamı ve ilgi duymamı sağlayan, süreçte desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Ferihan Polat'a, yurt dışında olmama rağmen her zaman fikirleriyle bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Onur Kulaç'a ve doktora çalışmamın da aynı döneme denk geldiği hayatımın en sıkıntılı döneminde manevi desteğini esirgemeyen sevgili nişanlım Stefania Gavriil'e şükranlarımı sunarım.

ÖZET

SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN SOSYO-PSİKOLOJİK FAKTÖRLER: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Uğur Filiz

Yüksek Lisans Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Ferihan Polat

Ağustos 2019, ix+159 Sayfa

Seçmen davranışı, siyasal davranış alanına girmesi ve önemli siyasal katılım biçimlerinden birisi olması nedeniyle siyasal bilimciler tarafından üzerinde özenle durulan ve çok fazla araştırma yapılan bir konu olmuştur. Bu konu ile ilgili çalışmalara verilen önem, seçmen davranışının siyasal davranışı ve siyasal katılımı açıklayabilecek nitelikte olmasından kaynaklanmaktadır. Seçmen davranışı çok boyutlu bir kavram olup, birçok faktörün etkisi altında gerçekleşmektedir. Sosyo-ekonomik, demografik, sosyo-kültürel, sosyo-psikolojik ve siyasal birçok faktör seçmen davranışına dolaylı ya da doğrudan etki etmektedir. Bu nedenle, bu çalışma, seçmen davranışına etki eden sosyo-psikolojik faktörleri çalışmanın merkezine koyarak, konuyla ilgili teorik ve uygulamalı bir analiz yapmayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, birinci bölümde, öncelikle teorik olarak konuyla ilgili kavramsal çerçeveye ilişkin bir literatür taraması yapılarak, seçmen davranışı ile ilgili temel kavramlara ve seçmen davranışına ilişkin kuramsal modellere yer verilmiştir. Ayrıca, seçmen davranışı etkileyen genel faktörler sosyo-ekonomik, demografik, sosyo-kültürel ve siyasal faktörler olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü ise, seçmen davranışını etkileyen sosyo-psikolojik faktörler üzerine odaklanmaktadır. Çalışmanın uygulama kısmında, bahsi geçen faktörlerin seçmen davranışı üzerindeki etkisini tespit etmek üzere, Pamukkale Üniversitesi öğrencileri arasında bir anket çalışması yürütülmüştür. 410 katılımcıdan elde edilen anket bilgileri doğrultusunda, SPSS istatistiksel analiz programı kullanılarak kişisel bilgiler ve anket soruları ile ilgili tanımsal analizler yapılmış olup, akabinde ise anket soruları ile ilgili birtakım çapraz tablolar oluşturularak, son genel seçimlerde seçmen davranışını etkileyen sosyo-psikolojik faktörlere ilişkin yorumlar ve çıkarımlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seçmen, Seçmen Davranışı, Sosyo-Psikolojik Faktörler, SPSS Analizi

ABSTRACT

SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN SOSYO-PSİKOLOJİK FAKTÖRLER: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Uğur Filiz

Master Thesis

Political Science and Public Administration Department

Political Science and Public Administration

Advisor of Thesis: Doç. Dr. Ferihan Polat

August 2019, ix+159 Pages

The voting behavior has been an important subject for the researchers in the field of political science, and many research has been done on the subject so far as it is recognized among one of the essential forms of political participation and it is part of political behavior area. The importance given to the studies on this subject stem from the fact that voting behavior can explain political behavior and political participation. Voting behavior is a multidimensional concept, and it takes place under the influence of many factors. Socio-economic, demographic, socio-cultural, socio-psychological, and political factors affect the voting behavior either directly or indirectly. Therefore, this study aims to provide theoretical and practical analysis on the subject by placing the socio-psychological factors affecting the voting behavior at the center of the study.

In this context, in the first chapter, firstly a theoretical review of the conceptual framework related to the subject is made, and the theoretical concepts related to the voter behavior and the basic concepts related to the voter behavior are given. However, the factors affecting the voting behavior are discussed under three main headings: socio-economic and demographic, socio-cultural, and political factors. The second chapter mainly focuses on the socio-psychological factors affecting the voting behavior. In the empirical part of the study, a survey was conducted among the students of Pamukkale University in order to determine the impact of these factors on voting behavior. According to the survey data obtained from 410 respondents, a descriptive analysis was made about the personal information and survey questions by using SPSS statistical analysis program, and afterward, with the help of some cross-tables related to the survey questions, comments and conclusions were made regarding the socio-psychological factors affected the voting behavior in the last general elections.

Keywords: Voter, Voting Behavior, Socio-Psychological Factors, SPSS Analysis

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLOLAR DİZİNİ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SEÇMEN DAVRANIŞI VE SEÇMEN DAVRANIŞI İLE İLGİLİ TEMEL UNSURLAR

1.1. Seçmen Davranışı ile İlgili Temel Kavramlar.....	4
1.1.1. Siyasal Davranış.....	4
1.1.2. Siyasal Kültür	5
1.1.3. Siyasal Toplumsallaşma.....	8
1.1.4. Siyasal Katılım.....	9
1.1.5. Seçmen ve Seçmen Davranışı.....	11
1.2. Seçmen Davranışına Kuramsal Yaklaşımlar.....	17
1.2.1. Rasyonel Tercih Yaklaşımı.....	17
1.2.2. Sosyolojik Yaklaşım.....	21
1.2.3. Psikolojik Yaklaşım.....	23
1.3. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler.....	25
1.3.1. Sosyo-Ekonomik ve Demografik Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkileri.....	26
1.3.1.1. Gelir Düzeyi	27
1.3.1.2. Meslek	29
1.3.1.3. Eğitim	31
1.3.1.4. Cinsiyet	33
1.3.1.5. Yaş	35
1.3.1.6. Aile	36
1.3.1.7. Yerleşim Biçimi.....	38
1.3.2. Sosyo-Kültürel Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkileri.....	40
1.3.2.1. Din	40
1.3.3. Siyasal Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkileri.....	41
1.3.3.1. Siyasal Propaganda.....	41
1.3.3.2. Kitle İletişim Araçları.....	42
1.3.3.3. Kamuoyu Araştırmaları.....	43
1.3.3.4. Seçim Kampanyaları.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN SOSYO-PSİKOLOJİK FAKTÖRLER

2.1. Sosyo-Psikolojik Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkileri.....	47
2.1.1. Siyasal Etkinlik Duygusu.....	50
2.1.2. Sosyal Girişkenlik ve Güven Duygusu.....	52
2.1.3. Vatandaşlık Görevi Duygusu.....	53

2.1.4. Siyasal İlgi Düzeyi.....	54
2.1.5. Empati	55
2.1.6. Parti Kimliği ve Parti Liderleri	56
2.1.7. Protesto Oyu	59
2.1.8. Yabancılaşma	61
2.1.9. Anomi	62
2.1.10. Apati	63
2.1.11. Kinizm	63
2.1.12. Parti Bağlılığı.....	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN SOSYO-PSİKOLOJİK FAKTÖRLER ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

3.1. Örneklemin Özellikleri.....	67
3.1.1. Örneklemin Demografik Özellikleri	67
3.1.2. Örneklemin Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	68
3.1.3. Örneklemin Sosyo-Kültürel Özellikleri.....	68
3.2. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	68
3.3. Araştırmanın Varsayımları.....	69
3.4. Araştırmanın Kısıtları.....	72
3.5. Araştırmanın Yöntemi.....	73
3.6. Verilerin Analizi ve Araştırmanın İstatistiksel Bulguları.....	74
3.6.1. Kişisel Bilgiler ve Anket Soruları ile İlgili Tanımsal Analizler.....	74
3.6.2. Anket Soruları ile İlgili Çapraz Tablolar.....	95
3.6.2.1. ‘Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?’ Sorusunun Sosyo-Psikolojik Faktörler ile Çapraz Tabloları.....	
3.6.2.2. ‘‘Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanatında Tanımlarsınız?’ Sorusunun Sosyo-Psikolojik Faktörler ile Çapraz Tabloları.....	106
3.6.2.3. ‘2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz?’ Sorusunun Sosyo-Psikolojik Faktörler ile Çapraz Tabloları.....	117
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	132
KAYNAKLAR	138
EK 1. Anket Formu.....	149
ÖZ GEÇMİŞ.....	159

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Hane halkı Gelir Düzeyi Dağılımı.....	74
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetleri Dağılımı	75
Tablo 3. Katılımcıların Yaşları Dağılımı	75
Tablo 4. Tanımlayıcı İstatistikler	76
Tablo 5. Katılımcıların Fakültelerinin Dağılımı.....	76
Tablo 6. Katılımcıların ‘Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenlerle Oy Vermeyebilirim’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	77
Tablo 7. Çoklu Yanıt Frekans Analizi (a).....	78
Tablo 8. Katılımcıların ‘Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	79
Tablo 9. Katılımcıların ‘Seçim Öncesinde Gerçekleştirilen Kamuoyu Araştırmalarını’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	80
Tablo 10. Katılımcıların ‘Hangi Tür Seçim Kampanyaları Oy Verme Tercihinizi Etkiler?’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	80
Tablo 11. Çoklu Yanıt Frekans Analizi (b)	81
Tablo 12. Katılımcıların ‘Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız?’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	82
Tablo 13. Katılımcıların Yapılan Son 'Genel Seçimde' Verdikleri Oyun Partilere Göre Dağılımı. 82	
Tablo 14. Katılımcıların ‘Oy Kullanma Hakkını Elde Ettikten Sonra, Hangi Sıklıkta Oy Kullanırsınız?’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	83
Tablo 15. Katılımcıların ‘Partilerin Dini Konularla İlgili Söylem Ve Politikaları Oy Verme Tercihimde Etkilidir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	84
Tablo 16. Katılımcıların ‘Sempatizanı Olduğum Partinin Adayının Dindarlık Düzeyi Ya Da Dini Tutumu Oy Verme Tercihimi Etkiler.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	85
Tablo 17. Katılımcıların ‘Sempatizanı olduğum partinin aday olmamasına rağmen, başka bir adayın dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimizi etkileyebilir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	86
Tablo 18. Katılımcıların ‘Partilerin Siyasi Propagandası Seçimde Oy Tercihimde Etkilidir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	87
Tablo 19. Katılımcıların ‘Adayların Siyasi Propagandası Seçimde Oy Tercihimde Etkilidir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	87
Tablo 20. Katılımcıların ‘Siyasi Tercihimde TV, Gazete, Billboard, İnternet-Sosyal Medya, Broşür Gibi Kitle İletişim Araçları Aracılığıyla Yapılan Propaganda Oy Tercihim Üzerinde:’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	88
Tablo 21. Katılımcıların ‘Yapılan kamuoyu araştırmalarına güvenirim.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	89
Tablo 22. Katılımcıların ‘Kamuoyu Araştırmaları Sonuçları Oy Tercihlerimi Etkileyebilir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	90
Tablo 23. Katılımcıların ‘Partilerin Seçim Kampanyaları Oy Tercihimi Etkileyebilir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	91
Tablo 24. Katılımcıların ‘Adayların Seçim Kampanyaları Oy Tercihimi Etkileyebilir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	91

Tablo 25. Katılımcıların ‘Oy Kullanmadığınız Seçimleri Düşündüğünüzde, Oy Kullanmamanızda Genel Olarak Toplumun İşleyişinde ve Devlet Yönetimindeki Kuralsızlık ve Düzensizlik:’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	92
Tablo 26. Katılımcıların ‘Oy Kullanmadığınız Seçimler Düşündüğünüzde, Oy Kullanmamanızda Toplumun ve Devletin Bir Parçası Olmamanız Ya Da Hissetmemeniz’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	92
Tablo 27. Katılımcıların ‘Oy Kullanmadığınız Seçimler Düşündüğünüzde, Oy Kullanmamanızda Genel Olarak Toplumsal ve Devlet Yönetimi ile İlgili Olaylara Duyduğunuz İlgisizlik’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	93
Tablo 28. Katılımcıların ‘Oy Kullanmadığınız Seçimler Düşündüğünüzde, Oy Kullanmamanızda Genel Olarak Siyasete, Siyasilere ve Devlet Kurumlarına Karşı Şüpheli Oluşunuz:’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	94
Tablo 29. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonuçları Üzerinde Doğrudan:.....	95
Tablo 30. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Partinin Politika Ve Uygulamalarında:	96
Tablo 31. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Adayın Politika ve Uygulamalarında:	97
Tablo 32. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Seçimde Oy Kullanmak Birey Olarak Özgüvenimi:.....	97
Tablo 33. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Seçimde Oy Kullanmamın Temel Nedeni Oy Kullanmanın Vatandaşlık Görevi Olmasıdır.	98
Tablo 34. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Oy Kullanmak Benim İçin En Önemli Siyasal Katılma Biçimidir.	99
Tablo 35. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Kendimi Siyasete Çok Yakın ve İlgili Bir Birey Olarak Tanımlayabilirim.	100
Tablo 36. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Seçimde Oy Kullanırken Sadece Kendi Çıkarlarımı Değil, Toplumun ve Ülkenin Faydasını ve Geleceğini De Düşünürüm	101
Tablo 37. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Programı ve Politikalarında Öne Çıkan Temel Değerler ile Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:.....	102
Tablo 38. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? * Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Liderinin Sahip Olduğu Ya Da Benimsediği Kişisel Değerler ile Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:.....	102
Tablo 39. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Sempatizanı Olduğum Partiye Yönelik Oy Tercihimi Asla Değiştirmem.	103
Tablo 40. Birincil Olarak Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz *Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenle Oy Vermeyebilirim.....	104
Tablo 41. Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Sempatizanı Olduğum Parti Basarisiz Olsa Bile Parti Liderinden Dolayı Tercihimi Yine de Değiştirmem.	105
Tablo 42. Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonuçları Üzerinde Doğrudan:	106
Tablo 43. Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Partinin Politika ve	

	Uygulamalarında:.....	107
Tablo 44.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Adayın Politika ve Uygulamalarında:.....	108
Tablo 45.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Oy Kullanmak Birey Olarak Özgüvenimi:	109
Tablo 46.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Oy Kullanmamın Temel Nedeni Oy Kullanmanın Vatandaşlık Görevi Olmasıdır.	109
Tablo 47.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Oy Kullanmak Benim İçin En Önemli Siyasal Katılma Biçimidir ...	110
Tablo 48.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Kendimi Siyasete Çok Yakın ve İlgili Bir Birey Olarak Tanımlayabilirim.	111
Tablo 49.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Oy Kullanırken Sadece Kendi Çıkarlarımı Değil, Toplumun ve Ülkenin Faydasını ve Geleceğini De Düşünürüm.	112
Tablo 50.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Programı ve Politikalarında Öne Çıkan Temel Değerler ile Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:	113
Tablo 51.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Liderinin Sahip Olduğu Ya Da Benimsediği Kişisel Değerler ile Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:	114
Tablo 52.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Sempatizanı Olduğum Partiye Yönelik Oy Tercihimi Asla Değiştirmem.	115
Tablo 53.	Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? * Sempatizanı Olduğum Parti Basarisiz Olsa Bile Parti Liderinden Dolayı Tercihimi Yine De Değiştirmem.....	116
Tablo 54.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonuçları Üzerinde Doğrudan:.....	117
Tablo 55.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Partinin Politika ve Uygulamalarında:	118
Tablo 56.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Adayın Politika ve Uygulamalarında:	119
Tablo 57.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Oy Kullanmak Birey Olarak Özgüvenimi:.....	120
Tablo 58.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Oy Kullanmamın Temel Nedeni Oy Kullanmanın Vatandaşlık Görevi Olmasıdır	121
Tablo 59.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Oy Kullanmak Benim İçin En Önemli Siyasal Katılma Biçimidir	122
Tablo 60.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Kendimi Siyasete Çok Yakın ve İlgili Bir Birey Olarak Tanımlayabilirim	123
Tablo 61.	2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Oy Kullanırken	

Sadece Kendi Çıkarlarımı Değil, Toplumun ve Ülkenin Faydasını ve Geleceğini De Düşünürüm	124
Tablo 62. 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Programı ve Politikalarında Öne Çıkan Temel Değerler ile Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:	125
Tablo 63. 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Liderinin Sahip Olduğu Ya Da Benimsediği Kişisel Değerler ile Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:.....	126
Tablo 64. 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenle Oy Tercihimi Asla Değiştirmem	127
Tablo 65. 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenle Oy Vermeyebilirim	129
Tablo 66. 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Sempatizanı Olduğum Parti Basarisiz Olsa Bile Parti Liderinden Dolayı Tercihimi Yine De Değiştirmem ...	130

GİRİŞ

Sahip oldukları sosyal karakter nedeniyle birlikte yaşama ihtiyacı duyan insan topluluklarının barışçıl bir ortamda yaşamlarını devam ettirebilmeleri, bir takım toplumsal kuralların oluşturulması ve yönetimin işleyişine ilişkin düzenlemeler gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, antik Yunan döneminde doğrudan temsil yöntemi şeklinde tezahür eden yönetim biçimi demokrasi, zaman içinde evrim geçirerek dolaylı temsil şekline dönüşerek, günümüzdeki modern toplumların temel olarak benimsediği yönetim biçimi olmuştur. Siyasal denetimin düzenli aralıklarla yapılan seçimler aracılığıyla halk tarafından yapılmasına olanak veren demokrasi, özgürce seçme hakkına sahip olan seçmenleri demokratik sistemlerin en önemli unsurlarından biri haline getirmektedir. Seçmenlerin özgürce siyasal tercihte bulunma imkanına sahip oldukları seçimler demokratik bir sistemin meşruiyet kazanması için temel bir zorunluluktur çünkü yöneten ve yönetilenlerin bir araya gelmesine olanak sağlayarak, toplumu yönetecek siyasi kadronun seçilmesini sağlamaktadır.

Demokratik yönetim biçiminin benimsendiği tüm toplumlarda tüm bu siyasal sürece bireylerin katılımı farklı yoğunluklarda gerçekleşmekte olup, oy verme davranışı siyasal katılma davranışının en temel şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, seçmen davranışı, siyasal katılma biçimlerinden biri olarak, bireylerin siyasal sisteme ilişkin fikirlerini, tutum ve davranışlarını göstermektedir. Siyasal iktidarı yönetecek olan partiler ve adaylar gibi yönetim hakkına sahip olacak siyasal aktörlerin belirlenmesinde oynadığı rol sebebiyle de çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Seçmen davranışı, yalnızca bireylerin kendilerini yönetecek olan siyasal aktörleri seçmelerini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda seçmenlere yönetimin işleyişini düzenleyen kamu politikalarının doğrudan ya da dolaylı olarak şekillenmesi sürecine etki etme olanağı sağlayan bir faaliyet niteliği taşımaktadır.

Seçmen davranışının ortaya çıkmasını sağlayan motivasyon seçmenden seçmene farklılık gösterdiği gibi, seçmenlerin oy verme sürecinde yaptıkları tercihler de birçok faktörün etkisi altında gerçekleşmektedir. Vatandaşlık görevi bilinci, demokratik bir vatandaşlık hakkı olan oy verme hakkını yerine getirme isteği, demokratik sistemin işleyişine etki etme yönünde duyulan inanç, demokratik sistemi destekleme ya da sistemin işleyişine yönelik duyulan tepkinin gösterilmesi gibi motifler seçmenlerin oy verme yönünde bir davranış sergilemesini sağlayabilir. Bununla birlikte, sosyo-

ekonomik, demografik, sosyo-kültürel, sosyo-psikolojik ve siyasal birçok faktör seçmen davranışı üzerinde doğrudan ya da dolaylı yoldan etki sahibi olmaktadır. Bu faktörler aynı zamanda, seçmen davranışının ortaya çıkma sürecinde ne kadar etkili olduklarıyla yakından bağlantılı olarak, siyasal partilerin politikalarının belirlenmesinde de önemli bir role sahiptir. Bu nedenle, seçmen davranışının analiz edilmesi siyasal partilerin seçmen profilini çok daha iyi tanımasını, hangi değerleri benimsediğini ve hangi değerlere daha çok önem verdiğini öğrenmesini, oy tercihlerinde bulunurken öncelikle hangi faktörlerden daha çok etkilendiklerinin anlaşılmasını sağlayacağı için, siyasal partilerin seçimlerdeki başarı ve başarısızlığında doğrudan belirleyici olan faktörlerden biri olacaktır.

Bu bağlamda, bu çalışma seçmen davranışını etkileyen faktörlerin ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Alanda seçmen davranışı üzerine yer alan çalışmalarla birçok benzerlik taşımakla birlikte, çalışmanın odak noktası üniversite öğrencilerinin seçmen davranışını etkileyen sosyo-psikolojik faktörlerin anlaşılmasını ve ortaya konmasını sağlamaktır. Bunun temel sebebi, seçmen davranışını etkileyen faktörlerin tüm bireyler üzerinde benzer şekillerde etkili olduğu, ancak bu süreçteki esas belirleyici faktörün bireylerin bu faktörleri kendi psikolojik durumlarına özgü şekilde birtakım zihinsel algı süreçlerinden geçirdikten sonra yorumlamaları ve oy verme yönündeki tutum ile davranışlarını bu yönde şekillendirmeleridir. Dolayısıyla, sahip oldukları psikolojik farklılıklar sebebiyle, tamamen benzer sosyo-ekonomik statüye sahip olan, benzer siyasal faktörlerin etkisi altında kalan bireyler yine de benzer siyasal davranış göstermeyeceklerdir.

Tercih edilen örneklem bağlamında ise, genç ve eğitimli bir seçmen kitlesini temsil eden Pamukkale üniversite öğrencilerinin sosyo-kültürel anlamda genel seçmen kitlesinden farklılık arz etmesi çalışmanın en dikkat çeken noktalarından birisini teşkil etmektedir. Çünkü genç ve eğitimli seçmenden oluşan örneklemin, sosyo-ekonomik anlamda genel seçmen kitlesiyle birtakım benzer davranışlar göstereceği öngörülse de, taşıdıkları sosyo-kültürel özellikleri sebebiyle, belirli konularda Türk genel seçmen profilinden oldukça farklı eğilimler sergileyeceği düşünülmektedir. Bu çerçevede; bu çalışmanın genç ve eğitimli seçmenin tercihlerinin hangi faktörlerden ne yönde etkilendiği hususunda koyacağı bulgular, siyaset alanında faaliyetlerini sürdüren partiler ve adayların seçmen davranışını daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır. Buna paralel

olarak, siyasal parti ve adaylarının kendilerini geleneksel siyaset tarzlarından uzak, alternatif siyasi politikalar üretme yönündeki çabalarına ışık tutacaktır.

Çalışma üç ana bölüm altında şekillenmiş olup, birinci bölümde konuya ilişkin kavramsal çerçevenin sunulması amacıyla seçmen davranışı ile ilgili temel kavramlara yer verilmiştir. Ayrıca, seçmen davranışına ilişkin üç temel kuramsal yaklaşım olan rasyonel tercih yaklaşımı, sosyolojik yaklaşım ve psikolojik yaklaşım modellerinin temel özellikleri, farklılıkları ve tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte, seçmen davranışını etkileyen faktörlerden sosyo-ekonomik ve demografik, sosyo-kültürel ve siyasal faktörler üç ana başlık altında ele alınmıştır. Çalışmanın başlığı her ne kadar ‘sosyo-kültürel faktörler’ adını taşısa da, alanda yapılmış tüm diğer çalışmalarda olduğu gibi, seçmen davranışının birçok faktörlerin etkisi altında ortaya çıkan karmaşık bir süreç olması sebebiyle, tüm bu faktörlerin detaylı bir şekilde teorik anlamda ele alınması, alan araştırması bölümünde de bu yönde bir seçmen profilinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olacak sorulara yer verilmesi bir gerekliliktir.

Çalışmanın ikinci bölümü ise özellikle seçmen davranışını etkileyen sosyo-psikolojik faktörler üzerine odaklanmış olup, anket çalışmasına temel teşkin eden sosyo-psikolojik faktörler ayrıntılı olarak tek tek incelenmiştir. Çalışmanın son ve üçüncü bölümünde, konunun kavramsal çerçevesine paralel olarak, Pamukkale üniversitesi öğrencileri arasında, 410 kişinin katıldığı bir ampirik araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın konusu ve amacı, varsayımları, kısıtları, yöntemi, örnekleme ilişkin özellikler, veri ve bilgilerin analizi ile araştırmanın bulguları bu bölümün alt başlıklarını oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SEÇMEN DAVRANIŞI VE SEÇMEN DAVRANIŞI İLE İLGİLİ TEMEL UNSURLAR

1.1. Seçmen Davranışı ile İlgili Temel Kavramlar

1.1.1. Siyasal Davranış

Genel olarak, insanların ve toplumların toplumsal olaylar karşısında gösterdikleri tepkiler ve bu tür olaylarla ilgili olarak aldıkları eylemsel tavırlar davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, insanların ve örgütlerin siyasal olaylar karşısında takındıkları tavırlar ile gösterdikleri siyasal katılma eylemleri ise siyasal davranışı ifade etmektedir (Öztekin, 2003: 217). Dursun'a (2006) göre, insanın her gün yaptığı sayısız davranış ve eylemler arasından bazıları siyaset olgusunun yaşandığı siyasal toplumdan, siyasal kurumlardan ve siyasal iktidar süreçlerinden kaynaklanmaktadır. Bu süreçte, insanların gelen etkilere karşı verdiği tepkiler siyasal davranışı meydana getirmektedir. Dolayısıyla, siyasal davranışın diğer davranışlardan farkı toplumdaki kaynakların otoriteye dayanan dağıtımıyla ilgili olmasından, yani bu davranış türünün siyasi bir nitelik taşımasından kaynaklanmaktadır (Türkmenoğlu, 2011: 31).

Siyasal davranış çalışmaları tarihsel betimleyici ve normatif çalışmalara karşı olarak ortaya çıkmış ve bu çalışmaların önem kazanmaya başlaması, 1920'lerin sonlarında kamuoyu ve siyasal tutum oluşumları ile baskı gruplarının "grup davranışlarının" saptanması için yapılan çalışmalarla gerçekleşmiştir. II. Dünya savaşı sonra bu yaklaşım ağırlık kazanmış ve özellikle son yirmi yılda önemi artmıştır (Özer ve Heder, 2008: 5).

Siyasal olaylara davranışçı bir açıdan bakılması siyasal davranışçılığı ifade etmektedir. Bu anlamda, davranışçı siyaset biliminin yaklaşımı, geleneksel ve çağdaş olayların insan davranışları açısından incelenmesini gerektirmektedir (Öztekin, 2003: 216). Dolayısıyla, davranışçılık akımı ile siyasal yaşamın özellikle "katılanlar" açısından incelenmesi anlayışı ön plana çıkmıştır. Siyasal davranış araştırmaları tek başına bireyle ilgilenmekten daha çok bir grubun, örgütün topluluğun ya da bir kitle hareketinin betimlenmesini ve açıklanmasını amaçlamaktadır. Siyasal davranış incelemeleri, siyasal kişiliği oluşturan siyasal toplumsallaşma, siyasal tercihleri oluşturan

siyasal tutumlar, kamuoyu ve oluşumu, oy verme davranışı ve diğer siyasal katılma boyutların üzerinde yoğunlaşmaktadır (Özer ve Heder, 2008: 5).

Hem bireysel olarak hem de toplumun bütününe ilgilendiren bir davranış şekli olarak siyasal davranış, siyasal kültür ve toplumsallaşmanın bir ifadesi olarak belirmektedir. Bireyin sahip olduğu olanaklar, içinde bulunduğu çevre ve gelecek beklentileri ile siyasal toplumsallaşma sürecinde edindiği bilgi ve yargılar siyasal davranışın belirlenmesinde etkili olan etmenlerdir (Polat, 2010: 125).

Gülmen'e (1979) göre, her ülke kendi sosyal ve ekonomik düzenine bağlı olarak farklı siyasal davranış modellerine sahip olsa da siyasal davranış kalıplarının en yoğunundan başlayarak ve çok genel bir şekilde şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1) Siyasal örgütlere çalışma: Siyasi parti veya baskı gruplarında veya seçim kampanyası sırasında faaliyet gösterme.
- 2) Siyasal örgütlere üye olma.
- 3) Siyasal örgütleri destekleme: Zaman zaman çalışma, toplantılara katılma, maddi yardımlarda bulunma gibi.
- 4) Siyasal görüş sahibi olma: Okuyup ilgilenme, tartışmalara katılma, haber kaynaklarını izleme, oy verme.

1.1.2. Siyasal Kültür

Siyasal kültürden genellikle, kültürün siyasal yönleri anlaşılakta ve bunların kendi içinde sistemli bir bütün oluşturduğu varsayılmaktadır (Duverger, 1998: 88). Siyasal kültür en genel ifadeyle, bireylerin tutum, inanç, tarih gibi değerlerin ve kültürün ortaya çıkardığı kolektif sembollerin toplamıdır (Heywood, 2007: 350). Öztekin'e (2003) göre de siyasal kültürü, bir toplumun gerek o toplumun siyasal sistemi içinde yer alan gerekse öteki siyasal oluşumlar dediğimiz devlet, parlamento, hükümet, siyasal iktidar vb. gibi kavramlar konusundaki bilgisi, yaklaşımı, tutum ve davranışlarının tümü şeklinde tanımlayabiliriz. Bu bağlamda, toplum üyelerinin siyasal sisteme yönelik inanç, tutum ve davranışları siyasal kültürü oluşturmaktadır (Çam, 1995: 200-201). Türköne'nin (2007) tanımında ise siyasal kültür, bireylerin ve grupların siyasi duruş ve tavırlarıyla birlikte genel olarak siyasi pratiklerin şekillenmesi üzerinde etkili olan, insanların sahip olduğu değerler, semboller, ritüeller ve inançlar bütünü olarak ifade edilmektedir.

Siyasal kültür, bazı inanç ve davranış kurallarının standartlaşması yoluyla siyasal sürecin işleyişini kolaylaştırmak ve mevcut siyasal sistemin benimsenmesini, yönetenlerin yönetmekte haklı görülmesini ve dolayısıyla sistemin devamlılığını sağlayan bir araç olmak üzere siyasal süreç açısından iki temel işleve sahiptir (Turan, 1977: 33).

Toplumda siyasal kültür adı verilen siyasal bilinçlenmenin oluşması, çocukların siyasal kültürlerle ilgili konulara çok küçük yaşlardan itibaren ilgi duymaya başlamaları itibariyle çocukluk yıllarına dayanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan araştırmalara göre, insanların siyasal kültürlerinin çocukluk yıllarında az gelişmiş olması nedeniyle küçük yaşlarda siyasal kültürle ilgili bilgilerin ilk olarak genelleme şeklinde öğrenildiği, yaş ilerledikçe ve eğitim seviyesi yükseldikçe bu bilgilerin daha karmaşık, ayrıntılı ve genelden özele doğru öğrenilmeye başlandığı ifade edilmiştir (Öztekin, 2003: 212-213). Ayrıca, bir toplumun maddi koşulları, toplumsal kültürün diğer boyutları, siyasal sistemi yönetenlerin tercihleri ve toplumsal olaylar ile tecrübeler de siyasal kültürü etkileyen diğer faktörlerdir (Turan, 1977: 37).

Siyasal kültür ile ilgili çalışmalar arasında belki de en önemlisi Gabriel Almond ve Sidney Verba' nın 1958-1963 yılları arasında A.B.D, İngiltere, Almanya, İtalya ve Meksika'da yaptıkları "The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations" adlı çalışmasıdır. Almond ve Verba (1963) bu çalışmalarında, Harold D. Lasswell'in demokratik kişilik betimlemesi ile Weber ve Talcott Parsons'un sosyolojik kavramlarından faydalanmışlardır. Talcott Parsons ve Edward A. Shils'ten hareketle tanımlama ve sınıflamalarını yaptıklarını ve siyasal kültürün bilişsel, duygusal ve değerlendirici olmak üzere üç yönelimi olduğunu ifade etmektedirler.

Bilişsel yönelim (cognitive orientation), bireyin içinde yaşadığı siyasal sistem hakkında elde ettiği bilgi ve inançtır. Ayrıca, politik sisteme yönelik roller, rollerin vazifeleri, girdileri ve çıktılarıdır. Duygusal yönelim (affective orientation), siyasal sistem ve onun kadrosu, rolleri ve performansı hakkındaki hisleridir. Yargı yönelimi ise (evaluational orientation), değer standart ve kıstasları ile duygu ve bilgilerin tipik birleşimini içeren siyasal objeler hakkında fikirler ve yargıları ifade etmektedir. Almond ve Verba, yaptıkları bu sınıflandırmadan hareketle 3 siyasal kültür tipi elde etmişlerdir. Bu tipler, yöresel (parochial) kültür, uyrukluk (the subject) kültürü ve katılımcı (the participant) siyasal kültür tipidir (Almond ve Verba, 1989: 13-14).

Yöresel tipteki siyasal kültür ‘köy, klan, soy, bölge vb. gibi yerel siyasal kültürlerin birbirlerine eklenmesinden oluşan, yani gerçek anlamda ulusal bir kültürün bulunmadığı bir kültür tipidir.’ (Duverger, 1998: 89). Bu kültür tipinde siyasal rollerin uzmanlaşması söz konusu değildir. Liderlik, şeflik gibi siyasal roller ile toplum üyelerinin politik, ekonomik ve dinsel rollerin dağılımı şamanlık tarafından gerçekleştirilir. Aynı zamanda siyasal sisteme ilişkin değişim beklentilerinin yokluğu bu kültür tiplerinde vurgulanması gereken diğer bir noktadır. Kısaca, siyasal sistemden hiçbir beklenti söz konusu değildir. Yöresel kültür tiplerinin bilişsel olmaktan ziyade duygusal ve normatif nitelikler taşıdığı söylenebilir. Uyruluk kültür tipinde ise, birey politik bir sistemin varlığından haberdar olmakla birlikte aktif bir katılımcı değildir. Özne hükümet otoritesinin farkındadır, belki gurur duyarak belki de sevmeyerek sisteme karşı duygusal olarak da bir yönelim içerisindedir (Almond ve Verba, 1989: 17-18). Sistemin üyeleri aslında sistemden birtakım hizmetler beklemekte ya da vergilerin arttırılmasından korkmaktadırlar ancak sistemin üzerinde önemli bir değişiklik yaratabileceklerini düşünmemektedirler (Duverger, 1998: 89-90). Ayrıca sistemin meşruiyetine ilişkin olumlu veya olumsuz bir değerlendirmede bulunabilmektedir. Kişinin sisteme karşı yaklaşımı genel seviyede ve siyasal sistemin uygulamalarına karşı pasif konumda olmasına karşın, sınırlı da olsa bir katılım imkânına sahiptir (Almond ve Verba, 1989: 17-18). Üçüncü kültür tipi olan katılımcı kültür tipinde ise, yurttaşlar seçimler, gösteriler, baskı grupları vb. yöntemlerle sistemin işleyişine etkide bulunabileceklerine inanırlar (Duverger, 1998: 90). Çünkü bu sistemde toplumun üyeleri sisteme, siyasal ve idari yapılar ile süreçlere, başka bir deyişle, sistemin tüm girdi ve çıktılarına açık bir şekilde uyum sağlamış durumdadırlar. Katılımcı yönetim biçiminin üyeleri, çeşitli siyasal objeler hakkında olumlu veya olumsuz yönde kanaatte bulunabilirler. Devletin yönetim şekli üzerinde hisleri ve değerlendirmeleri doğrultusunda gerek kabul etme gerekse reddetme yönünde aktif bir rol alma eğilimindedirler (Almond ve Verba, 1989: 18).

Siyasal kültür tiplerinin her biri belli bir siyasal yapı tipiyle ilişkilidir. Genel olarak, yöresel kültür geleneksel bir yapıyla, uyruluk kültürü merkeziyetçi ve otoriter bir yapıyla, katılımcı kültür ise demokratik bir yapıyla örtüşmektedir. Almond ve Verba’ya (1965) göre sistemin istikrarlı olabilmesi için siyasal kültürle siyasal yapı arasında bir uyum bulunmalıdır. Bu iki yapı arasındaki uyumsuzluk sistemin iyi bir şekilde işlemesine engel olur ve sistemi yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya bırakabilir. Fakat hiçbir kültür türdeş olmadığından tam anlamda bir uygunluktan söz edebilmek de

mümkün görünmemektedir. Yani, yeni bir kültürün oluşabilmesi eski kültür tamamen yok olduktan sonra gerçekleşmediğinden, bir kültürde gerek yöresel ve uyrukluk gerekse de katılımcı kültür tipinden de öğeler bir arada bulunabilir ve bu öğelerin hangi yoğunlukta olacağı da kültürden kültüre değişir (Duverger, 1998: 90). Bu üç siyasal kültür tipinden günümüzdeki modern toplum ve devlet modeline en yakın olanının katılımcı siyasal kültür tipi olduğu söylenebilir (Durdu, 2013: 20).

1.1.3. Siyasal Toplumsallaşma

İnsanların bireysel ve toplumsal yaşamının devamlılığı bir kuşaktan diğer kuşağa düzenli bir bilgi akımının gerçekleştirilebilmesi sayesinde sağlanmaktadır. Kuşaklar arasındaki bu bilgi akımı toplumsallaşma adı verilen olguyu ortaya çıkarmaktadır (Alkan, 1979: 1). Toplumsallaşma kavramına ilişkin birçok tanım karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlar arasında toplumsallaşmayı bir süreç olarak ele alan tanımlar en yaygın olanlarıdır. Buna göre, bireyin toplumdaki değerleri, inançları ve davranışları benimseme süreci toplumsallaşma olarak tanımlanmaktadır (Alkan, 1979: 5). Ozankaya'ya (1977) göre ise toplumsallaşma, bireyin yalnızca biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp belli bir topluma ve belli kümelerle bütünleştirilmesi sürecidir. Özkalp (1986), toplumsallaşmayı "bireyin örgütlü yaşama biçimine uydurulması süreci" olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde, Turan da (1977) toplumsallaşmayı bir süreç olarak ele almakta ve kişinin toplumda geçerli olan değer yargıları ile davranış kurallarını öğrenmek sürecini toplumsallaşma olarak ifade etmektedir. Görüldüğü üzere, yapılan tüm bu tanımlamaların ortak özelliği toplumsallaşmayı bir süreç olarak ele almalarıdır.

Siyasal toplumsallaşma kavramını, bireye toplumsal ve siyasal alan içinde verilen roller çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Bu çerçevede toplumsallaşma kavramında olduğu gibi siyasal toplumsallaşma kavramı için de çok farklı tanımlar yapılmıştır. Sigel (1965) siyasal toplumsallaşmayı, siyasal sistem tarafından uygulanan ve kabul edilen ilke, değer, tutum ve davranışların öğrenildiği bir süreç olarak tanımlar. Easten ve Dennis (1969) siyasal toplumsallaşmayı, kişinin toplum tarafından aktarılan değer ve ilkeler aracılığıyla siyasal sisteme uyumunun sağlanması biçiminde açıklar. Dawson ve Prewitt'e (1969) göre ise siyasal toplumsallaşma bir "kültürel aktarım" sürecidir. Toplumsallaşmanın bir bölümünü oluşturan siyasal toplumsallaşma, siyasal inanç, değer ve davranışların birey tarafından benimsenmesi ya da toplum tarafından bireye öğretilme sürecidir (Ozankaya, 1977: 99). Kışlalı (1987), siyasal toplumsallaşmayı kültür ve

ideoloji bağlamında ele almakta ve bu bağlamda siyasal toplumsallaşmayı siyasal inanç, değer ve davranışların birey tarafından benimsenmesi ya da toplum tarafından bireye öğretilme süreci olarak tanımlamaktadır. Alkan (1979) tarafından diğer tanımlara nazaran daha az sorunlu olduğu iddiasıyla yapılan geniş kapsamlı tanımda ise siyasal toplumsallaşma, toplumsal-siyasal çevre ile birey arasında yaşam boyu süren dolaylı ve doğrudan etkileşim sonucunda bireyin siyasal sistem ile ilgili görüş, davranış, tutum ve değerlerinin gelişmesidir.

Birey, içinde yaşadığı toplumun kültürünü alır ve hayatını toplumun isteklerine ve yasaklarına göre düzenler. Siyasal sistemlerin kendi varlığını sürdürebilmesi için toplumda siyasal sisteme ilişkin inanç, değer ve tutumların yaygınlaştırılması ve benimsetilmesi gerekir (Turan, 1977: 29). Bu nedenle, her siyasal topluluk sistemin devamlılığını sağlayabilmek amacıyla yeni üyelerine siyasal sistemin nasıl örgütlendiğini ve meşruiyet kaynaklarını, değerlerini, inanç ve tutumlarını benimsetme düşüncesindedir. Bu amaç doğrultusunda siyasal kültürün yeni kuşaklara aktarılması ve benimsetilmesi büyük önem taşımaktadır (Kalaycıoğlu, 1984: 143-145).

Bireylerin siyasal sistemde rol alabilecek bir aktör haline dönüşmeleri ‘‘siyasal insan’’ olarak yetişmeleriyle mümkündür. İşte bireyler, sistemde rol almaya hazır birer ‘‘siyasal insan’’ haline siyasal toplumsallaşma ile gelirler. Bu süreçte bireyler, siyasal sistemin değerlerini, kurallarını, inançlarını, eğilimlerini ve davranışlarını benimseyip, rollerinin ne olduğunu öğrenirler. Sonuç itibarıyla, siyasal toplumsallaşmanın temel amacının, sistemin devamını sağlamak amacıyla siyasal kültürün bireylere benimsetilmesi, sisteme uyumlu bireyler yetiştirilmesi ve bireylere sistem içinde oynayacakları rollerin öğretilmesi suretiyle ‘‘eylemci’’ bireyler olarak yetiştirilmeleri olduğu söylenebilir (Dursun, 2006: 217).

1.1.4. Siyasal Katılım

Siyasal katılım, günümüzdeki çağdaş, özgürlükçü ve demokratik sistemlerin merkezi konumunda bulunan genellikle demokratik sistemlerin sonucu olarak ortaya çıkmış siyasal davranışlarla bağlantılı bir kavramdır (Yatkın, 2001: 40). Siyasal yaşama katılımın gerçekleşmesi birtakım hak ve özgürlüklerle birlikte bunların rahatlıkla gerçekleştirebileceği bir fiili ortamı gerektirdiği için gerçek anlamını ancak demokratik sistemlerde bulmaktadır (Özüerman, 1998: 92-93). Dolayısıyla, toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel değişmeler sonucu giderek artan demokratikleşme süreci doğal

olarak kitlelerin siyasal yaşama katılmaları ile ilgili sorunları da beraberinde getirmiştir (Özer ve Heder, 2008: 10). Siyasal katılma, esas olarak çağımıza damgasını vuran İngiliz (17.yy), Amerikan (18.yy), Fransız (18.yy) ve Rus (20.yy) devrimlerinin ve II. Dünya Savaşı'nı izleyen büyük siyasal uyanış ile yaygınlık kazanan bağımsızlık hareketlerinin sonucudur (Atılğan ve Aytekin, 2012: 195-196). Siyasal katılım kavramı 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren sıkça kullanılmaya başlanmış ve özellikle Batı toplumlarında modern devletin bir simgesi haline gelmiştir (Baykal, 1970: 29).

Siyasal katılım, pek çok sosyal bilim kavramı gibi üzerinde uzlaşmış tek ve ortak bir tanım bulunmayan bir kavramdır. Bu nedenle farklı araştırmacılar tarafında değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Özer ve Meder (2008) siyasal katılmayı “siyasal etkinliklerle yurttaşların farklı biçimlerde hükümet ve siyasal iktidarlar üzerinde baskı oluşturması ve de doğrudan siyasal sürece katılarak etki yaratmaya çalışmaları” olarak tanımlamaktadır. Kışlalı'ya (2002) göre siyasal katılım “yurttaşların, devletin çeşitli düzeydeki karar ve uygulamalarını etkileme eylemleridir. Mahalle ya da köy yöneticisinden devleti yönetenlere kadar, çeşitli düzeylerde yapılan seçimler, siyasal katılma olgusunun yalnızca bir bölümünü oluşturmaktadır”. Özbudun (1975) ise siyasal katılma “vatandaşların merkezi veya yerel devlet organlarının personelini yahut kararlarını etkilemek üzere kendilerince ya da başkalarınca tasarlanmış, hukuki veya hukuk-dışı başarılı veya başarısız eylemlere girişmeleridir” şeklinde tanımlanmaktadır. Siyasal katılma, vatandaşların hükümet yetkililerinin seçimini ve onların yaptıkları işleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemek amacıyla giriştikleri yasal eylemler olup bireyin siyasal sistem karşısındaki durum ve tutumunu göstermektedir (Daver, 1993: 203).

Katılma kavramından bahsedildiğinde basit bir meraktan yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyetlerden söz edilebilir. Toplum üyelerinin hepsi siyasete karşı farklı derecelerde ilgi gösterirler. Bu nedenle siyasal faaliyetlere katılma, değişik düzeylerde ve biçimlerde kendini gösterebilir. Bu konuda çeşitli ölçütler çerçevesinde Lester W.Mibrath, Verba ve Nie, Robert Dahl, Samuel Barnes ve Max Kease ve Deniz Baykal gibi isimler siyasal katılma düzeylerine ilişki farklı sınıflandırmalar yapmışlardır. Bunlar arasında yoğunluk bakımından bir hiyerarşiden söz etmek mümkündür (Kapani, 2004: 131).

Siyasal ilişkilerin bulunduğu her toplumda farklı yoğunluklarda siyasal katılma ile siyasal katılmanın en klasik şekli olan oy verme davranışı karşımıza çıkar. Lane (1959), oy vermenin pasif ve aktif siyasal katılma şekilleri arasında bir noktada belirlediğini ifade etmektedir. Aktif siyasal katılmada bulunan bir kişi süreci etkilemek

amacıyla başkalarını da ikna etmeye çalışır. Pasif siyasal katılmada ise kişi politikayla ilgilenir ancak etkinliğini kullanmaya çalışmaz.

Her şeyden önce kişinin katılma kararı alırken demokratik siyasal eyleme ve bunun toplum içinde uygulanabildiğine dair inancının olması gerekir. Dolayısıyla buradaki varsayım demokratik bir rejimin varlığıdır. Daha da önemlisi seçmenin katılma duygusuna samimi olarak sahip olmasıdır. Kişi hukuken sahip olduğu araçları istediği zaman kullanarak karar alma sürecinde etkide bulunabildiğine inandığı takdirde hükümeti etkilemeye çalışacaktır. Seçmen önemli kararlar üzerinde etkide bulunamadığını düşünürse seçime katılma oranı da düşük olacaktır (Gülmen, 1979: 19-20). Öte yandan, çevreden gelen bireye yönelik katılımı teşvik edici mesajlar bireyin seçime katılma yönünde karar alma olasılığını arttıracaktır. Bu mesajlar siyasal partiler tarafından yürütülen seçim kampanyaları sonucunda bireye ulaşabileceği gibi bireyin kuracağı kişisel iletişim kaynaklarından da gelebilir. Seçimlere katılma davranışının öğrenilmesinde çevrenin rolü büyük önem arz ettiğinden, kişinin katıldığı bireysel tartışmalar ile arkadaş, iş ve aile çerçevesinden göreceği katılma yönündeki davranışlar bireylerin seçime katılma oranını da arttıracaktır (Lipset, 1986: 188).

1.1.5. Seçim, Seçmen ve Seçmen Davranışı

Seçmen kavramından önce seçim kavramının tanımlanması ile başlamak daha faydalı olacaktır. Demokratik sistemlerde siyasal otoritenin meşruiyetini sağlayan bir olay olarak seçim basit anlamda yönetilenlerin kendilerini yönetecek aktörleri belirleme eylemidir (Öztekin, 2000: 151). Akgün (2007) seçimi genel anlamda, bireyin birden fazla seçenek arasından kendi özgür iradesiyle bir tercihte bulunma eylemi olarak tanımlarken, siyaset bilimi açısından ise yönetilenlerin kimler tarafından yönetileceklerini belirlemesini sağlan demokratik bir yöntem olarak tanımlamaktadır. Kalaycıoğlu'na (1984) göre ise seçim, siyasal otorite kadrosunun değişimini mümkün kılan yöntemler arasından en barışçıl olanı olarak görmektedir. Klasik demokrasi anlayışı gereği seçim mekanizması, vatandaşlara siyasal katılımın somut bir yansıması olarak siyasal sistemi etkileyen kararların alınmasında etki sahibi olmalarını sağlamak için sunulmuştur (Uysal, 1984: 174-175).

Seçim kavramı işlevsel olarak ele alındığında birey ve siyasal sistem olmak üzere iki tür ayırımdan bahsedilebilir. Bireysel açıdan seçim kavramının olumlu işlevleri olduğu gibi olumsuz işlevleri de söz konusu olabilir. Eşitlik fikrinin fiilen hayata geçirilmesi, bireyin kendilerine tanınan medeni oy verme hakkını kullanarak vatandaşlık

görevlerini yerine getirmeleri siyasal rejime olan bağlılığını göstermeleri olumlu seçimin olumlu bireysel işlevleri olarak gösterilebilir. Seçimin olumsuz bireysel işlevlerinden bazıları ise, bireyin siyasal sistemden soğuması sonucu uzaklaşması ve siyasal sisteme olan güvenlerinin sarsılması olarak sayılabilir. Siyasal sistem açısından ise seçimler ülkeyi yönetenlerin barışçıl bir ortamda seçilmesini sağlamakla birlikte, siyasal rejimin meşruiyetini teşkil etmekte ve yönetenlerin yönetilenler tarafından düzenli olarak denetlenmesini sağlayan bir denetim mekanizması olarak en önemli aracı olarak işlev görmektedir (Akgün, 2007: 15-16).

Seçmen, seçim denen olgunun merkezinde bulunan en önemli aktör olarak toplumu yönetecek insanları daha önceden belirlenmiş yasalar çerçevesinde iktidar başına getirme hakkında sahip olan vatandaşlar olarak açıklanabilir. Bu bağlamda, seçmenler Say (1998) tarafından “demokrasilerde siyasal düşünce ve tercihlerini oy kullanarak belirten kişiler” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla seçmen, bir ülke vatandaşı olan bireyin demokratik olarak kendisine tanınan bir hak ve görevin sonucu olarak, seçimlere katılan ve ülkeyi yönetecek yönetici kadrosunun seçilmesinde söz sahibi olan kişi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, bu kişilerin gerçekleştirdiği eylemler de seçmen davranışı olarak tanımlanacaktır (Gülmen, 1979: 18). Seçmen olma noktasında vurgulanması gereken önemli nokta seçmen olmanın beraberinde getirdiği yetki, hak, sorumluluk ve görev özellikleridir. Bir seçmen bir ülke vatandaşı olarak kendisine yasal olarak tanınan seçimlere katılma hakkını kullanma sorumluluğunu da üzerinde bulundurmaktadır. Seçmen bu hakkını kullanarak iktidara yönetme yetkisinin verilmesini, bu yetkinin yenilenmesini ya da geri alınmasını seçimlerde göstereceği irade ile gerçekleştirebilir (Yavaşgel, 2004: 37).

Seçmen davranışına karşı araştırmacıların duyduğu ilgi anayasalar çerçevesinde genel ve gizli oy ilkelerinin benimsenmesiyle başlamakla birlikte seçimler ve seçmenler üzerine yapılan sistematik çalışmaların tarihi yakın döneme dayanmaktadır. İlk zamanlarda yapılan araştırmaların çoğu sandık bölgelerinin sonuçlarının birbirleriyle karşılaştırılmasından öteye gitmemiş, istatistik ve araştırma tekniklerinden yararlanılarak yapılan analizler ancak 1910’lardan sonra başlamış, fakat geçen zaman içinde hızlı bir şekilde yayılmış ve gelişme göstermiştir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra davranışçılık akımı ile siyasal analizlerde matematiksel ve istatistiksel tekniklerden yararlanılmaya başlamış, bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler bu tekniklerin kullanımını kolaylaştırmıştır. Seçmen davranışı üzerine ilk çalışmalarda toplu verilerden yararlanılmış, seçim istatistikleri ile sayım verileri kullanılarak “oy verme” ye ilişkin istatistiksel kurallara

ortaya konmaya çalışılmıştır (Gülmen, 1979: 28-29). Özellikle 1940'lerden itibaren seçmen davranışı ile ilgili çalışmalar yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Seçmen davranışlarını ölçmeye ve dönemsel olarak nasıl değişiklik gösterdiğini saptamaya yönelik uygulamaları çalışmaların artmasına paralel olarak, siyasal partilerin kamuoyun araştırmaları ile seçim öncesi seçmenlerin eğilimlerini anlamaya yönelik artan ilgileri bu araştırmaların daha akademik ve bilimsel olarak ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Kalender, 2000: 50).

Bu doğrultuda, 1950'lerden sonra Amerika'da ampirik araştırmaların 3 temel teori çerçevesinde giderek arttığı gözlemlenmektedir. "The People's Choice", "The American Voter" ve "An Economic Theory of Democracy" bu araştırmaların dayanak oluşturduğu temel yaklaşımlar olmuştur. Lazarsfeld ve arkadaşları (1994) tarafından yayınlanan "The People's Choice" adlı çalışma Columbia ekolü olarak adlandırılan sosyolojik kuramsal modelin temelini teşkil etmektedir. Bu çalışmada, sosyal faktörlerin seçmen davranışı üzerindeki etkisi temel odak noktası olmuştur. Campbell ve arkadaşlarının (1960) çalışması olan "The American Voter" ise Michigan ekolü olarak da adlandırılan sosyo-psikolojik kuramsal modele temel referans noktası olmuş, parti ile özdeşleşmeyi kuramlarının merkezine koymuşlardır. Downs (1957) tarafından yapılan "An Economic Theory of Democracy" adlı çalışma ise rasyonel tercih yaklaşımı olarak da adlandırılan kuramsal yaklaşımın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu modelde, bireye yapılan vurgu çerçevesinde rasyonellik ve maddi çıkar kavramlarına vurgu yapılmıştır.

Toplu verilere dayanarak kişisel davranış açıklamalarının geçerliliği üzere yapılan tartışmalar, toplu verilerin kullanımı yerine anket tekniğinin kullanımını arttırmıştır. Anket tekniğinin kullanımının artması ile bu tekniğin kullanımında sağlanan gelişmeler sonucunda "temsili örnek" yöntemi kullanılmaya başlamıştır. Bu yöntem seçmen davranışına ilişkin psikolojik ve sosyolojik teorilerin geçerliliğinin testlerle büyük oranda kontrol edilebilmesine imkân sağlamıştır. Bu nedenle sosyal bilimlerde son yıllarda olağanüstü gelişmeler yaşanmıştır. Ulusal düzeyden ziyade özellikle belirli grupların davranışsal niteliklerinin açıklanmasında bu tekniğin kullanımı büyük yararlar sağlamaktadır. Nüfustan temsili bir örnek seçilerek yapılan anket çalışmalarından alınan sonuçlar ile genel seçim sonuçları arasındaki sapmanın çok az oranda olduğu anlaşılmıştır. Bu bulgular siyasal bilimcilerin ve kamuoyunun anketlere olan ilgisinin artmasını sağlamıştır (Gülmen, 1979: 30-31).

Gülmen (1979) seçmen davranışının öneminin şu noktalardan kaynaklandığını ifade etmektedir:

1. Oy verme, toplumun büyük bir bölümünün katılımını mümkün kılması, kendi duygu ve düşüncelerini ortaya koymalarına yardımcı olması sebebiyle demokratik sistemlerin en önemli siyasal eylemlerinden bir tanesidir.

2. Taşındıkları toplumsal roller ve üstlendikleri değişik siyasal görevlerden bağımsız olarak, oy verme hakkı eşit olarak demokratik bir sistemin tüm üyelerine dağıtılan bir haktır.

3. Buna paralel olarak, ülke genelinde yapılan seçimler aracılığıyla herkese eşit olarak dağıtılan oy verme hakkı, kullanılan her oya eşit bir değer yüklenmesi ile desteklenmiştir. Ayrıca, oy kullanma ile oy kullanmama davranışları arasında da ağırlık olarak herhangi bir fark bulunmamaktadır.

4. Seçimler gizli olduğu için seçmen davranışından ötürü herhangi bir şekilde sorumlu tutulamaz. Bu nedenle seçmen, seçimlerde en samimi davranışını çekinmeden ortaya koyabilir.

Metodolojik açıdan seçmen davranışını diğer siyasal davranışlardan farklı ve araştırmacılar için daha cazip kılan diğer özellikler ise şunlardır:

1. Seçmen davranışı, monarşik rejimler haricinde diğer tüm toplumsal düzenlerde kendini gösteren bir olgudur. Bu nedenle de, siyasal alana ilişkin çalışmalarda, araştırmacılara karşılaştırmalı analiz yapma imkanı sunmaktadır.

2. Seçmen davranışının nicel ve nitel değerlerle açıklanabilir olması, kendisini diğer siyasal davranışlardan farklılaştıran diğer bir önemli noktadır.

3. Seçimler, seçmen davranışının tezahür ettiği alanlar olup, siyasal sisteme ilişkin önemli fonksiyonlar taşımaktadır.

Seçmen davranışı, toplum üyelerinin yöneticileri seçme ve doğrudan veya en azından dolaylı yoldan kamu politikasının belirlenmesine etki edebilmek amacıyla katıldıkları ortak bir faaliyeti konu almaktadır. Bir ülke vatandaşı olmasının kendisine sağladığı bir hak ve ödev olarak seçmenin o ülkede yönetici kadrosunun belirlenmesi ile ilgili seçimlere katılmasıyla ilgili davranışı seçmen davranışını oluşturmaktadır. Kişinin ancak bu amaç doğrultusunda katıldığı eylem seçmen davranışı kapsamında değerlendirilebilir (Özer ve Heder, 2008: 30). Seçmenin aldığı siyasal kararlar oldukça karmaşık etkiler altında ortaya çıkmakta, çok sık değişebilmekte ve bireyin davranışlarına yön veren tercihleri ifade etmektedir. Bu kararlar genellikle bireyin genel kişiliğiyle çevresinin etkileşimi sonucu ortaya çıkmakta ve zaman içinde belli bir tutarlılık göstererek bir siyasal eğilime dönüşmektedir. Bu siyasal eğilimler de siyasal katılma eylemi olarak ortaya çıkmakta ve bu eylemler siyasal liderlerin kararlarını etkilemeyi

amaçlamaktadır (Kalaycıoğlu, 1997: 536). Bu bağlamda, bir ÷lkede siyasetin niteliği seçmenlerinin genel eğitim, k÷ltür ve eğitim düzeyi ile doğrudan ilişkilidir. İyi bir seçmen davranışı analizi de o ÷lkenin sosyo-ekonomik ve sosyo-k÷ltürel özelliklerinin özenle ele alınmasını gerektirmektedir (Aktan ve Dileyici, 2001: 12-25).

Seçmen davranışı ile seçim davranışı arasındaki farklılık değinilmesi gereken diğer bir önemli noktadır. Seçmenler, seçim olgusunun en önemli aktörü olup, vatandaşı oldukları ÷lke sınırları içerisinde, kendilerine tanınan bir hak ve ödev olarak, toplumu yönetecek yöneticilerin seçilmesine ilişkin iradelerini koyan öznelerdir. Seçmen davranışı da, tam olarak bu doğrutudan gerçekleştirilen eylemi işaret etmektedir. Ancak, herhangi bir kişi veya karar hakkında oy birliğine varmak amacıyla yapılan bir seçim işi seçim davranışını ifade etmektedir. Seçmen davranışı iki aşamadan oluşan bir eylemdir. Öncelikle, bireyin oy kullanığ kullanmayacağına ilişkin karar almasıyla başlayan bu süreç, daha sonra oyunu mevcut siyasal parti ve adaylardan hangisinin yönde kullanacağına kararını vermesiyle tamamlanır. Kısacası, seçmen oy verme ile vermeme, ve hangi siyasal parti ya da adaylar oy verme yönünde tercihte bulunacaktır (G÷lmen, 1979: 18-19).

Her ÷lkede sayısal ve siyasal eğilimleri bakımından farklı siyasal partiler aktif olarak siyasal arenada yer almaktadır. Seçmen, hangi yönde davranış alacağına kararını vatandaşı olduğu ÷lkenin sosyo-ekonomik yapısı ile tarihi dinamikleri sonucunda ortaya çıkan siyasal alternatifler arasından bir tercihte bulunarak yapar. Seçmenin yaptığı tercih genel olarak siyasal sistemi belirleyici ya da siyasal sisteme karşı karakterde bir tutum göstermektedir (Özer e Heder, 2008: 31). Toplumsal faaliyetlerin yoğunlaşmasıyla birlikte ekonomik ve sosyal olgulardaki kurumlaşmaya paralel olarak siyasal olgular da kurumlaşmaya başlar. Siyasal partiler, kurumlaşmış iktidar mücadelesi sürecinde farklı çıkarların temsilcisi olarak en büyük ağırlığı taşıyan temsilcilerdir. Kişi oy kullanmaya karar verdikten sonra hangi partiyi seçeceğinin kararını verebilmesi için öncelikle gereksinim ve taleplerini belirlemesi ve bu talepleri de hangi partinin en iyi karşılayabilecek nitelikte olduğunu bilmesi gerekir. Bu dönemde kişinin siyasal tercih ve tutumlarındaki düzenlilik, çapraz baskılara karşı koyabilme yeteneği ve yeterli derecede haber kaynaklarına sahip oluşu hangi partinin taleplerini karşılayabileceğini öğrenmesi açısından doğru karar almasını sağlar (G÷lmen, 1979: 25-26).

Seçmen karar alma sürecinin şekillenmesinde karmaşık ilişkilerin temel rol oynadığı söylenebilir. Bu bağlamda, seçmen davranışını etkileyen faktörlerin tek boyutlu olarak ele alınması yanlış analiz sonuçlarına sebebiyet verecektir. Lau ve Redlawsk'a

göre seçmenlerin karar verme süreci birtakım içsel ve dışsal faktörlerin sonucu ortaya çıkmaktadır. Her şeyden önce, parçası olunan siyasal kültür seçmenin karar alma sürecini önemli ölçüde etkilemektedir. Bununla birlikte, bireyin sahip olduğu kişisel özellikler ve deneyimler hem siyasal kültürün gelişiminde hem de karar alma sürecinde etkili olmaktadır. Dışsal faktörler arasında bireyin edindiği bilgi süreci ile yürütülen kampanyalar sayılabilir. Sonuç olarak, bireyi etkileyen bütün içsel ve dışsal faktörler bireyin belleği tarafından değerlendirilecek ve bu değerlendirme sonucunda seçmenin oy tercihi ve kararının hangi nitelikte olacağı ortaya çıkacaktır (Lau ve Redlawsk, 2006: 22).

Yukarıda belirtilen içsel ve dışsal faktörler dışında yapılan bir başka sınıflamaya göre ise ekonomik faktörler, ideoloji, medya ve çıkar ya da baskı gruplarının seçmen davranışlarının şekillenmesinde etkili olduğundan bahsedilebilir. Bu sınıflandırmaya göre enflasyon, işsizlik ve büyüme gibi makroekonomik değişkenler seçmen davranışını etkileyen ekonomik faktörleri ifade etmektedir. Her seçmen her bir makroekonomik değişkene farklı düzeyde önem verdiği için, seçmenler politikacıların da hangi makroekonomik değişkene hangi derecede önem verdiği doğrultuda oy verme tercihinde bulunabileceklerdir. İdeolojik faktörler bağlamında ise, seçmenler kendileriyle aynı ideolojik fikirleri paylaşan politikacılara oy verme motivasyonu içinde olabilir (Erdoğan, 2004: 6). Medya ile çıkar ve baskı grupları bağlamında ise, seçmenlerin medyadan bilgi edinme süreci ile ilişki içinde buldukları çıkar ve baskı grupları da kararlarını etkileyen faktörlerden biri olacaktır. Genel olarak değerlendirilirse, seçim sürecinde her bir aktörün kendine has bir motivasyonu olacaktır ve bu motivasyon farklı çıkar maksimizasyonu etrafında şekillenecektir. Seçmenler kendi faydalarını maksimize etmeyi amaçlayarak hareket ederken, siyasal partiler oy maksimizasyonu güdüsüyle, bürokrasi bütçelerini maksimize etme amacıyla ve baskı grupları da rantlarının maksimizasyonu sağlama amacıyla tercihlerini belirleyeceklerdir (Özsoy, 2002: 86).

Kişinin aldığı kararın doğru olup olmadığı tartışması ise bizi rasyonellik kavramına götürür. Rasyonel karar, hedeflenen bir amacı gerçekleştirebilmek için katlanılan bedel ile bu amaç gerçekleştirildiği takdirde elde edilecek yararın karşılaştırılması sonucunda elde edilir. Gülmen'e (1979) göre, "Rasyonellik sonuçları değil, bir eylem sürecini ifade eder.". Siyasal anlamda düşünce olursak kişinin ancak siyasal amaçlarını gerçekleştirebilecek bir siyasal davranışta bulunduğu takdirde rasyonel davrandığını söyleyebiliriz. Oy verme kararının rasyonel olabilmesi için sağlam bir düşünce sistemi ile mantıksal tutarlılığın gerekliliği kadar aynı zamanda kişinin siyasal bilgi alanında haber alma kaynaklarına da sahip olması şarttır. Kişinin kararının

rasyonelliğinin ölçüsüne dair bir fikir sahibi olunması için bilgi düzeyinin, amaçları ile araçları arasında bir tutarlılığın bulunup bulunmadığı ile tutarlı bir mantığa sahip olup olmadığının iyi bilinmesi gerekir (H.Frohock, 1967: 132-138).

1.2. Seçmen Davranışına Kuramsal Yaklaşımlar

Seçmenin oy verme davranışını konu alan çalışmalarda seçmenin karar verme sürecini incelemeden önce literatürdeki mevcut teorik ve ampirik yaklaşımları inceleyerek başlamak yerinde olacaktır. Konuyla ilgili farklı teorik ve ampirik çalışmalara göz atmak seçmenlerin tercihlerinin ve seçmen davranışını etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır (Kalender, 2005: 38).

Seçmen davranışı ile ilgili ilk çalışmalar 1910'lu yıllarda başlamış ve 1940'lardan itibaren özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde hız kazanarak devam etmiştir (Nie vd., 1989: 145). İkinci dünya savaşı yıllarından itibaren süregelen çalışmaların üç temel kuramsal çerçeve etrafında şekillendiğini görmekteyiz. Bu üç temel kuramsal çerçevenin kaynağı Lazarsfeld ve arkadaşlarının sosyolojik yaklaşımı benimseyen çalışması 'The People Choice', Campbell ve arkadaşlarının psikolojik yaklaşımı benimseyen çalışması 'The American Voter' ile Downs'ın 'An Economic Theory of Democracy' adlı ekonomik yaklaşımı benimseyen çalışmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, teorik anlamda seçmen davranışını ele alan çalışmalar bu yaklaşımlar ışığında yapılmıştır (Kalender, 2005: 39).

Buradan hareketle, seçmenlerin karar verme süreçleri ve oy verme davranışları üzerine yapılan çalışmaların temelini oluşturan yaklaşımlar aşağıda ayrıntılı şekilde ele alınacaktır. Bununla birlikte, bu kuramsal çerçevelerin birbirilerini dışlayan değil, aksine birbirlerini tanımlayan nitelikte olan çalışmalar olduğunu unutmamak gerekmektedir. Sonuç olarak, seçmenlerin aynı partiye oy vermelerinin temelinde karşılıklı çıkarları ile birlikte birbirlerini etkilemeleri ve birbirlerinden etkilenmeleri de yer almaktadır (Özcan, 1998: 195).

1.2.1. Rasyonel Tercih Yaklaşımı (Ekonomik Yaklaşım)

Anthony Downs'ın "An Economic Theory of Democracy" isimli çalışmasında ortaya koyduğu parti rekabeti ve oy kullanma kavramından hareketle "rasyonel yaklaşım" modeli geliştirilmiştir (Scarbroug, 1984: 83). Temel olarak ekonomik değişkenleri göz önünde bulunduran rasyonel tercih yaklaşımı modeli "ekonomik oy verme modeli" olarak da adlandırılmaktadır (Doyle ve Walsh, 2005: 3). Rasyonel tercih modelinde, genel olarak toplumsal davranışlar ve sosyalleşme olgusundan ziyade birey kavramına vurgu

yapılmaktadır. Dolayısıyla, oy verme davranışı, seçmenlerin kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleşen rasyonel bir eylem olarak değerlendirilmektedir. Daha geniş anlamda, rasyonel tercih yaklaşımına göre oy verme davranışı, seçmenin iktidarı elinde bulunduran partinin geçmişte gösterdiği performansa dayalı olarak yorum ve değerlendirmede bulunan ve sistemdeki mevcut siyasal seçenekler arasında bir tercihte bulunan tüketici olarak görmektedir (Heywood, 2007: 352). Dolayısıyla, vatandaşlar her seçimde kendi amaçlarını gerçekleştirme bakımından en uygun gördükleri partiye oy verirler. Seçmenlerin tek amaçlarının "maddi çıkar" olarak tanımlanan fayda maksimizasyonu olduğu varsayılmaktadır (Akgün, 2007: 30).

İdeolojik eğilimler ile birlikte işsizlik oranı, enflasyon oranı ve reel artış oranı gibi temel ekonomik göstergelerin de seçmenlerin tercihlerini belirlemede etkili olduğu varsayılmaktadır (Telatar, 2004: 331). Büyüme yönünde seyreden ve ılımlı düzeyde gerçekleştirilen enflasyon oranlarının seçmenler tarafından özenle değerlendirildiği ve siyasal tercihlerinin iktidarı elinde bulunduran partiye ilişkin destek verip vermeme kararlarının önemli ölçüde bu değerlendirmeleri sonucunda şekillendiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda, bir iktidar partisi ekonomideki büyümeyi ılımlı enflasyon oranlarıyla paralel olarak yürütebildiği ölçüde kendilerine duyulan desteğin artmasını sağlayabilir. Tam tersi yönde, enflasyon oranlarını yukarı çeken ekonomik politikalar muhalefet partilerine olan desteğin artmasına neden olacaktır. Özetle, bir iktidar partisinin başarısı seçmenler tarafından enflasyon konusunda gösterdikleri başarı ve başarısızlığa indirgenebilir (Çinko, 2006: 101). Dönemsel ekonomik şartların hükümetlerin tutum ve politikalarının oluşturulması üzerinde etkili olan temel faktörlerden biri olduğunu da düşünülürse, siyaset ve ekonomi arasındaki bu karşılıklı iletişim hükümet, ekonomi, seçmenler ve siyaset aktörleri arasında gerçekleşen bir ilişki çerçevesinde açıklanabilir (Telatar, 2004: 331).

Seçmen davranışına rasyonel olarak yaklaşanların temel varsayımı seçmenin kendi çıkarlarını bilmesi, aday veya partileri değerlendirerek çıkarlarına en iyi şekilde hizmet edenin hangisi olduğunu belirlemesi ve bu süreç sonunda en uygun olduğunu düşündüğü aday ve partiye oyunu kullanmasıdır. Bu temel varsayımdan hareketle, rasyonel tercih yaklaşımı ile psikolojik yaklaşımın birbirinden temel noktalarda ayrıldığını söyleyebiliriz. Öncelikle psikolojik yaklaşımda, partiyle özdeşleşme anlayışı çerçevesinde partiye karşı beslenen psikolojik bağlılık doğrultusunda oy kullanılırken, rasyonel tercih yaklaşımında seçmenin hatır için herhangi bir partiye veya adaya oy kullanması söz konusu değildir. Psikolojik yaklaşımın odak noktası bireyin sosyal çevreyi

psikolojik yapısına göre algılaması iken, rasyonel tercih yaklaşımı genellikle seçmenin politik amaçları üzerinde durur. Psikolojik yaklaşımda bireyler bir partiye karşı bağlılık geliştirdiğinden bilgiye karşı savunmacı bir tutum sergiler. Rasyonel tercih yaklaşımında ise bireyler karar verebilmek için daha çok bilgi sahibi olmaya çalışırlar ve bu bilgileri sağduyu ile değerlendirirler (Harrop ve Miller, 1987).

Ekonomik oy verme yaklaşımı, iki modeli "retrospective-prospective voting" ve "sociotropic-egotropic voting" temel almaktadır. Her modelin kendine ait iki alt modeli mevcut olduğundan 4 farklı kombinasyondan bahsetmek mümkündür. Birinci ana model, seçmenlerin siyasal parti tercihlerini ekonomik faaliyetlerin süreçlerinin geçmişe yönelik olarak mı yoksa geleceğe yönelik olarak mı bir değerlendirmede bulunarak vereceği sorusu çerçevesinde iki alt modele ayrılmaktadır. Birinci alt model, seçmenlerin siyasal tercihlerini belirlerken, siyasal partilerin geçmişteki ekonomik faaliyetlerini değerlendirdikleri, dolayısıyla geçmişe yönelik bir oy verme davranışında bulunduğunu göz önünde bulunduran oy verme modelini 'retrospective voting' ifade etmektedir (Rosema, 2006: 471-473). Diğer alt modelde ise, seçmenin siyasal parti tercihini, o partinin gelecekte gerçekleştirmeyi vaat ettiği ve ekonomik programına dâhil ettiği faaliyetlerin değerlendirilmesinin sonucu olarak verdiği 'prospective voting' oy verme modelini ifade etmektedir. Ekonomik seçim modelinin ikinci ana modeli ise, kişilerin kendi ekonomik koşullarını düşünerek hareket etmeleri ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Eğer bir seçmenin siyasal parti tercihleri, öncelikle içinde buldukları kendi ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak belirleniyorsa, burada 'ego-tropic' bir seçim modelinden bahsedilebilir. Tam aksine, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum seçmenler tarafından öncelikle değerlendiriliyorsa, burada da 'sosyo-tropik' seçim modelinden söz edilmektedir (Ercins, 2007: 27).

Rasyonel tercih yaklaşımının belirli ölçüde normatif teorilerde yer alan seçmen davranışlarından yararlandığı ve zaman zaman da bu teorilerden faydalandığı görülmekle birlikte, bu yaklaşımın temeli olan kişilerin rasyonel birer aktör olarak ele alınması ve kendi refahları ile kişiler çıkarlarının maksimizasyonu doğrultusunda hareket ettikleri varsayımı düşünülürse, bu karşılıklı ilişkinin derecesi çok ileriye götürülmemelidir. Bu yaklaşımın diğer bir varsayımı da kişiler siyasal tercihlerini kendi rasyonel değerlendirmeleri doğrultusunda yapmak istedikleri için, oy verecekleri siyasal tercihler hakkında tüm bilgilere sahip olma yönündeki istek ve iradelerinin bulunduğu ifadesidir. Bu bağlamda adaylar da seçmenlerin rasyonel tercihlerini yansıtan ve seçmenlerle ilgili

istek ve konuların gerekli yasal ortamlarda temsil edilmesini sağlayan unsurlardır (Kasdin, 2009: 12).

Rasyonel tercih yaklaşımının öncüsü Downs'a göre ücretsiz ve tam olarak bilgilendirildiğinde varsayımı altında bir seçmen oy verme ile ilgili tercihini birtakım değerlendirmelerde bulunarak almaktadır. İktidarı elinde bulunduran siyasal parti döneminde devlet aktivitelerinden elde ettiği hizmetler ile diğer muhalefet partilerinden birini iktidara gelmesi durumunda elde edebileceği hizmetleri karşılaştırarak ve aradaki farka göre oy verme tercihini oluşturacaktır. İki partili bir sistemde seçmen, doğrudan tercih ettiği parti için oyunu kullanırken, çok partili bir sistemde ise, öncelikle diğer seçmenlerin siyasal tercihleri husundan bir tahminde bulunup siyasal davranışını o doğrultuda belirleyecektir. Seçmen, desteklediği siyasal partinin kazanma şansını olduğunu düşünürse o parti için oy kullanırken, destek verdiği siyasal partinin hiç kazanma şansına sahip olmadığı kanısına varırsa, bu durumda sevmediği partinin kazanmasını engelleme amacıyla başka bir partiye oy verme tercihinde bulunacaktır. Eğer seçmen, düşündüğü iki tercihten biri olan iktidar partisiyle, diğeri olan muhalefet partisinin benzer şartlarda olduğu düşüncesiyle kararsız kalıyorsa, siyasal tercihini birkaç olasılığı düşünerek yapacaktır. Eğer seçmenin destek vermeyi düşündüğü, birbirinden farklı politikaları benimseyen iki parti kilitlenmiş durumdaysalar, seçmen çekimser kalmaya yeğleyecektir. Eğer seçmenin destek vermeyi düşündüğü iki parti benzer politikaları benimsemiş olup kilitlenmişlerse, seçmen iktidarda olan siyasal partinin verdiği hizmet oranını diğer partilerle karşılaştırma yoluna gidecek, iktidar partisinin icraatlarının başarılı olduğunu sonucuna varırsa oyunu iktidar partisi için, başarısız bulduysa muhalefet partisi için oyunu kullanacaktır. Eğer seçmen, iki partinin eşit olduğu sonucuna varırsa, yine çekimser kalmayı tercih edecektir (Downs, 1957: 49).

Kısacası Downs'a göre, seçmenin oy verirken dikkate aldığı unsurlar parti icraatları ile liderleridir. Seçmen eğer kendi amaçları ile partinin icraatları ve liderler uyuşursa o partiyi tercih etmekte, tersi bir durumda oy vermekten kaçınma davranışı göstermektedir (Özer ve Heder, 2008: 34).

Bu yaklaşımın temelinde sorumlu seçmen düşüncesi yatmaktadır. Buna göre seçmenlerin gözünde ülke ekonomisinin performansından iktidar partisi sorumludur ve seçmenlerin oy verme davranışı da sorumluluk bilincine göre şekillenir. Bu nedenle iktidar partilerinin kaderi de önemli ölçüde ülke ekonomisini idare etme konusunda başarılı olmalarına bağlıdır. Buna göre, ülkede genel refah artışının olduğu dönemlerde yapılan seçimlerde, seçmenlerin iktidar partisinin adaylarına daha fazla destek vereceğin,

refah düzeyinin düştüğü dönemlerde de desteklerini iktidar partisinden çekecekleri öngörülür (Akgün, 2007: 76).

Sonuç olarak, Downs tarafından ortaya atılan rasyonel tercih yaklaşımının temel varsayımı olan ekonomik faktörlerin seçimlerin sonuçlarını etkilediği tartışılmaz bir gerçek olarak kabul edilmektedir (Carey ve Lebo, 2006: 535-547). Seçmenin oy kullanırken, seçimlerin sonucuna bağlı olarak elde edebileceği rasyonel değerleri ve hizmetleri değerlendirmesi sonucunda, en yüksek faydayı elde edebilme güdüsüyle hareket ettiği varsayımına dayanmaktadır (Downs, 1957: 36). Günümüzde, bilim ve teknolojiye gerçekleştirilen gelişmeler bağlı olarak, bilgiye ulaşımın kolaylaşması, bilginin yayılmasının hızlanması ile insanların üretim ve tüketim davranışlarındaki radikal değişimler ve benzeri birçok nedene bağlı olarak seçmenlerin daha bireysel bir karaktere sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, ekonomik faktörlerin etkisinin sosyolojik ve psikolojik faktörlere göre arttığı ve seçmenlerin de oylarını daha çok ekonomik değerlendirmelerinin sonucu olarak, hizmet beklentileri çerçevesinde kullandıkları ifade edilebilir (Nergiz ve Akyıldız, 2012: 171-199).

1.2.2. Sosyolojik Yaklaşım (Columbia Ekolü)

Sosyolojik yaklaşım, 1940 yılında Columbia Üniversitesinde Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet gibi bir grup sosyal araştırmacı tarafından başlatıldığı için Columbia Ekolü olarak da adlandırılmaktadır (Gümüş, 2009: 24). Ohio ve Erie County'de yürüttükleri araştırma sonucunda kişilerin bireysel olarak değil, grup halinde oy verme davranışını sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Aynı çevrede bir arada yaşayan ya da çalışan kişilerin aynı partilere oy verme eğilimi sergileyip, oluşturdukları grupların sergilediği siyasal duruşun homojen bir nitelikte olduğunu savunmuşlardır (Lazarsfeld vd., 1948: 138).

Seçmen davranışını sosyolojik yaklaşım temelinde inceleyen bilim adamları özellikle yaş, cinsiyet, eğitim, gelir, meslek ve yerleşim birimi gibi faktörlerin seçmen davranışı üzerindeki etkisine vurgu yapmışlardır. Columbia ekolünü benimseyen araştırmacılar, rasyonel tercih ekolü ve Michigan ekolü tarafından benimsenen bireysellik vurgusunu reddetmekte ve seçmen davranışını grup temelli bir yaklaşımla ele almaktadır (Berelson vd., 1954: 107). Kişinin siyasal eğilimlerinin şekillenmesinde, kişinin içinde bulunduğu grubun dinamikleri, kişinin sahip olduğu sosyo-ekonomik statü, benimsediği dinsel tutum ve bağlılıklar, yaşadığı ailevi deneyimler ile coğrafi yerleşim alanı gibi faktörler önemi bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda şekillenen siyasal eğilimler de kişilerin siyasal beklentilerin oluşmasında rol oynamakta ve seçmen de buna göre siyasal

parti tercihini yapmaktadır. Sosyolojik yaklaşıma göre seçmen tercihlerini doğrudan etkileyen temel faktörler arasında adayın nitelikleri, ideolojileri ya da ekonomik meseleler yer almamaktadır. Bunun yerine, kişilerin siyasal eğilimleri sosyal gruplara olan üyelikler ile bağımlılıklarından kaynaklanmaktadır (Berelson vd., 1954: 112).

Kısacası, seçmen genellikle üyesi bulunduğu grubun siyasal tercihleri yönünde oy kullanır. Seçmen, bu gruplara olan bağlılık derecesine göre ve bağlılığıyla uyumlu olacak şekilde parti tercihinde bulunur. Grup sadakatine bağımlı olan bu oy verme davranışı bireyin bağımsız ve rasyonel karar alabileceği varsayımına oldukça zıttır (Gülmen, 1979: 47-48). Bu yaklaşımda, seçmenlerin parti tercihleri dini bir aidiyet ve vazgeçilmez alışkanlıklarmış gibi tanımlanır ve seçmenlerin her bir seçimde kullandığı oy bu değişmez kimliğin bir teyidi olarak görülür (Akgün, 2002: 25). Bu bağlamda sosyolojik yaklaşıma göre, seçmenlerin oy verme davranışını geliştirme eğilimi parçası oldukları sosyal grup ile sahip oldukları sosyal ve ekonomik durumun birbiriyle ilişkili biçimde yansımından ibarettir (Heywood, 2007: 351).

Altı yaşından sonra bir bireyinde hayatında okul, kitle iletişim araçları ve arkadaş çevresi gibi sosyal yapıların etkisinin artmasıyla birlikte, aile birey üzerindeki yol gösterici ve bilgilendirici etkisini önemli ölçüde sürdürmeye devam etmektedir (Powel ve Coward, 2003: 21). Bu bağlamda aile, bireyin siyasal tercihlerinin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Eşlerin aynı ya da çok benzer siyasal tercihte bulunma eğilimi gösterdikleri söylenebilir. Çocukların siyasal tercihlerinin, anne ve babanın siyasal tercihlerine büyük ölçüde benzerlik taşıyabileceğiyle birlikte, yine de eşler arasındaki kadar yakın bir benzerlikten söz edilemeyebilir (Barut, 2005: 315).

Sosyolojik yaklaşıma göre, toplumdaki etnik, mesleki ve dinsel farklılıklardan kaynaklanan sosyal bölünmelerin ve gerilimlerin seçmen tercihlerinin oluşmasında önemli bir etkisi vardır (Berelson vd., 1954: 113). Bireyin ait olduğu aile bağlarının yarattığı psikolojik bağlılık yerine, toplum içindeki çeşitli bölünmelerin varlığından hareketle toplumsal bağlılığın önemine vurgu yapılmaktadır. Bu toplumsal bölümlere cinsiyet, inanç, sınıf, etnik ve bölge temelli ayrışmalar örnek olarak gösterilebilir (Heywood, 2007: 351). Bu bağlamda, siyasal partiler tarafından yürütülen seçim kampanyalarının seçmen tercihlerinin şekillenmesi üzerindeki rolü zayıf ve kısıtlıdır. Seçmenlerin oyları aslında kişilerin parçası oldukları sosyal kimliklerin siyasal tercihler yoluyla ifade edilmesini sağlayan bir araçtır (Berelson vd., 1954: 113).

Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) yürüttükleri toplumsal sorumluluk ve bilinçlendirme kampanyaları düşünülürse, seçmen davranışı üzerindeki etkili oldukları ve

bu bağlamda da sosyolojik yaklaşım çerçevesinde ele alınabilecekleri söylenebilir. MacDonald'a göre STK'ların ekonomik, dini, eğitim, sağlık, vb. birçok sosyal alanda faaliyet gösteren farklı kuruluşlar altında birleşip, ulusal ve uluslararası düzeyde etkili bir konuma gelerek seçmen tercihleri üzerinde etkili olabildiği söylenebilir (Brown vd., 2007: 126-138).

Bireylerin sosyal özelliklerinin parti tercihlerini etkilemesi, oy vermenin bir grup deneyimi olması, sosyo-ekonomik ve dini faktörler ile statü farklılıklarının seçmenin karar verme davranışı üzerinde önemli ölçüde etkisi olması ve bireylerin içinde buldukları gruplar doğrultusunda oy verme kararı almaları sosyolojik modelin sunduğu genellemelerdir (Kalender, 2005: 43-44). Bu bağlamda, bireyin sosyal olarak politikleşmesi ve taşıdığı sosyal özellikler onun siyasal parti tercihlerinde etkili olacaktır. Oy verme davranışının temel olarak bir grup deneyimi olarak değerlendirilmesinden hareketle, aynı çevrede yaşamını ve çalışmasını sürdüren kişilerin benzer siyasal tercihlerde bulunması muhtemeldir. Kişilerin karar verme sürecinde etkin rol oynayan en önemli faktörler, siyasal eğilimlerin şekillenmesinde temel rol oynayan sosyo-ekonomik statü, dinsel bağlılık ve yerleşim yeri olarak gösterilebilir. Bireyin doğduğu andan beri içinde bulunduğu en temel sosyal yapı olan ailenin oy verme davranışı üzerindeki etkisi çok önemlidir. Bu çerçevede eşlerin ve çocukların oy verme davranışları birbirine benzeşme gösterirler. Seçimlere bireyin gösterdiği ilgi ölçüsünde, karar verme zamanı da hız kazanacaktır. Bireyin üyesi olduğu grup doğrultusunda oy verme davranışında bulunmasıyla birlikte, bu süreçte çapraz baskıların oynadığı rolden de bahsedilmektedir (Lazarsfeld vd., 1948: 139).

1.2.3. Sosyo-Psikolojik Yaklaşım (Michigan Ekolü)

Bu yaklaşım, Columbia okuluna yani sosyolojik yaklaşıma yönelik ciddi eleştirilerde bulunan Michigan okulu tarafından ortaya atılmıştır. Bu model ilk defa Michigan Üniversitesi'nden Campbell, Converse, Miller ve Stokes (1960) tarafından geliştirilmiş ve yazarlar, seçmen tercihi araştırmalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Diğer adıyla partiyle özdeşleşme modeli olarak da adlandırılan psikolojik yaklaşım; 1948, 1952 ve 1956 Başkanlık seçimleri sırasında gerçekleştirilen araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda ortaya atılmıştır (Damlapınar ve Balcı, 2005: 60). Seçmenin belli bir bireysel partiye duyduğu yakınlığın oyları etkilediği varsayımını temel alan psikolojik yaklaşıma, ilk olarak Campbell ve arkadaşları tarafından 1960 yılında yayımlanan 'the American Voter' adlı kitaplarında yer verilmiştir. Bu araştırmacılar,

partiyle özleşme olgusunu ortaya çıkaran partizanlığın Amerikalıların siyasal kimliklerinin temelini oluşturduğunu ileri sürmüştür (Campbell vd., 1960: 58).

Seçmenlerin sosyal bir varlık olduğunu ifade eden Columbia ekolüne karşıt olarak Michigan ekolü, birey olarak seçmen yaklaşımını benimsemektedir. Seçmenlerin geçmişe dayalı olarak belli bir partiye olan psikolojik bağlılığına vurgu yapmaktadırlar. Çocukluk yıllarına uzanan ve parti kimliği şeklinde oluşan bu bağın seçmen davranışına kalıcı bir nitelik kazandırdığı ifade edilmektedir (Erdoğan, 2004: 110). Bireylerin siyasal olaylara ilişkin düşünme biçimleri ile siyasal tutumlarının gelişiminin yaşadıkları psikolojik süreçlerden etkilendiği ileri sürülmektedir (Milburn, 1998: 274). Parti kimliği modeli çerçevesinde seçmenler, yakınlık duydukları partiyi kendi partileri olarak benimseyen, bu partiyi süreklilikle destekleme eğiliminde olan ve kendilerini yakınlık duydukları partiyle özdeşleştiren ve tanımlayan bireyler olarak değerlendirilirler (Heywood, 2007: 350). Bireylerin belli bir partiye olan yakınlıkları küçük yaşlardan itibaren yakın çevresinin etkisiyle başlayıp, bu psikolojik bağlılık yıllar içinde güçlenerek yaşam boyu benimsenir (Norries, 1998: 843). Kişiler kendi sosyal çevrelerini, yasal olarak oy kullanabilecekleri yaşa erişene dek, ilgi ve yakınlık duydukları siyasal işler çerçevesinde oluşturmaktadırlar. Campbell ve arkadaşlarının 'The American Voter' adlı çalışmasına göre kişilerin çocukluk dönemlerinin ve dolayısıyla anne ile babalarının seçmen olarak yaptıkları tercihlerde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Kalender, 2005: 47). Seçmenin bu bağlılığı bir futbol takımı taraftarlığına da benzetilebilir. Parti ile özdeşleşmeden bahsedebilmemiz için seçmenin bir partiyle herhangi bir hukuki bağının bulunması da zorunlu değildir (Turan, 1977: 110).

Psikolojik yaklaşım, seçmen davranışlarını etkileyen psikolojik faktörleri modelinde temel olarak kullanmaktadır. Seçmen davranışını etkileyen psikolojik faktörler arasında özellikle tutumlar kendisine atfedilen önem ile ön plana çıkmaktadır. Tutumların yoğunluğu bazı insanların neden oy verdiğini bazılarının ise neden oy vermediğini açıklarken, tutum ahengi bir kişinin neden kendisine uygun bir partiye oy verdiğini ve tutumların partizan yönü ile yoğunluğu da her bir seçmenin alternatifler arasında yapacağı tercihin sebeplerini açıklamaya yardımcı olmaktadır (Campbell vd., 1960: 9).

Psikolojik yaklaşıma göre kişilerin taşıdığı nitelikler ile benimsemiş oldukları değerler sistemi seçmen davranışının en belirleyici faktörleri olarak kabul edilmektedir. Kişiler, dış dünyadan kendilerine gelen uyaranlara karşı, psikolojik yapılarına bağlı olarak tepki gösterecek ve bu uyaranları bu çerçevede algılayacak ve yorumlayacaktır.

Korku, bencillik, otoriterlik, saldırganlık gibi psikolojik baskılar kişilerin seçimlerini etkileyen birtakım psikolojik durumlar olarak gösterilebilir. Bu durum, oy vermede rasyonellik ilkesinin varlığına ilişkin görüşlerle karşı karşıya gelmektedir. Seçmen davranışını inceleyen birçok araştırmada seçmenin tercihinin siyasal partilerin sunduğu programlardan ziyade parti imajının belirleyici faktör olduğunu ortaya koymuştur. Yani burada, seçmenin objektif objektif nedenlerden ziyade belli bir partiye duyduğu önyargı ile hareket ettiği sonucuna ulaşılabilir (Gülmen, 1979: 41).

Bu modele göre, bireyler siyasal alana ilişkin tutum ve davranışlarını, kişisel çıkarlarını ve parçası oldukları grubun çıkarlarına ilişkin sahip olduğu algılamalarını parti kimliği etrafında oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla, siyasal olaylar bireyler tarafından geçmişe dayanan psikolojik bağlılıkları çerçevesinde yorumlanır (Heywood, 2007: 350). Bir başka deyişle, oldukça karmaşık bir yapıya sahip olan siyasal olayların anlamlılaştırılması ve yorumlanabilir hale getirilmesi, bireylerin sahip olduğu parti kimliğine bağlı olarak, yakınlık duydukları partinin görüşleri ve kendi zihinsel yorumlamaları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (Akgün, 2002: 26).

Kışlalı'ya (2000) göre, oy verirken seçmeni çıkarları dışında etkileyen dört etken güvenlik isteği, saygınlık isteği, duygusal bağlılık, dinsel ve siyasal inançlardır. Güvenlik isteği kişileri istikrar arayışına ve tutuculuğa iter. Düzenli ama daha düşük bir gelire sahip olan toplum kesimlerinin sağ kanattaki partilere oy vermesi bu sebepten kaynaklanmaktadır. Toplumda yeterince saygı görmeyen, dışlanan ve ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğünü düşünen etnik ya da dini azınlıklar genellikle ilerici ve değişimden yana tutum takınırlar. Duygusal bağlılık partiyle veya liderle özdeşim kurmaya yol açabilir. Dolayısıyla, lider veya parti başarılı olduğu takdirde kişiye ruhsal bir tatmin sağlar. Dinsel ve siyasal inançlara bağlılık durumunda ise kişi kendisiyle aynı inancı paylaşan insanlarla bir arada bulunmaktan ve onlarla kurduğu dayanışmadan doyumuna ulaşabilir.

1.3. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler

Siyasal katılma, bireyin sosyo-ekonomik statüsünün, psikolojik niteliklerinin ve kişilik yapısının etkisi altında gerçekleşen bir davranıştır. Dolayısıyla, toplumsal ve ekonomik faktörlerin kişinin siyasal katılma ile ilgili tutum ve davranışları etkilemesi kaçınılmazdır (Baykal, 1970: 155). Seçmen davranışı da siyasal katılmanın bir biçimi olarak toplumdan soyutlanıp tek başına incelenebilecek bir olgu niteliğinde olmaması itibariyle birçok faktörden etkilenmektedir (Turan, 1977: 75).

Bu bağlamda, bireyin siyasal davranışta bulunmaya ilişkin tutumunu etkileyen faktörler sosyo-ekonomik ve demografik, sosyo-psikolojik, sosyo-kültürel faktörler ve siyasal faktörler altında olmak üzere üç boyutta ele alınacaktır.

1.3.1. Sosyo-Ekonomik ve Demografik Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkileri

Bireyin siyasal özellikleri ait olduğu topluluk, çevreyle olan ilişkiler, çocukluk ve yetişkinlik döneminde yaşadığı sosyal deneyimler ile yakından ilişkili olup, bireyin siyasal tutum ve davranışları bu etkenler doğrultusunda şekillenmektedir. Gelir, yaş, meslek, eğitim, cinsiyet ve bireyin ait olduğu toplumsal tabaka gibi faktörler sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda bireyin siyasal davranışını belirleyen etkenler olarak üzerinde önemle durulan noktalar olmuştur. Kentleşme ve sanayileşme, ekonomik gelişme ile refahın artması, halkın eğitim seviyesi, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve etkinliğini artması ile gelir seviyesi gibi faktörler de siyasal katılım oranına pozitif yönde etki eden etmenlerdir. Siyasal davranış sergilemenin diğer toplumlara göre kentleşme ve zenginlik düzeyi daha yüksek olan toplumlarda daha yüksek olması da bunu kanıtlamaktadır (Çukurçayır, 2002).

Kalaycıoğlu'na (1983) göre, "sosyo-ekonomik statü" kavramı, siyasal katılım ilişkisinin daha kolay açıklanmasına yardımcı olacaktır. Daha yüksek bir sosyo-ekonomik statüye sahip bireylerin siyasal katılma isteği de daha yüksek olacaktır. Bunun sebebi, bu bireylerin sahip olduğu yüksek sosyo-ekonomik statüyü koruma istekleri ve bu doğrultuda siyasal alana ilişkin konulara daha çok ilgi göstermeleri, siyasal olayları kendi çıkarları yönünde etkilemeye ve yönlendirmeye çalışmalarıdır (Kalaycıoğlu, 1983: 32).

Bununla birlikte, sosyo-ekonomik faktörlerin seçmen davranışı üzerindeki etkisi konusunda pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda ekonomik faktörlerin oy verme davranışı üzerinde hiçbir etkisi olmadığını savunan bulgular kadar, bu faktörün oy verme davranışını belirleyen en önemli değişken olduğunu savunan birbirleriyle çelişen bulgular da elde edilmiştir. Bilimsel yönteme dayalı yapılan araştırmalardan edilen bu farklı bulgular, konunun ne kadar çok boyutlu ve karmaşık olduğunu göstermektedir (Sitembölükbaşı, 1995: 8).

Huntington ve Dominguez (1975) toplumun sosyo-ekonomik yapısının seçmen davranışları üzerindeki genel etkilerini şu şekilde ifade etmektedir:

1. Bir toplumda, sosyo-ekonomik statü ile siyasal katılma düzeyi arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Daha eğitilmiş olup, daha yüksek bir gelir ile yüksek statülü mesleklerde çalışanlar genellikle eğitimsiz ve daha alt statüde meslek sahibi

olanlara göre daha katılımcı bir davranış göstermektedirler. Ekonomik olarak daha gelişmiş bir toplumda yüksek statülü meslek sahiplerinde çalışan eğitilmiş ve geliri yüksek bireylerin de sayısı artar.

2. Sosyo-ekonomik gelişmeler, örgüt ve derneklerin sayısının da artmasını sağlayacağından, bu gruplara katılma paralel olarak siyasal katılmayı da arttıracaktır.
3. Ekonomik ve sosyal modernleşme, yerleşik grupların konumlarını tehdit edecek diğer grupların ortaya çıkmasına neden olacağından dolayı, sosyal gruplar arasında gerginlik ve çatışmalar da artış gösterebilir. Bu nedenle, sosyal gruplar arasında ortaya çıkan bu gerilimler bir grup bilincinin ortaya çıkmasını sağlayarak, grupların siyasete yönelme eğilim yönünde davranış sergilemesini sağlayacaktır.
4. Ekonomik gelişmeler, devlet fonksiyonlarının da önemli ölçüde artmasını sağlayacağı için, devletin toplumsal grupları daha çok etkileyecek faaliyetler içinde bulunması imkânı doğar. Bu faaliyetler de sosyal grupların devletin hayatlarında taşıdığı önemi daha iyi anlamalarını ve bu bağlamda, hükümetin kararlarını etkilemek için daha gönüllü olacaklarını sağlayacaktır.

Bireyin toplumsal konumunu ve siyasal davranışını etkileyen ölçütler olarak sosyal bilim araştırmalarında üzerinde önemle durulan gelir, meslek, eğitim düzeyi, cinsiyet, yaş, aile ve yerleşim biçimi gibi sosyo-ekonomik faktörlerin seçmen davranışı üzerindeki etkilerini ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

1.3.1.1. Gelir Düzeyi

Ekonomik faktörlerin seçmen davranışı üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaların odak noktası gelir düzeyi olmuştur. Gelir düzeyi ile siyasal katılma arasında eskiden beri gözlemlenmiş bir ilişki olduğu kabul edilmekte ve insanların gelirleri arttıkça siyasal ilgilerinin de artacağı ve dolayısıyla siyasal katılımın da artacağı varsayılmaktadır (Baykal, 1970: 38). Demokratik sistemlerde seçimler, yalnızca seçmenler ile siyasal partiler arasında gerçekleşen bir ilişki olmayıp sosyolojik, ekonomik, hukuki ve psikolojik bir sürecin ürünüdürler. Bunlar arasında, hükümetin uyguladığı ekonomik politikalar seçimler üzerinde doğrudan ve güçlü bir şekilde etkili olmaktadır. Dolayısıyla, politik karar alma sürecine katılan tüm aktörlerin temel gayesi kendi çıkarlarını maksimize etmek olduğu için, seçimlerin politik bir karaktere sahip

olmasına rağmen etkilendiği temel faktörün siyasal değil de ekonomik etmenler olduğu ileri sürülmektedir (Kalaycı, 1999: 29-30).

Yapılan araştırmalar, gelir düzeyi ile siyasal davranış eğilimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Daha yüksek gelir düzeyine sahip toplum kesimlerinde siyasal davranış gösterme eğiliminin de daha yüksek olduğu, daha düşük gelir düzeyine sahip bireyler arasında ise bu eğilimin giderek azaldığı hatta yok olabildiği gözlemlenmiştir (Kışlalı, 2000: 187). Diğer bir yandan, daha düşük eğitim seviyesine sahip olsalar bile, daha iyi ekonomik koşullara sahip olan bireylerin yine de siyasal olarak daha etkin oldukları ifade edilmektedir. Daha düşük gelir seviyesine sahip toplum kesimlerinin siyasal katılma eylemleri genel olarak oy kullanma şeklinde gerçekleşirken, daha yüksek gelir grupları için siyasal katılma türler çeşitlenmekte ve yalnızca oy kullanma eyleminden öte, daha üst düzeyde ortaya çıkmaktadırlar. Daha iyi ekonomik imkanlara sahip olan toplumsal kesimlerin daha fazla siyasal katılım gösterme imkanına da sahip olacağı düşünüldüğünde, yine siyaseti yönlendirme gücünün de büyük oranda sahibi olacakları söylenebilir (Çukurçayır, 2002: 74).

Halk ülkedeki ekonomik gelişmelerden doğrudan etkilenen bir özne olarak hem olumlu hem de olumsuz ekonomik gelişmelerin sorumluluğu doğrudan hükümete yüklemektedir. Gelir düzeyi ile seçmen davranışı arasındaki ilişkiyi koymak üzere yapılmış ilk araştırmalarda gelir düzeyindeki artışla birlikte oy kullanma eğiliminin de arttığı görülmüştür. İngiltere’de Goodhart, ABD’de Kramer’in (1971) yaptığı araştırmalara göre, iktidar partilerinin oylarında yaşanan dalgalanmalar ile uygulanan ekonomik politikaların başarısı ve başarısızlığı arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Bununla birlikte, bunu doğrulayan bazı başka çalışmalar da bulunmakla birlikte her zaman her yerde gelirin siyasal katılmayı arttırıcı yönde mutlak bir etkide bulunduğu dair genelleme yapmak yanlış olacaktır (Dursun, 2006: 238). Çünkü daha sonra başka ülkelerde yapılan araştırmalar, bireylerin gelir düzeyi arttıkça oy verme eğilimlerinin artacağı iddiasının her zaman ve her yerde geçerli olmadığını ortaya koymuştur (Turan, 1977: 76).

Akgün’e (1999) göre Türkiye ilgili araştırmalardan edinilen bulgular doğrultusunda, hükümetteki partilerin elde ettiği oylar dönemin enflasyon oranlarına bağlı olarak önemli ölçüde değişiklik göstermektedir. Türk siyasal hayatında seçim başarısı ile ekonomi arasındaki bağı inceleyen bir diğer araştırma da Çarhoğlu tarafından yapılmıştır. Çarkoğlu’nun (1997) 1950-1995 yılları arasındaki 21 seçimi incelediği

araştırmasının bulgularına göre, siyasal partilere verilen destek ile birtakım makroekonomik göstergeler arasındaki ilişki ortaya konmuştur.

Türkiye’de yapılan diğer araştırmalarda ise, bazı seçim dönemlerinde parti oylarının sosyo-ekonomik değişkenlerden etkilenmediğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Sencer (1974) İstanbul’da yaptığı araştırmada gelir düzeyi ile siyasal tercihler arasında önemli bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sitembölükbaşı (1995), seçmen davranışı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin Türkiye’de sanayileşmiş ülkelere nazaran daha zayıf olmasını, Türk seçmenin kararlarında aile, muhtar, şeyh ve toprak ağası gibi kanaat önderleri gibi birey dışı etmenlerin etkisinin sanayileşmiş toplumlara göre daha fazla olmasına bağlamaktadır. Bu araştırmacıların aksine Gülmen (1979) ise, Türkiye’de sosyo-ekonomik yapı ile seçmen tercihi arasındaki ilişkinin çok kuvvetli olmasa da mevcut olduğunu ortaya koymuştur. Seçimlerde oy verme oranı ile sosyo-ekonomik farklılıklar arasında kuvvetli bir ilişki olmadığını, katılma oranlarında yaşanan düşüş veya yükselmelerin daha çok ulusal düzeydeki gelişmelerden kaynaklandığını ifade etmiştir. Abadan ve Yücekök (1966) de orta gelir gruplarının üst ve alt gelir gruplarına göre oy verme konusunda daha az ilgi gösterdiğini belirtmektedirler. Üst gelir grupları siyasal olaylar hakkında sahip oldukları yüksek ilgi ve bilgi düzeyi ile oy vermeye karşı daha yüksek bir eğilim sergilemektedirler. Diğer yandan, ciddi geçim sıkıntıları ve zor hayat şartları ile mücadele eden düşük gelir grupları, seçimleri içinde yaşadıkları koşulları düzeltmenin ve geliştirmenin bir aracı olarak gördükleri için yüksek bir oy verme eğilimi sergilemektedirler. Bu iki gelir grubunun aksine, genellikle muhafazakâr ve statükocu kesimlerden oluşan orta sınıf ise düzenin istikrarının bozulmaması adına seçimlere kuşkuyla yaklaşmaktadırlar.

Son olarak, seçmenlerin negatif yönde gerçekleşen ekonomik gelişmelere olan duyarlılığının, pozitif ekonomik gelişmelere daha fazla olduğunu ve bu bağlamda, negatif ekonomik gelişmelere daha güçlü bir tepki verme eğiliminde olduğu ifade edilmektedir (Kapusızoğlu, 2008: 60-64). Başka bir deyişle, bir ülkede yaşanan ekonomik krizler ve yüksek enflasyon gibi negatif yöndeki ekonomik gelişmeler insanları daha çok etkilemekte ve bu değişiklikler siyasal partilerin oy dağılımını, yaşanan dönemse pozitif ekonomik gelişmelere göre çok daha fazla etkilemektedir (Akgün, 1999: 63).

1.3.1.2. Meslek

Seçmen davranışını etkilediği savunulan bir başka sosyo-ekonomik faktör de meslektir. İnsanların sosyal yaşamının önemli bir bölümünü kapsadığından dolayı sahip

olunan mesleğin, bireyin hayata ilişkin bakış açısı açısından önemi büyüktür. Bireyler sahip oldukları meslek çerçevesinde belirli bir çevrenin parçası olup, parçası oldukları çevreyle ilişkili sosyal gruplarla iletişim kurar ve bu doğrultuda birtakım davranış kalıpları benimserler (Tatar, 1997: 138). Bireylerin sahip oldukları meslek çerçevesinde birtakım yetenek ve beceriler kazandığı, mesleği bünyesinde geliştirdiği rollere paralel olarak siyasal roller üstlendiği, bireyler arasındaki iletişimin güçlenmesini sağlayarak siyasal ilgi ve bilgi düzeylerinin de artmasını sağladığı, bazen de meslekleri icabı çıkarlarına uymadığı takdirde siyaset ile ilgilenmekten kaçındıkları söylenebilir (Kalaycıoğlu, 1983: 31). Yüksek statüye sahip bir meslek toplumsal ve siyasal açıdan bireye farklılıklar sağlar. Bu grupta yer alan bireylerin siyasal etkinlik duyguları yüksektir ve siyasal sürece etki ederek çevrelerini ve ülkelerini değiştirebileceklerine inanırlar (Sitembölükbaşı, 1995: 42).

Meslek, bireyin sosyal statüsünü gösteren bir ölçütlerden bir tanesidir. Bireyin kamusal politikalara olan ilgi düzeyi sahip olduğu toplumsal statüsünün yüksekliğine paralel olarak artar. Yüksek statülü meslek sahipleri, daha karmaşık katılma biçimleri olarak görülen hükümet ve bürokrasi ile ilişkilerin daha çok parçası olup, daha fazla fayda sağlarlar. Bu gruptaki insanlar oy verme ve siyasal ve toplumsal sorunları tartışma gibi etkinliklere olan eğilimi ve katılımı çok daha yoğundur. Sonuç olarak, daha yüksek kariyere sahip bir bireyin örgüt üyeliği ve etkinliği fazlalaşmakla birlikte, siyasal bilgisi ve ilgisi de gerçekleştirdiği siyasal etkinlikle ölçüsünde artmaktadır (Çukurçayır, 2002: 84).

Kalaycıoğlu (1983) sosyo-ekonomik statü kavramının siyasal katılım ilişkisinin daha kolay anlaşılmasını sağlayacağını belirtmektedir. Dolayısıyla, daha yüksek bir sosyo-ekonomik statüde bulunan bir bireyin siyasal katılma isteği ve fiili katılımı da daha fazla olacaktır. Bunun sebebi, yüksek bir sosyo-ekonomik statüye sahip olan bireyin siyasal olayları kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye ve yönlendirmeye çalışarak mevcut statüsünü koruma gayesidir. Baykal'a (1970) göre meslek, siyasal davranışı dört şekilde etkilemektedir. Birincisi, bireyler meslekleri sayesinde siyasal alana ilişkin birtakım yetenekler kazanma şansına sahip olabilir. İkincisi, bireyler meslekleri sayesinde belirli bir siyasal görüşü benimseyen diğer insanlarla biraraya gelme ve iletişim kurma imkanına sahip olabilir. Üçüncüsü, insanın mesleği dolayısıyla hükümetin takip edeceği politikalar sonucunda birtakım menfaatleri söz konusu olabilir. Son olarak, bazı mesleklerin getirdiği bazı roller sayesinde bu rollere sahip kişiler kolayca siyasal hayata geçebilir.

Genel olarak meslek gruplarına bakıldığında, eğitim düzeyi en yüksek meslek gruplarından olan memurların siyasete karşı ilgili ve bilgi sahibi olan bir kesim olduğu sabittir. Gerek yüksek eğitim düzeyleri gerekse siyasal iktidar sahiplerinin memurların en üst düzeydeki amirleri olmalarından dolayı memurlar siyasetle yakından ilgilenmektedir (Sitembölükbaşı, 2001: 44). Farklı ülkelerde yapılan araştırmalara göre, bürokratların da yüksek oranda bir siyasal katılım gösterdiği ortaya konmuştur (Baykal, 1970: 48-49). Daha yüksek eğitim düzeyine sahip serbest meslek grupları da, mesleklerinden dolayı edindikleri geniş çevre, yüksek eğitim düzeyleri, memurlar ve işçiler gibi zorunlu çalışma saatlerine tabi olmamaları sebebiyle siyasal ve sosyal faaliyetlere daha kolay katılabilmeleri gibi nedenlerden ötürü aktif olarak yüksek oranda siyasal katılımında bulunan diğer bir meslek grubudur (Sitembölükbaşı, 2001: 47). En düşük siyasal katılımın ise daha kısıtlı siyasal ilgi ve bilgilerini geliştirme imkânlarına sahip olan çiftçiler, el emekçileri ve ev kadınların arasında daha yaygın olduğu görülmektedir (Baykal, 1970: 47).

Bununla birlikte, meslek ile siyasal davranış arasındaki ilişkinin açıklanmasını zorlaştıran birtakım etmenler de mevcuttur. Meslek, bireylerin yaş ve cinsiyetleri gibi kişilikleriyle bütünleşmiş bir özellik olmadığı gibi mesleğin gelir düzeyi ve eğitim gibi kategorileştirilmesine imkân verecek objektif ölçütler de yoktur. Her mesleğin toplumdaki yeri hiyerarşik olarak farklıdır ve toplumca her mesleğin üyelerine verilen değer de farklıdır (Sitembölükbaşı, 1995: 42). Mesleğin, insan hayatının yalnızca sınırlı bir bölümünü kapsıyor olması meslek ile siyasal davranış arasındaki ilişkinin açıklanmasını zorlaştıran nedenlerden bir diğeridir. Ayrıca, bireyin ömür boyu aynı meslekte kalma gibi bir durumu ve zorunluluğunun bulunmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, mesleğin siyasal davranış üzerinde yaptığı etkiler diğer faktörler tarafından da ortaya çıkabileceğinden, diğer faktörlerin yarattığı etkilerle kolayca telafi edilebilmektedir (Baykal, 1970: 45).

1.3.1.3. Eğitim

Seçmen davranışı ile ilgili araştırmalarda incelenen ve sosyo-ekonomik faktörler arasında yer alan faktörlerden bir diğeri olup, en güçlü sosyal değişkenler arasında yer almaktadır (Çukurçayır, 2002: 83). Eğitim, sosyal bir olgu olup birbirinden ayrılamaz iki kavramdır. Bu nedenle, bir toplumda edinilen bilgi ve birikimin, benimsenen değerlerin gelecek nesillere aktarılması ve kazandırılmasına ilişkin süreç olarak açıklanabilir. Bir bireyin ait olduğu toplum içinde sosyalleşmesi eğitim yoluyla gerçekleşir. Bu bağlamda

eğitim, bireylerin davranışının oluşumu, gelişimi ve değişimi gibi üç önemli görev üstlenmektedir (Akman ve Erden, 1997: 123).

Eğitimin, bireylerin siyasal davranışları üzerine etkisi iki şekilde ele alınabilir. Öncelikle, eğitim sayesinde duygusal, bilişsel, kültürel ve siyasal öğelerin bireye aktarılmasına yardımcı olup bireyin siyasal tutumunu şekillendirirken, aynı zamanda bireyin daha yüksek bir bilgi birikimine sahip olmasını sağlayarak gerçekleşen siyasal olayları daha iyi kavramasını sağlar (Eser, 2005: 12-13). Siyasal davranışın ön koşullarını sağlayan eğitim, bireylerin siyasal yaşamdaki etkinliğini kolaylaştırmaktadır. Eğitim düzeyinin artmasına paralel olarak, bireylerin siyasal tercihlerini daha bilinçli bir şekilde yaptıkları, aynı zamanda çevresel değişkenlerden de daha az etkilendikleri varsayılmaktadır (Çukurçayır, 2002: 83).

Kalaycıoğlu (1983) eğitimin, kişilerin siyasal olaylar hakkında bilgi edinmelerini, edindikleri bilgileri yorumlamalarını ve bu bilgiler ile kendi toplumsal durumları ve sorunları arasında bağlantı kurmalarını kolaylaştırarak siyasal katılma eğilimlerini arttırdığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, eğitimin ve statünün artışı yabancılaşmanın azalmasını sağlamaktadır. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireyler siyasal olayları daha ilgili olup, siyasal olayları daha çok takip etmekte ve sahip oldukları yüksek bilgi birikiminin sonucu olarak bu siyasal konularla ilgili tartışmalara daha çok katılmaktadırlar. Aynı zamanda bu bireylerin siyasal sistemi etkileyebileceklerine olan inancı daha fazladır (Sitembölükbaşı, 2001: 36).

Almond ve Verba'nın (1965) beş batı ülkesinde yaptığı araştırmanın bulgularına göre kişinin eğitim düzeyi yükseldikçe siyasal konulara olan ilgileri artmakta, daha fazla siyasal bilgi edinmekte, siyasal konuları daha geniş açıdan düşünebilmekte, siyasal tartışmalara daha fazla katılmakta, eylemli bir biçimde örgütlenme eğilimleri artmakta ve kendilerinin siyasal yönden etkin olabileceklerine ilişkin inançları güçlenmektedir. Turan (1977) ise eğitimin bireylerin siyasal davranışları üzerinde iki şekilde etki yaptığını ifade etmektedir. Birincisi, eğitim sayesinde bireye siyasal kültürün duygusal ve bilişsel içeriği aktarılarak bireyin inanç ve tutumları pekiştirilebilir. İkincisi, bireyler eğitim düzeyleri yükseldiğinde siyasal olayların gerçeklerini daha iyi anlayarak etkinlik duyguları artabilir ve kendilerini siyasal hayatta etkili olan bir aktör olarak görebilirler. Çukurçayır (2002), eğitim düzeyi arttıkça bireyin katılmayı bir yurttaşlık görevi olarak algıladığını, bireye çevresini değiştirme imkânı verdiğini, bireye gelir ve sosyal statü sağladığını, bireyin soyut ve genel kavramlarla düşünmesini kolaylaştırdığını ve son olarak eğitilmiş bireylerin

çevreleriyle ve dış dünyayla ilgili bilgileri daha kolay elde etme imkânı sağladığını ifade etmektedir.

Sonuç olarak, eğitim-siyasal katılma ilişkisine baktığımız zaman, eğitim düzeyi yükseldikçe siyasal katılımın da arttığı sonucuna varılabilir. Bunun nedeni, eğitimin siyasal değerlerin aktarılmasını sağlayan temel araçlardan biri olmasıdır. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip bir birey, siyasal katılımı gerekli ve istenilen bir davranış olarak nitelendirir. Bununla birlikte, siyasal sisteme hakkında daha bilgili olması sebebiyle, bireyin siyasal davranış gösterme eğilimi, kabiliyeti ve özgüveni daha yüksek olacaktır (Turan, 1977: 77).

1.3.1.4. Cinsiyet

Kadınların siyasal hayata katılımı günümüzde tartışma konusu olan önemli konulardan bir tanesidir. Toplumun tamamını ilgilendiren sorunlarla ilgili karar alma sürecine katılım hakkı bulunan bireyler olarak kadınların oluşturduğu seçmen kitlesinin siyasal yaşamdaki önemi büyüktür (Baykal, 1970: 63). Fakat gelişmişlik düzeyleri de göz önünde bulundurularak aralarında farklılıklar olan ülkelerde yapılan tüm çalışmalar, çeşitli siyasal düzeylerde kadınların daha pasif ve sınırlı bir siyasal karakter gösterdiğini, kadınların erkeklere göre siyasete çok daha az katıldığını ortaya koymuştur (Tekeli, 1982: 128).

Sosyal psikoloji alanında yapılan araştırmalardan anlaşıldığı üzere toplumların genelinde kadına ve erkeğe özgü olarak tanımlanmış birtakım yargı kalıpları mevcuttur (Kalaycıoğlu, 1983: 18-19). Bu alanda yapılan antropolojik araştırmalar, erkeğin hakimiyetine vurgu yapan ataerkil toplum anlayışını halen günümüzde varlığını sürdürdüğünü ve yaygın bir biçimde kabul gören toplum biçimi olmaya devam ettiğini göstermektedir. Diğer bir deyişle, eski zamanlardaki toplumlarda ataerkil anlayış sonucu ev dışında kalan iş bölümünün erkeğe bırakılmaktaydı. Bu doğrultuda, günümüzde de ev alan dışında kalan bir faaliyet olarak siyasetin erkeklere özgü bir alan olduğu anlayışı devam ediyor gözükmektedir (Lipson, 1986: 21).

Cinsiyet özelliklerine ilişkin yapılan bu tanımlamalar, kişilerin bilinçli veya bilinçsiz olarak kendilerini belirli beklentilere cevap verecek şekilde şartlandırmalarına sebebiyet vermektedir. Bu şartlandırmalar doğrultusunda, cinsiyetler arası rol farkına bağlı olarak ve toplumun beklentilerine de uygun bir biçimde, kadınlardan ev dışı yalan alanındaki aktivitelere erkeklere oranla daha sınırlı katılım göstermesi gerektiği düşüncesi oluşmakta, buna paralel olarak da daha az siyasal beceri ve imkanlara sahip

olduğu düşüncesi hakim olmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 18-19). Bunun yanında, kadına ve erkeğe verilmiş belirli "ahlak ve davranış kurallarının" ve tutucu bir anlayışın toplumca benimsenmiş olması kadının siyasi hayata katılımını zorlaştıran bir diğer önemli etkeni oluşturmaktadır (Serter, 1994: 135).

Lane'e (1965) göre de, kadınlarla ilgili siyasi katılımı ilişkin toplumda hakim olan yanlış imaj ve düşünceler, erkeği bağımsız ve güçlü, kadını ise bağımlı ve zayıf siyasi aktörler olarak nitelendirmektedir. Bu anlayışa göre, siyasi hayat erkeğe ait bir toplumsal faaliyet alanı olarak görülmekte iken, kadının siyasi hayata katılmasına yeterince hoşgörü gösterilmemektedir. Kadınlara çok geç verilen siyasi hakların bu düşünce ile ilişkilendirilmesine şüphe yoktur. Bununla birlikte, siyasi alana ilişkin eşit olarak erkek ve kadınlara tanınan hak ve ödevler, bunların tamamen adil şekilde yerine getirildiği düşüncesini oluşturmamalıdır. Toplumsal düzende kadınlar aleyhine halen hakim olarak faktörler, uygulama alanında birtakım eşitsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmakta, bu argüman, kadınlara siyasi hakların tanınmasından bu yana, daha az sayıda kadının bu haklarından faydalanabilmiş olduğu gerçeği tarafından desteklenmektedir. Bu durum, hem kadınların siyasete girmelerine daha az hoşgörüyle bakılması doğrultusunda birtakım toplumsal baskılarla karşı karşıya gelmeleri ile birlikte, aynı zamanda kadınların da siyasi alana erkeklere oranla daha az ilgi duymasından kaynaklanmaktadır (Tekeli, 1987: 301).

Dolayısıyla, cinsiyet rolleri yalnızca oy verme davranışını değil, genel olarak siyasi tüm katılım faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Siyasi katılım biçimlerinin çeşitliliğini giderek artması ve bunun için birtakım özelliklerin şart konması, kadınları siyasi yaşamda erkeklere nazaran daha az aktif olmasına sebebiyet veren etmenlerden bir diğeridir. Bu durum, içinde bulunulan toplumun tarihsel olarak taşıdığı sosyo-kültürel yapının bir sonucudur. Ancak, günümüzün değişen dinamikleri ile birlikte toplumda yaygın olan geleneksel anlayışın hakimiyetinin giderek kırıldığı, toplumsal ve siyasi yapıda kadınlar lehine olan gelişmelerin arttığı ve bu doğrultuda kadının giderek daha hızlı bir biçimde siyasi hayatın önemli bir öznesi haline dönüştüğünü günümüz siyasi konjonktürü açısından söyleyebilmek mümkündür (Negiz, 2007: 37). Cinsiyete bağlı olarak siyasi davranışların farklılık arz ettiğini savunan araştırmacılarla birlikte siyaset bilimcilerinin de belirttiği üzere, kentleşmenin artması ile birlikte kentlerde yaşamını sürdüren kadınların kırsal alanda yaşamını sürdüren kadınlara göre siyasi kültürleri ile siyasi hayata olan ilgilerinin arttığı gözlemlenmektedir. Buna paralel

olarak, kadın ve erkek seçmen davranışları arasındaki farklılığın yavaş yavaş ortadan kalkarak birbirine benzemeye başladığı ifade edilmektedir (Dursun, 2006: 214).

1.3.1.5. Yaş

Cinsiyet rolleri gibi bireyin denetimi dışında belirlenen bir diğer siyasal kaynak da bireyin yaşıdır. Çeşitli değerler, inançlar, tutumlar, yönelimler ve beklentilerle donanması ve siyasal sistem içinde etkinlik gösterebilmesi için, bireyin belirli bir yaşa ulaşması gerektiği benimsenmiştir (Çukurçayır, 2002: 65). İlk olarak, insanların siyaset ile tanışmaları ve bu konuda bilgi edinmeye başlamaları aile ortamında gerçekleşir. Çocuğun ailesinin siyasal konulara duyduğu ilgi ve alakaya paralel olarak, çocuğun siyasete olan ilgisi ve yaklaşımı şekillenir. Diğer bir deyişle, siyasal alana ilgi duyan bir ailede yetişen bireyin de benzer olarak siyaset ilgi duyması beklenmektedir (Alkan, 1989: 68). Aile içinde gerçekleşen sosyalleşme sürecinde, sadece sosyal norm ve değerler değil, siyasal norm ve değerler de çocuklara aktarılmakta olup, çocuk tarafından bu doğrultuda birtakım karar verme davranışları geliştirilmektedir (Uysal, 1984: 115-118). Aile içinde başlayan sosyalleşme süreci çerçevesinde başlayan bu süreç, daha sonra okul, arkadaşlık ve diğer sosyal gruplar bünyesinde devam etmektedir (Alkan, 1989: 58-59).

Bu bağlamda, siyasal katılma, bireyin aile ortamından başlamak üzere, ait olan sosyal grubun etkisi altında kalan, bu doğrultuda gelişen ve insan yaşamı boyunca devam eden bir süreç olduğu için, bireyin yaşamının farklı evrelerinde farklı siyasal davranışlar göstermesi de kaçınılmazdır (Nergiz, 2007: 54). Bu nedenle, seçmenin yaşı ile siyasal tercihleri arasında herhangi ilişkinin olup olmadığı da seçmen davranışını etkileyen faktörlere ilişkin araştırılan yaygın konular arasında yer almıştır. Seçmenlerin yaş grupları üzerinde yapılan ampirik ve sosyolojik araştırmalar, genç kuşaklarla yaşlı kuşaklar arasında oy verme veya siyasete katılma eylemleri yönünden önemli bazı sonuçlara varmışlardır. Yani, araştırmalar seçmenin yaşı ile siyasi tercihi arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermektedir (Şentürk, 2008: 31).

Yaş grupları ve kuşakları farkı toplumsallaşma etkileri altında ve farklı ulusal ve uluslararası olayların yaşandığı dönemlerde farklı siyasal katılma davranışları gösterebilmektedir. Kalaycıoğlu (1983) bu konuda üç tespitte bulunur: Birincisi, gençlerin geleneksel bir siyasi katılım faaliyeti olan oy verme davranışına olan eğilimleri düşüktür. İkincisi, bireylerin siyasal tercihlerini yaşlandıkça netleştirmeleri ve daha kararlı bir biçimde sürdürmelerine bağlı olarak, siyasal yaşama ilişkin katılım faaliyetlerini daha düzenli bir şekilde gerçekleştirmeleridir. Son olarak, yaş ile bireyin

sahip olduğu mesle ve sosyo-ekonomik statü arasında da doğrudan bir ilişki olduğunu belirtmek gerekir. Kışlalı'ya (2002) göre siyasal katılma eylemi orta yaş gruplarında daha yüksek olduğu görülmektedir. Gençler ise daha çok önemli sorunların gündemde olduğu bunalım dönemlerinde daha yüksek oranda katılım eğilimi sergilemektedirler. Bu durum özellikle yükseköğrenimlerini sürdüren gençlerde belirgindir. Gençlerin 25 yaşına kadar daha düzensiz ve düşük bir katılım oranı gösterdiği, orta yaşlarında siyasete olan ilgilerinin arttığı, 60'lı yaşlardan sonra ise bu ilginin azaldığı gözlemlenmiştir (Turan, 1977: 80). Yaş ile seçmen davranışları arasındaki ilişki konusunda Baykal (1970) da, orta yaş grubuna ait bireylerin daha yüksek, genç ve ileri yaştaki bireylerin ise daha düşük bir siyasal katılım oranı gösterdiğini belirtmektedir. Yaptığı araştırma, gençlik döneminde başlayan ve giderek artan siyasal ilginin 40-50'li yaşlardan en yüksek düzeye ulaştığını, daha sonra ise azalmaya başladığını ortaya koymuştur. Nergiz'e (2007) göre ise, siyasal yaşama katılımın en yoğun genç yaşlarda olması beklenirken, yaşın ilerlemesiyle birlikte bireylerin sahip olduğu yeni roller ve getirdiği sorumluluklar siyasal tutum ve davranışlarını da değiştirmektedir. Bireyin yaşının ilerlemesiyle gelen yeni roller ve sorumluluklarına paralel olarak aktif siyasal katılımında azalma görülmesi daha muhtemel görülmektedir. Diğer bir deyişle, bir bireyin gençlik ve yaşlılık dönemlerinde geliştirdiği siyasal tutum ve davranışlar birbirlerinden farklılık arz edip, gençlik dönemlerinde daha çok değişim ve gelişim yönünde eğilim gösterdikleri, diğer yandan yaşlılık dönemlerinde ise daha muhafazakâr bir siyasal tutum içine girdikleri ifade edilmektedir (Erkul, 1999: 32).

Siyasal tercihler açısından bir değerlendirilme yapıldığında ise gençlerin yeni gelişmelere ve değişimlere uyum sağlama konusunda gösterdikleri başarı sebebiyle daha çok değişim ve yenilik yanlısı olduğu, yaşlıların ise bu değişimlere uyum sağlayacak yeterli enerji ve zamana sahip olmadıkları için tutucu bir eğilim içinde oldukları görülmektedir (Özer ve Heder, 2008: 21). Sonuç olarak, literatürde yaşın seçmen davranışına olan etkisiyle ilgili birçok araştırma bulunduğu gibi, bu araştırmaların birbirinden farklı sonuçlara ulaşılabilirdiği gözlemlenebilmektedir.

1.3.1.6. Aile

Seçmenin oy verme davranışını sergilerken etki altında kaldığı önemli etmenlerden biri de referans gruplarıdır. Referans grupları, kendi tutum ve davranışlarının ortaya çıkmasını sağlayan ve sahip olduğu fikirleri ve değerleri etkileyen, parçası olduğu insan topluluğu olarak açıklanabilir. Bireylerin parçası olduğu referans grupları yakın

çevresinde bulunan gruplar ile doğrudan parçası olmayıp dolaylı ilişki içinde olduğu gruplardan oluşur (Tek, 1999: 201). Aile de bireyin yakın çevresinin önemli bir parçası olan, seçmenin oy verme davranışını etkileyen en etkin referans grupları arasında yer almaktadır. Genel anlamda, yapılan birçok araştırma ailenin bireylerin yaşadığı sosyo-ekonomik olaylar üzerinde önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Seçmen tercihleri de aile kurumunun etkisi altında kalan davranışlar arasında yer alır. Bununla birlikte, günümüzde yaşanan hızlı ve sürekli değişimlerin sonucu olarak aile kurumunda yaşanan değişimler, aile bireyleri arasındaki iletişimin zayıflamasına neden olduğundan dolayı, ailenin birey tercihleri üzerindeki öneminin giderek azaldığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, aile üzerine yapılan araştırmalarda birbirinden farklı sonuçlar gözlemlenebilir (Aydın ve Özbek, 2004: 147-148).

Seçmen davranışının uzun süren bir öğrenme süreci ile ilişkilendirildiği göz önüne alınırsa, bireyin üzerinde yaşam boyu etkisini sürdüren çocukluk deneyimlerinin öncelikle yaşandığı yer olan aile çevresinin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu bağlamda birey, aile kurum içinde çocukluktan itibaren bir bilinçli sosyalleşme sürecinin parçası olup, yalnızca toplumsal değer ve normları değil, aynı zamanda aile içindeki somut ilişkiler sonucu birtakım karar alma davranışı kalıpları da geliştirmektedir. Dolayısıyla, ailenin sosyo-politik önemi tam olarak da burada, bireyin karar alma tercihleri ile birtakım davranış kalıpları geliştirilmesinde oynadığı rol çerçevesinde ortaya çıkmaktadır çünkü seçmen davranışın temeli olan öğrenme süreci ile bireyin çocukluğundaki öğrenme süreci arasındaki ilişki aile aracılığıyla sağlanmaktadır (Uysal, 1984: 115-116).

Ailenin bireylerin siyaset olan ilginin gelişimini inceleyen birçok araştırma, anne ve babanın siyasal parti tercihinin çocuklara da aktarıldığını ifade etmiş, dolayısıyla anne ve baba ile çocuğun sergilediği oy verme davranışı arasında güçlü bir korelasyon olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre, anne ve babanın etkisi altında gelişen bir siyasal parti tercihi, bireyin ömür boyu taşıyacağı bir karakter niteliği ile benzerlik taşımaktadır. Özellikle aynı siyasal parti kimliklerinin uzunca yıllar varlığını sürdürdüğü bir toplumda, bireyin de aynı siyasal partiye ömür boyu oy verme eğilimde bulunacağı ifade edilmiştir (Özcan, 2000: 505-515).

Ailenin çocuğun temel eğitiminde oynadığı önemli rol sonucu çocuğun temel tutum ve davranışlarının gelişimi üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Özellikle daha yoğun siyasal ilgi gösteren bir aile ortamında, çocuğun ailesinin benimsediği ve takip ettiği siyasal eğilimlerin etkisi altında kalması doğal karşılanabilir. Özellikle anne ve babanın daha yüksek bir eğitim düzeyine sahip olduğu ailelerde bu etkinin giderek artması

beklenebileceği gibi, tam tersi durumda yüksek bir eğitim seviyesine sahip bir çocuk üzerinde ailenin etkisinin daha az olabileceğinden de bahsedilebilir (Kışlalı, 2000: 186-187).

1.3.1.7. Yerleşim Biçimi

Siyasal davranışın açıklanması açısından önemli olan unsurlardan birisi de bireylerin yaşadıkları toplumun tipidir. Yerleşim biçimi siyasal davranışı yakından etkilemekte ve toplum tipinin şehir ya da köy oluşuna göre insanların siyasal davranışları belli düzenlilikler arz etmektedir. Genel olarak, yerleşim biçimi ile siyasal katılım arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan yaygın görüş, kentleşmenin siyasal katılım üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu yönündedir (Baykal, 1970: 66).

Köy, nüfusun az olduğu ve birincil ilişkilerin ön planda olduğu, sosyal yaptırım gücünün hukuktan ziyade teamüllerden kaynaklandığı, tarım ve hayvancılığın en yaygın uğraş tarzı olduğu yerleşim birimi olarak tanımlanabilir. Kent ise, günlük hayatın daha karmaşık ilişkiler etrafında olduğu, toplumsal yapının meslek, iş bölümü ve farklı kültürler etrafında şekillendiği ve kurumsallaşmanın yaygın olduğu bir yerleşme merkeziz olarak tanımlanabilir (Öner, 1998: 67). Bununla birlikte, kentleşme olgusu, basit bir nüfus artışıyla ilgili tanımlamanın çok daha ötesinde bir anlam ifade etmektedir. Bunun sebebi kentleşme olgusunun birçok radikal ekonomik, sosyal ve siyasal dönüşümü beraberinde getirmesi ile birlikte kent hayatının kendine özgü bir toplumsal yapı ve kültürünün ortaya çıkmasını sağlamasıdır. Tüm bunlar, yalnızca siyasal katılma üzerinde önemli bir rolü olan siyasal eğilimleri yaratmakla kalmayıp, siyasal eğilimlerin güçlenmesi için gerekli siyasal kaynakların da yaratılmasını da sağlar (Kalaycıoğlu, 1997: 540).

Yerleşme biçimi ve siyasal katılma arasındaki ilişki üzerinde halen farklı hipotezlerin geliştirildiği ve farklı bulgulara ulaşılan bir konu niteliğindedir. Bu konuda iki farklı görüş bulunmaktadır. Kentleşmeyi modernleşmenin bir boyutu olarak kabul eden akışkanlık (mobilization) modeli olarak adlandırılan birinci görüşe göre, kentlerin siyasal katılmayı arttıran bir kültürel ortam oluşturduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, şehir hayatı sağladığı eğitim imkânlar ile siyasal olayları izleme ve siyasal kararlara katılma açısından, kırsal hayata oranla insanlara daha geniş bir çerçeve sunmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 23-24). Verba ve diğerleri (1963) tarafından ortaya atılan, topluluğun zayıflaması (decline of the community) adı verilen alternatif görüşe göre ise, küçük yerleşim birimlerinin üstünlüğü küçüklüklerinden kaynaklanmaktadır. Yerleşim yerinin

büyüklüğü bir bireyi siyasal hayata katılma yönünde harekete geçiren siyasal güdülerini azaltmakta ve hatta tamamen ortadan kaldırmaktadır. Büyüyen yerleşim yerlerinde, daha da karmaşıklaşan siyasal sistemle birlikte, bireylerin siyasal kararların alınma aşamasına katılım oranı da düşmektedir. Dolayısıyla, yoğunluk bakımından küçük yerleşim yerlerinde daha yüksek bir siyasal katılma oranı beklenmektedir (Turan, 1977: 65).

Siyasal davranış üzerinde rolü olan birçok etmenin varlığı yalnızca bireylerin kişisel özelliklerine göre değil, aynı zamanda içinde yaşanılan yerleşim biçiminin sunduğu çevresel şartlara göre de farklılık göstermektedir (Baykal, 1970: 66-67). Genellikle, köylerde yaşıyan bireylerden, sahip oldukları eğitim, meslek ve gelir düzeyleri itibariyle daha yüksek bir siyasal katılma davranışı beklenmemektedir. Köy hayatının getirdiği diğer sosyal koşullar da genel olarak siyasal katılmaya pozitif anlamda etki yaratmaz. Kentleşme ile birlikte ise kentsel yaşamın oluşturduğu toplumsal yapı ve kültür dolayısıyla siyasal katılmayı etkileyen siyasal kaynak ve eğilimler ortaya çıkmakta ve siyasal katılımı güçlenmektedir (Kapusızoğlu, 2008: 49). Öte yandan, radyo ve basın gibi kitle iletişim araçlarının etkinliği kentlerde daha yüksek iken, köylerin küçük bir ve türdeş bir yapıya sahip olması, sosyal baskıların etkinliği ve sosyal dayanışma olgusunun daha kuvvetli olması gibi nedenlerden dolayı seçmenin mobilize edilmesi daha kolaydır. Bu durum, siyasal katılım ve kentleşme arasındaki ilişki konusundaki genel kanının aksine, kırsal bölgelerdeki oy kullanma oranının kentlere göre daha yüksek olması sonucunu doğurmuştur. Kırsal bölgede, siyasal partilerden ziyade seçmenle doğrudan ilişki içinde olan geleneksel lider tipinin hala önemini koruması, seçmenlerin parti tercihlerinden önemli rol oynamaktadır (Özbudun, 1975: 146-147).

Bu iki farklı görüşten hareketle, kentleşmenin siyasal katılım üzerinde hem pozitif hem negatif yönde etkiler doğurması sebebiyle, siyasal katılım ile yerleşim yeri arasındaki ilişkiye için genel bir varsayım koyma imkanı bulunmamaktadır. Köy yerleşim yerlerinin bir yandan siyasal katılmayı olumsuz yönden etkileyen sosyo-ekonomik özellikleri taşıırken bir yandan da yoğun oy verme davranışı sergilemeleriyle yüksek siyasal katılma göstermesi siyasal katılma teorisine karşı görünebilir. Yine de, bu durumdan hareketle literatürde doğacak sınırlılıkları kabul etmekle birlikte, siyasal katılmayı açıklayan temel varsayımların geçerliğini tehlikeye almadan bu durumu açıklamak mümkündür. Söz konusu sınır eğilim, gelir, meslek, vb. gibi siyasal katılmayı etkileyen temel değişkenlerin ülkenin bütününde değil bazı alt gruplar içinde geçerli olduğunu kabul etmeyi gerektirmektedir. Yapılan araştırmalar bu değişkenlerin şehirler

ve köyler içinde ayrı ayrı geçerli olduğunu çürütmüş olmadığı için ülkenin içinde bulunduğu ekonomik toplumsal ve siyasal bütünleşme şartlarına göre bazı hallerde iki gurubu ayrı ayrı incelemek daha sağlıklı olabilir (Baykal, 1970: 63).

1.3.2. Sosyo-Kültürel Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkileri

1.3.2.1. Din

Din ile siyaset arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, din olgusunun seçmen davranışları üzerindeki etkisi karmaşık bir konuma sahip olduğu sonucuna varılabilir. Dinin toplumsal hayatın temel parçalarından biri olduğu düşünülürse, toplumsal yapı içerisinde hem etkileyen bir özne hem de etkilenen bir nesne durumuna düşmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda, siyaset ile dinin keskin bir biçimde birbirinden ayrıldığına ilişkin yorumlar çok doğru sayılmayabilir. Bu nedenle, modernleşme ve sekülerleşme gibi olguların da etkisiyle dinin siyasal yaşamdaki etkisinin zayıfladığına hüküm getirmek daha sağlıklı olacaktır (Turan, 2015: 104-105).

Siyaset bir yönetim alanı olarak ele alınırsa, siyaset ile din arasındaki ilişki tarihsel süreçte ortaya çıkan üç sistem çerçevesinde ele alınabilir. Bu sistemler, dinin yönetime bağlı olduğu, yönetimin dine bağlı olduğu ve dil ile yönetimin birbirinden ayrıldığı sistemler olarak sayılabilir (Davut, 1989: 80). Dinin yönetime bağlı olduğu sistemlerde dini işlerin yönetimi siyaset ya da devlet adamlarının elinde olup, ülke içindeki dini teşkilatlanma da onlar tarafından gerçekleştirilir (Başgil, 2011: 169). Teokrasi olarak adlandırılan yönetimin dine dayandığı sistemlerde ise toplumsal sistemin tek belirleyicisi dindir. Din adamlar siyasi sistemin bir olup, toplumsal hayata ilişkin bütün normlar, değerler ve hukuk kuralları dine göre şekillenmektedir (Davut, 1989: 2000). Son olarak, din ve yönetimin birbirinden ayrıldığı laik sistemden bahsedilmektedir. Laiklik kelimesi, dini olmayan fikir, kurum ve sistemler bütünü olarak tanımlanırsa, bu bağlamda laik bir sistem de dine bağlı olmayan, dinin toplumsal yapı ve hukuk kurallarının belirleyici olmadığı bir sistem olarak ifade edilir (Başgil, 2011: 151-152).

Genel olarak, din ile siyaset arasındaki ilişkinin dünyanın farklı yerlerinde içinde bulunulan toplumun dine olan yaklaşımı, toplumsal yapı, tarihsel gelişim ve kültür birçok faktöre göre değişiklik gösterdiği göz önüne alındığında, din ile siyaset ekseninde birbiriyle aynı olmayan birçok farklı yönetim örneğinin varlığından söz etmek mümkündür (Altun, 2005: 117-118). Bu bağlamda, dinin seçmen davranışı üzerindeki etkisi de içinde bulunulan siyasi ve toplumsal yapıya paralel olarak değişiklik göstermektedir. Bir toplumun dine olan bağlılık seviyesi ile duyduğu aidiyet,

uyguladıkları dinsel pratikler ile dini nasıl algıladıkları bireylerin siyasal alana ilişkin fikir ile görüşlerini, beklentilerini ve siyasal faaliyetleri katılma biçimi ile sıklığını etkilemektedir (Köktaş, 1997: 206).

Bu bağlamda, Türkiye’de dinin seçmen davranışı üzerindeki etkisini ortaya koymak üzere yapılan bazı araştırmalar ise tersi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Kastamonu ilinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre dinin seçmen davranışını tek başına şekillendirebilecek bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi olarak, seçmenlerin %50,3’ünün kendisi dindar olarak tanımlamasına rağmen, dini siyasi kimlik olarak benimsemediklerini belirtmiş olmaları gösterilebilir (Turan vd., 2015: 116-117). Niğde ilinde yine dinin seçmen davranışı üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik gerçekleştirilmiş olan bir diğer çalışmaya göre, seçmenler dinsel faktörleri kendi oy tercihlerini etkileyen temel bir faktör olarak görmemektedirler. Bunun yerine, çalışmadan çıkan sonuçlar seçmenlerin dinsel faktörlerden önce siyasal partinin sunduğu program, benimsediği politikalar ve siyasal parti kadro yapısı ile liderine göre oy tercihinde bulduklarını göstermektedir (Turan ve Temizel, 2015: 98).

Sonuç olarak, dinin seçmen davranışı üzerindeki etkisine ilişkin bir değerlendirme yapıldığında, dinin bu süreçteki temel belirleyici etmenlerden biri olduğu söylenemese de toplumsal yapının temel öğelerinden birisi olması sebebiyle seçmen tercihlerinin şekillenmesinde belirli ölçüde rol oynadığı kanısına rahatlıkla varılabilir (Turan ve Temizel, 2015: 118).

1.3.3. Siyasal Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkisi

1.3.3.1. Siyasal Propaganda

Siyasal propaganda seçmen davranışını etkileyen ve seçmen tercihleri üzerinde önemli bir rol oynayan faktörlerden biri olup, siyasal partiler tarafından dikkatlice ele alınan unsurlar arasında yer almaktadır (Kalender, 2000: 76-77). Siyasal propaganda, temel olarak uzun vadeli ve prestij sağlamaya yönelik bir çalışma olmakla birlikte, aynı zamanda seçim zamanı sırasında daha yoğun bir gündeme sahip olup, siyasal partilerin örgütsel politikaları doğrultusunda kısa vadede de sonuç almayı hedefleyen karakteri ile iki aşamada ele alınabilir (Aziz, 2007: 75-76).

Siyasal propagandaya ilişkin yapılmış birkaç tanımlamaya yer vermek gerekirse, siyasal propaganda seçim dönemlerinde daha yoğun bir şekilde olmak üzere, genel olarak seçmenlerin oy tercihleri etkilemeyi amaçlayan bir iletişim yöntemi olarak açıklanabilir (Uztuğ, 2004: 85). Bir diğer tanıma göre ise siyasal propaganda seçmenlerin oy

tercihlerini etki altında bırakarak, belirli bir siyasal parti ya da aday yönünde oy kullanma yönünde yönlendirmeyi amaçlayan iletişim faktörüdür (Özkan, 2004: 142).

Kitle iletişim araçları, seçim kampanyaları, yüz yüze oy toplama teknikleri, mitingler ve açık hava toplantıları siyasal partiler tarafından kullanılan siyasal propaganda araçlarına örnek olarak gösterilebilir. Siyasal propaganda araçlarının seçmen davranışları üzerindeki etkisi üzerinde Isparta ilinde yapılan araştırmaya göre, özellikle kararsız seçmen olarak nitelendirilen kitle üzerinde siyasal propaganda araçlarının ciddi etki sahibi olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, güçlü bir kararlılık içinde olan seçmen profiline ise siyasal propaganda araçlarından etkilenmediği kanısına varılmıştır. Yine, özellikle kararsız olan seçmenler üzerinde çok daha etkin olmak üzere, seçmen davranışını en çok etkileyen siyasal propaganda aracı ise televizyon olmuştur (Baltacı ve Eke, 2012: 125-126).

1.3.3.2. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının siyasal toplumsallaşma sürecinde oynadığı rol özellikle 1970'lerden sonra anlaşılmaya başlamış olup, süregelen araştırmalar kitle iletişim araçlarının siyasal bilginin edinilmesinde ve siyasal tutum ile davranışların gelişmesinde oynadığı role vurgu yapmaktadır. Seçmenler tercihlerini belirleme sürecinde öncelikle siyasal partilerin programları ve seçim kampanyaları hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler ve bunu da kitle iletişim araçlarını kullanarak gerçekleştirirler (Göker ve Doğan, 2015: 164). Ayrıca, kitle iletişim araçları siyasal toplumsallaşma sürecinde sahip olduğu önemli işleve paralel olarak, kitle iletişim araçları aracılığıyla siyasal sisteme ilişkin gerçekleştirilen yayın bireylerin siyasal tutum ve değerlerinin gelişiminde güçlü bir rol oynamaktadır (Aziz, 2007: 181).

Kitle iletişim araçlarının en belirgin özelliği seçmenlerin yayınlara ilişkin açık olma ve ilgi duymaları şeklinde ifade edilebilecek algı sürecini pekiştirici bir rol oynamasıdır (Milburn, 1998: 34). Kitle iletişim araçlarının bireyin siyasal toplumsallaşma sürecinde oynadığı rol açısından, bir yandan seçmenlerin siyasal alan hakkında bilgilenmesini sağlamakta, siyasal algı ve tutumlarının gelişimini desteklemekte ve aynı zamanda siyasal faaliyetlere katılımlarını teşvik edici bir etki yaratmaktadır (Gökçe, 1993: 89). Bu bağlamda, kitle iletişim araçlarının, siyasal sisteme daha yoğun bir ilgi ve istek ile yönelen seçmen sayısında sayısal anlamda ciddi bir artış yaratma potansiyeline sahip olduğu söylenebilir (Kalaycıoğlu, 1983: 212).

Literatürde, kitle iletişim araçlarının seçmen davranışı üzerindeki etkisine ilişkin gündem kurma ve suskunluk sarmalı teorisi olmak üzere iki teoriden bahsedilebilir. Mc. Combs ve Shaw tarafından ortaya atılan gündem kurma teorisine göre, kitle iletişim araçlarının gündeminde en ön planda sunulan ve sıklıkla tekrarlanan konulara izleyicileri tarafından da daha büyük önem atfedileceği varsayımından hareketle, kitle iletişim araçlarının halk üzerinde belirli bir gündem yaratılma amacına hizmet edeceği ifade edilmektedir. Alman sosyolog Neumann tarafından ortaya atılan suskunluk sarmalı kuramının temeli ise bir bireyin sosyo-psikolojik karaktere sahip olan kişisel fikirlerinin başkalarının ne düşündüğüne bağımlı olarak ortaya çıktığı görüşüne dayanmaktadır. Dolayısıyla, bireyler öncelikle çevrelerini gözlemlene davranışında bulunarak, kendi fikirlerinin toplum tarafından ne kadar benimsendiğini kavramaya çalışma eğilimindedirler. Kendi fikrinin diğer çoğunluk tarafında da benimsendiğini düşünen bireyler ön plana çıkma cesaretini gösterirken, tam tersi durumda suskun kalma yönünde pasif bir davranış sergileyeceklerdir. Bireyler bu gözlemlene sürecinde ise temel olarak kitle iletişim araçlarından faydalanacaklardır (Kalender, 2005: 119-122). Bu bağlamda, kitle iletişim araçları aracılığıyla oluşturulan kamuoyu kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Kamuoyun oluşturma işlevi aracılığıyla kitle iletişim araçları, sunduğu bilgi ve haberler aracılığıyla toplumdaki mevcut fikir ve görüşleri bireylere duyururken, siyasal hayatın daha iyi anlaşılmasını ve bireylerin siyasal olarak bilinçlenmesini sağlamaktadır (Dilber, 2012: 92-93).

Sonuç olarak, kitle iletişim araçlarının oynadığı tüm bu işlevler göz önünde bulundurularak, siyasal alan ilişkin sağladığı bilgi ve haberler aracılığıyla siyasal katılımı teşvik ettiği, seçmenlerin oy kullanma tercihlerini belirleme sürecinde etkin bir rol oynadığı söylenebilir.

1.3.3.3. Kamuoyu Araştırmaları

Kamuoyun araştırmaları Kalender'e (2005) göre "alt bir gruba veya daha büyük bir grubu genelleştirmek için kullanılan örneklemden veya örneklemin elde edildiği popülasyondan sistematik, bilimsel ve tarafsız bilgi toplama işlevi" olarak tanımlanabilir. Kamu araştırmaları belirli bir konu hakkında kamuya hâkim olan görüş ve eğilimlerin belirlenmesini ve bunların kamu alanına ilan edilmesini amaçlamaktadır (Oktay, 2002). Diğer bir deyişle, kamuoyu araştırmaları halkın belirli bir konuda hakkındaki genel düşünce ve eğilimlerinin saptanması yardımcı olmakla kalmayıp, halkın önemli konulara

ilişkin istek ve taleplerinin siyasal iktidarlar ya da ilgili kuruluşlar tarafından anlaşılmasını sağlamaktadır (Özkan, 2002: 219).

Siyasal açıdan kamuoyu araştırmalarının teşkil ettiği önem siyasal partiler ve adaylar için, buradan toplanan bilgilerin geliştirecekleri seçim strateji ve taktikleri ile hazırlayacakları seçim kampanyalarına dayanak oluşturduğu göz önüne alındığında çok daha iyi anlaşılabilir. Seçmenlerin siyasal tutum ve davranışları, siyasal parti, lider ve adaylar hakkındaki görüş ve fikirleri, hangi kitle iletişim araçlarını daha yaygın kullandıkları ile hangi mesajların seçmenler tarafından daha iyi anlaşılabilmesi gibi konular büyük ölçüde kamuoyun araştırmaları sayesinde anlaşılabilir (Kalender, 2005: 96).

Seçmenler açısından ise, kamuoyun araştırmalarının seçmen tercihleri üzerinde dolaylı ve doğrudan etkili olabileceği belirtilmektedir. Kamuoyu araştırmalarının seçmen üzerindeki doğrudan etkisi seçmenin güçlü olan gruba dahil olma içgüdüsüyle hareket etme eğiliminde olduğu varsayımından hareketle açıklanabilir. Bu bağlamda, kamuoyu araştırmalarının sonuçları hakkında bilgi sahibi olan seçmenler, aynı zamanda pragmatist da bir yaklaşım ile çoğunluğun tercih ettiği parti yönünde bir oy verme tercihi davranışında bulunabilirler. Dolaylı yoldan ise, seçmen sempatisini olduğu partinin oylarını bölmek istemediğinden dolayı, kamuoyun araştırmalarından çıkan sonuçları dikkatle takip etmekte ve tercihini bu doğrultuda şekillendirebilmektedir (Göker ve Doğan, 2015: 165).

Kamuoyu araştırmalarının seçmen tercihleri üzerindeki etkisi üzerine yapılan araştırmalardan çıkan sonuçlara göre, kamuoyun araştırmalarının seçmenler üzerindeki etkisinin genel olarak zayıf olduğu kanısı hâkim olmakla birlikte, bu etkinin birçok faktöre göre değişiklik gösterebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Kalender, 2005: 103).

1.3.3.4. Seçim Kampanyaları

Siyasal seçim kampanyaları, tüm ülke genelinde ya da ülkenin belirli bölgelerde meclis yasama görevini yürütecek olanları ya da yerel yönetimleri belirlemek amacıyla yapılan seçimlerde, siyasal partileri gösterdiği milletvekili ya da yerel yönetim adayları tarafından seçimi kazanma gayesiyle yürütülen siyasal propaganda çalışmalarında kullanılmakta olan yöntem ve teknikler bütünü olarak tanımlanabilir (Aysel, 2011: 111). Yapılan diğer bir tanımlamaya göre, siyasal seçim kampanyaları siyasal partiler

tarafından ideolojilerini, programlarını ve adaylarını seçmenlere tanıtma amacıyla yürütülen faaliyetlerin oluşturduğu süreci ifade etmektedir (Tan, 2002: 101).

Seçim kampanyaları sırasında siyasi partiler seçmenleri liderleri, sorunları ve bu meselelerin çözümleri konusunda bilgilendirmek için yarışır. Bu anlamda, seçim kampanyaları belirli bir tür bilgi kampanyası olarak görülebilir. Siyaset bilimi araştırmaları, iletişim teorisi ve sosyal psikoloji ile ilgili görüşleri birleştirerek, bu kampanya bilgi dinamikleri hakkında özel hipotezler geliştirmişlerdir. Bu hipotezler bazı ülkelerdeki seçim çalışması verileriyle test edilmiştir. Bu sonuçlara göre; uluslararası kampanya bileşenleri, seçim sonrası bileşen ve medya içeriği analizini içermektedir (Nadeau vd., 2008).

Uztuğ'a göre (2004) siyasal kampanyalar çerçevesinde gerçekleştirilen iletişim araçları seçmenler ile adaylar arasında bir bağın gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte seçim kampanyalarını seçim sürecinde birçok fonksiyona sahiptir. Seçim kampanyaları, yalnızca seçmen tercihlerini ile tutumlarını değiştirme ve pekiştirme özelliğine sahip olmakla kalmayıp, seçmenleri siyasal katılım davranışı sergileme yönünde teşvik etmektedir. Siyasal aktörlerin seçmenlere tanıtımı seçim kampanyaları sayesinde gerçekleşirken, siyasal alana ilişkin farklı görüşlerin seçmenler tarafından görülmesi ve tartışılması, dolayısıyla seçmen tercihlerinin de bu değerlendirme süreci sonunda ortaya çıkması mümkün olmaktadır.

Seçim kampanyalarının seçmen tercihleri üzerindeki etkisine ilişkin 'şırınga model' ve 'rezonans modeli' olmak üzere iki modelden bahsedilebilir. Şırınga modeline göre seçim kampanyaları kapsamında kullanılan medya iletişim araçları ile seçmenlere enjekte edilen mesajlar, seçmenlerin siyasal tutum ve davranışlarının gelişimi etkilemekte ve seçmenler bu mesajların etkisi altında oy tercihlerini belirlemektedir. Rezonans modeli şırınga modeli ile benzer görüşleri paylaşmakla birlikte, hazırlanan seçim kampanyalarının genel içeriği ile kapsamına ve bu kampanyaların uzun ve kısa vadedeki etkilerine vurgu yapmaktadır (Devran, 2003: 1).

Siyasal seçim kampanyaları kararlı seçmene yönelik kampanyalar, kararsız seçmene yönelik kampanyalar ve ilgisiz seçmene yönelik kampanyalar olmak üzere üç grupta ele alınabilir (Aziz, 2007: 108). Bu gruplamaya paralel olarak ortaya çıkan 'şekillenenler, yüzergezerler ve parti değiştirenler' olmak üzere üç seçmen profilinden bahsedilebilir. Şekillenen seçmen profili altında kalan seçmenler, başlangıçta oy verme davranışı eğiliminde olmayıp, seçim kampanyalarından etkilenerek oy verme eğilimi sergileyenleri ifade etmektedir. Yüzergezer seçmenler ise, en başta başka bir partiye oy

verme düşüncesinde olup, yine etkisi altında kalınan seçim kampanyalarının sonucu olarak yeniden kendi partisine oy vermeye karar veren seçmenleri göstermektedir. Son grupta kalan seçmenler de seçim kampanyaları doğrultusunda başka bir partiye oy verme kararı alabilen seçmenlere işaret etmektedir (Özkan, 2007: 120).

Siyasal seçim kampanyalarının seçmen davranışı üzerindeki etkisine yönelik ilk çalışmalar 1940'lı yıllarda başlamış olup, bu çalışma günümüze kadar süregelen ilgili çalışmalara güçlü bir dayanak oluşturmuştur (Kalender, 2005: 85-86). Yapılan bu araştırmalar, seçim kampanyalarının oy verme davranışı üzerinde çok az doğrudan etkiye sahip olduğu sonucuna varmakla birlikte, seçmen davranışı üzerinde temel olarak şekillendirici bir rol üstlenmekten ziyade pekiştirici bir nitelikte olduğunu ortaya koymuştur (Karahana, 2009: 9-10). Bununla birlikte, seçim kampanyalarının seçmen davranışına olan etkisinin destekleyici yönde olduğuna ilişkin genel görüşe ek olarak, günümüzde kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve ilerleyen teknolojik gelişmelere paralel olarak, seçim kampanyalarının seçmen tercihleri üzerinde daha etkili olma yönünde evirildiği de söylenebilir (Kalender, 2005: 89).

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇMEN DAVRANIŞI ETKİLEYEN SOSYO-PSİKOLOJİK FAKTÖRLER

2.1. Sosyo-Psikolojik Faktörlerin Seçmen Davranışına Etkileri

Siyasal sürecin temelini siyasi partiler ve seçmen oluşturur. Siyasal süreç ise her iki faktörün karşılıklı menfaati çerçevesinde şekillenmektedir. Bu iki faktörün birbiriyle ilişkisinin genelini ekonomik faktörler oluştursa da bu süreç ilişkisi daha geniş ve farklı faktörlerin yer aldığı bir durumdur (Demir, 2013: 37).

Sosyo-ekonomik faktörler kadar siyasal katılma üzerinde etkili olan bir diğer unsur da psikolojik faktörlerdir. Sosyo-ekonomik faktörler bireyi farklı şekillerde yönlendirse de birey öncelikle bunları algılayıp zihninde süzgeçten geçirerek nasıl davranacağına karar verir. Dolayısıyla, aynı sosyo-ekonomik değişkenler farklı bireylere aynı yönde etkide bulunuyor olsalar da bireylerin ortaya koyacağı siyasal davranışlar aynı olmayacaktır. Bu farkı yaratan unsur da tam olarak bireyin psikolojisidir (Turan, 1977: 86). Siyasal katılma ile psikoloji arasındaki ilişki çok değişik açılardan incelenebilir. Bazı psikologlar otoriter kişilik, dogmatik kişilik gibi psikolojik yapılar üzerinden siyasal davranışları incelerken bazıları da ulusal karakter gibi başarıyla ölçüm yapılabilmesi zor olan özellikler üzerinde durmuşlardır. Seçmen davranışını etkileyen psikolojik faktörler etkinlik duygusu, sosyal girişkenlik ve güven duygusu, empati ve yabancılaşma duygusu olarak sıralanabilir (Turan, 1986: 86-88).

Kişiliğin seçmen tercihlerine ve oy verme davranışına etkileri, liderler ve takipçileri, toplumsal reflexler, algılar, ayrımcılık, önyargılar, kitlesel katliamlar, çatışma, şiddet, terör, nöropolitik konular, siyasal sınıfın pasifliği, seçmen-seçilmiş arası ilişkiler, otoriter ve makyavelik bireylerle başa çıkma yolları, sosyalleşme, çocuklarda otoriter eğilimler, TV, aile, okul, arkadaş etkileri v.b. gibi konular politik psikolojinin ilgi alanıdır. Bunlardan başka baskı grupları, toplumsal travmalar, iç savaş, soykırım, göçmen entegrasyon sorunları ve ulusal/etnik kimliklerin psikolojisi gibi konular da politik psikolojinin son dönem üzerinde önemle durduğu konulardır (Kurtbaş, 2015: 94).

Siyaset psikolojisi siyasal kararların ve eylemlerin birçok yönünü izah edebilmemizi sağlayan, hem siyaset bilimi hem psikoloji içinde önemli bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Siyaset ve psikoloji arasındaki bu ilişki antik dönemden beri vurgulanmaktadır. Dorna'nın ifade ettiği gibi kamuoyu eyleminin belirli bir anda ve bağlamda özneye sıkça bağlı olması dolayısıyla 'Aletheia' ve 'Politeia' birbiriyle ilişkilidir. Diğer taraftan; kişilik üzerinde politik tercihlerin ve politik tercihlerin kişilik

üzerindeki etkisi nedeniyle politik-psikolojinin ayrı bir disiplin olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Politeia, Platon tarafından ‘yurttaşların hakları’ ve ‘devlet’ kavramı ile ilişkilendirilen bir terim olup, Aletheia ise doğruluk anlamına gelmektedir.

1940’lı yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde ilk kez seçmen davranışlarının araştırılması bu alandaki ilk sosyolojik çalışma olarak kabul edilmektedir. Bu çalışma aynı zamanda seçmen davranışlarına ilk sosyolojik yaklaşımı da oluşturmuştur. Temelinde seçmene ait sosyal kimliğin seçmen tercihlerini ve seçmen davranışını hangi yönde ve nasıl etkilediğini araştırmak olan bu yaklaşım, kendi içinde bu etkinin kuvvetini birtakım varsayımlara dayandırmaktadır (Beren, 2013: 195).

1950’lerde Michigan Üniversitesi bünyesinde kurulan Ulusal Seçim Araştırmaları Merkezinde çalışan araştırmacılardan oluşan bir grup tarafından hazırlanan “Amerikan Seçmeni” adlı eser sosyo-psikolojik faktörler yaklaşımının ele alındığı ilk eser olmuştur. Bu model, gruplar yerine bireyler üzerinde yoğunlaşarak, seçmen davranışlarının bireylerin küçük yaşlarda ailelerinin ve çevresel etkenlerin etkisi altında şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca bu yaşlarda edinilen siyasal sosyalleşme sürecinde kazandıkları siyasal davranışlar ve ideolojik tutumların ileriki yaşlarda onların parti tercihlerine etki edeceğini ifade etmektedir (Akgün, 2000: 79).

Seçmenlerin karar verme süreçleri ve oy verme davranışları ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda genel olarak seçmen davranışlarına etki eden unsurların ağırlıklı olarak sosyo-psikolojik etkenlerden kaynaklandığı ortaya atılmıştır. Bu kapsamda bireylerin; zeka, güdü, duygu, tutum, davranış gibi soyut ya da psikolojik kavramlar ile siyasal davranışlarını şekillendirdiği ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle, psikolojik yaklaşım güdüleri, tutumları, gizli kompleksleri ve genel psikolojik süreçleri kapsayan bir süreçtir. Bireylerin oy kullanma yaşına gelene kadar ve sonraki süreçlerde edindiği deneyimlerinin ve kişilik yapısının onun politik karar verme sürecinde sempati, sevgi bağı vb. duyguların ortaya çıkmasını sağladığı ve tercihini bu faktörlerin etkisi ile yaptığı belirtilmektedir (Arı vd., 2015).

Seçim anketlerinin; kampanya ve seçimleri anlamada veri olarak kullanılması fikrinin ortaya çıkması ve daha da önemlisi, seçim çalışmalarındaki büyük ilerleme bazı gelişmelerle ortaya çıkmıştır. Michigan Üniversitesi’ndeki modelin kurucuları olan Michigan takımı, Columbia’daki meslektaşlarından farklı olarak; başlangıçta oy verme davranışını incelemek için yola çıkmış ve Campbell ve Kahn (1953), üniversitenin Anket Araştırma Merkezinde ulusal bir dış politika anketi yürütmüşlerdir. Bu görüşmelerde, katılımcılara siyasi çıkarlarının derecesi ve genel politikaları, tutumları, yaklaşan

oylamayı planlayıp planlamadıkları sorulmuştur. Seçmenlerin ve seçmen olmayanların kişisel, tutumsal ve demografik özellikleri, cumhuriyetçiler ve demokratlar için ayrı şeyler ifade etmekle beraber, sonraki seçimlerde bu alana karşı farkındalık oluşmuştur. Campbell ve Kahn (1953); çeşitli psikolojik etkilerin değerlendirilmesi ve oylamanın belirlenmesinde sosyolojik ve politik faktörleri belirledikleri anket sonuçlarının göz önünde bulundurulmasını anketi ilk yaptıklarında hayal bile edemezlerdi. Bu anket aynı zamanda; akademik sosyal bilim tarihindeki en uzun süredir devam eden araştırma projelerinden biri olmuştur.

Sonraki on yıl boyunca Michigan'ın yeni seçim çalışmaları da olmuştur. 1952'de, 1954'de, 1956'da yapılan ulusal anketlerle giderek kurumsallaşan bu iş; ve 1958'de araştırma yapan ve disiplinlerarası bir araştırma ekibi tarafından analiz edilen Anket Araştırma Merkezinde genç Warren Miller, Syracuse Üniversitesi'nde eğitim almış siyaset bilimcisi, giderek daha belirgin bir rol oynadı. Ümit vaat eden iki yüksek lisans öğrencisini işe almak da dahil olmak üzere proje sayesinde Donald Stokes Michigan ekibinin çekirdeği oluşmuştur. Bu, entelektüel ve örgütsel olarak büyük bir adım sayılmaktadır (Bartels, 2008).

Columbia okulunda Akademik oylama araştırmalarının modern tarihi 1940'ta Columbia Üniversitesi'nde Paul Lazarsfeld'in topladığı bir sosyal bilim ekibi anket araştırmasının seçim davranışı çalışmalarına uygulanmasıyla başlamıştır. Lazarsfeld ve arkadaşları (1948) tek bir toplulukta 600 aday seçmeni araştırmışlar (Erie County, Ohio) 1940 başkanlık kampanyasının seyri boyunca yedi kez, art arda yapılan her görüşmede yeni ve tekrarlanan soruların karmaşık karışımı ve etkilerini değerlendirmek üzere bir çalışma yapmışlardır.

Ana paneldeki katılımcılarla yapılan görüşme sonuçları ve 1940 Columbia çalışmasının sonuçları, Halkın Seçimi bölümünde yayınlanmıştır. "Seçmen, Cumhurbaşkanlığı Kampanyasında Kararını Nasıl Verdi" ve yine Columbia ekibi tarafından New York'ta yapılan ikinci bir panel çalışmasından elde edilen sonuçlar ile modelin temelleri atılmıştır. Cumhurbaşkanlığı kampanyasında görüş oluşumu ile birlikte, iki cilt halinde basılan araştırma kitapta bir dizi soru ve araştırma yöntemi tanımlanmıştır. Basılan bu kitabın bu alandaki benzer çalışmalar üzerinde çeşitli derin etkileri olmuştur. Lazarsfeld'in panel çalışmaları, başkanlık kampanyası süresince bireysel oy kullanma niyetleri üzerine odaklanmıştır. Bu pazar araştırmasında projenin entelektüel kökenini tüketici davranışlarına yansıtmıştır. Lazarsfeld; propaganda etkisinin savaş zamanı analizlerini "seçim psikolojisinin" asıl konusu olarak görmüştür.

İlgi alanları ve çalışma tasarımları göz önüne alındığında, Columbia araştırmacılarının sonuçları şaşkınlıkla karşılanmış ve medyada içeriğin dikkatli ölçümleri ortaya çıkmıştır. Seçmen seçimlerinin din ve sosyal sınıfta yer alan ve benzer düşüncelere sahip kişilerle yüz yüze etkileşimlerle güçlendirilen güçlü “marka bağlılıkları” üzerine kurulmuş olduğu sonucu ortaya çıkmış, bu sonuca göre de Lazarsfeld ve arkadaşları (1948) partilerin ve kitle iletişim araçlarının rolünü küçümsemişlerdir. Bu yaklaşımın temeli; katılımcıları, kişilerarası etki analizlerini hazırlayarak ailelerinin, arkadaşlarının ve meslektaşlarının politik görüşlerinin ve bu sosyal ağların homojenliğini ve üretme eğilimlerini vurgulayarak, bireylerin tercihlerine etkide bulunduğu insanların rolünün ölçümüne dayanmaktadır.

Seçmenlerin çoğu için siyasi tercihler tıpkı kültürel zevklere benzeyen - müzik, edebiyat, eğlence etkinlikler, kıyafet, etik, konuşma, sosyal davranışa benzeyen etnik, dilsel, sınıf ve aile gelenekleri gibi kökenler sahiptir. Her ikisi de durağan ve bireyler için değişime karşı dirence sahiptir. Ancak esneklik ve uyum sayesinde gelecek nesiller için gerekçeli tercihler yönünde bir eğilim sağlanabilir. Değişen koşullara ve olağandışı uyarılara duyarlı, nispeten doğrudan tartışmaya açık ve dolaylı sosyal etkilere açık olan bu etkilerin her ikisi de inançla karakterize edilebilir. Lazarfeld ve arkadaşlarına göre; Oylama, halkın seçiminden daha ziyade belirgin olarak politik yönleriyle daha zengin bir sosyoloji çalışmasıdır (Bartels, 2008: 3-5).

Bu çerçevede, bu bölümde seçmen davranışına etki eden sosyo-psikolojik faktörler ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

2.1.1. Siyasal Etkinlik Duygusu

Siyasal katılmayı olumlu yönde etkileyen psikolojik faktörlerin başında “etkinlik duygusu” gelir. Etkinlik duygusu, bireyin eylem ve davranışları ile çevresine ve çevresindeki olayların gidişatına etkide bulunabileceği güvenini taşıyıp taşımadığını ifade eden bir olgudur. Bazı kişiler çevrelerinde gelişen olaylar karşısında kendilerini zayıf ve güvensiz hissederken, diğer kişiler ise kendilerine güven duyup, bu olayların gidişatını etkileyebilme kabiliyetine sahip olduklarını düşünürler. Bireylerin sahip oldukları bu farklı psikolojik durumlar, sergileyecekleri siyasal davranışları da önemli ölçüde etkileyecektir (Kapani, 2004: 133). Çevrelerini etkileyebildiklerini ve denetim altına alabildikleri inancına sahip bireyler, genel olarak tüm toplumsal faaliyetlere daha sık katılım göstermektedirler. Buna paralel olarak, kendisini siyasal bakımdan güçlü ve güvenli hisseden bir birey de, kendisinin siyasal sistemin işleyişini, siyasal sistemde

alınan kararları ve gerçekleşen eylemleri etkileyebileceğine duyduğu inanç çerçevesinde siyasal faaliyetlere daha fazla katılma eğilimi gösterecektir (Turan, 1977: 87).

Seçmen davranışı üzerinde etkisi olduğu düşünülen siyasal faktörler arasında kabul edilen siyasal etkinlik duygusu Milbrath ve Goel'e (1977) göre, bireyin toplumsal kararları ve bu kararların alınması süreçlerini etkileme yeteneğine sahip olduğu düşüncesi çerçevesinde tanımlanabilir. Benzer şekilde, Ergil ve Alkan'a (1980) göre de siyasal etkinlik vatandaşların kendilerini siyasal sistem üzerinde etki sahibi olabilecek bir siyasal kuvvet olarak görmesi şeklinde ifade edilebilir. Kalaycıoğlu (1984) ise siyasal etkinlik kavramına, içinde bulunduğu siyasal sistemin bir parçası olarak, onu kendi çıkarları doğrultusunda çalışması yönünde etkileyeceğine dair sahip olduğu inanç şeklinde bir tanımlama getirmektedir.

Yapılan bütün tanımlamalarının bireyin siyasal sistemin işleyişini etkileyebileceğine dair duyduğu inanç çerçevesinde yapıldığı göz önüne alındığında, güçlü bir siyasal etkinlik duygusuna sahip bireyin gösterdiği siyasal katılımın diğer bireylere göre farklılık edeceği ve bu bağlamda, farklı siyasal tutum ve davranışlar içinde hareket edeceği çıkarımında bulunulabilir. Buna paralel olarak, siyasal etkinlik duygusu güçlü bir seçmen profilinin katıldığı siyasal faaliyetlerin alanının ve çeşitliliğinin çok daha fazla olacağı da söylenebilir.

Etkinlik duygusu ve siyasal katılma arasındaki ilişki tek yönlü bir karakter taşımamaktadır. Yalnızca etkinli duygusu siyasal katılmayı attırmaz. Etkinlik duygusuna bağlı olmaksızın gerçekleştirilen tüm siyasal katılma eylemleri de aynı zamanda etkinlik duygusunu arttıracaktır (Dahl, 1962: 277-278). Sonuç olarak, siyasal etkinlik duygusunun zayıf ya da güçlü olmasına göre siyasal katılma eğiliminin de farklılık göstereceği söylenebilir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, bu gözlemlerden siyasal etkinlik duygusu ile siyasal katılım ilişkisini açıklama iddiasında olan genellemelere ulaşmak mümkün değildir (Kapani, 2004: 133).

İnsanların siyasal katılma karar verip vermemeye ilişkin karşılaştığı psikolojik unsurlar seçimlere katılmak ve tercihte bulunma adına önemlidir. Bu durum yalnızca beklenen kazanımlarına bağlı değildir. Aynı zamanda doğrudan oylamayı da etkilediğinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gereken bir unsurdur. Bu gibi tercihlere, örneğin oy verme etiği bireylerin siyasi sisteme bağlılığını teyit etmekten veya sandık başına gitmesini gerektirir (Ambrus vd., 2017: 34).

Artan eğitim düzeyinin, seçmen davranışlarına olumlu yansıdığı, özellikle de siyasal ilgi düzeyinde ve etkinlik bilincinde artışa neden olduğu bilinmektedir. Eğitim bir

yandan kitle iletişim araçlarını takip etmeyle diğer yandan ise siyasi olaylara ilgi duymayla motive edici bir araç olmaktadır (Temizel, 2012: 130).

Siyasal katılım düzeyini etkileyen psikolojik faktörler içerisinde yer alan siyasi etkinlik duygusu bireyin kendi eylem ve davranışları ile çevresine ve olaylara bakışını şekillendiren bir olgudur. Siyasal etkinlik duygusunun belirlemeye yarayan ölçek, bireyin kendisini siyasi kanallarla netice alabilecek potansiyelde görüp görmediklerine göre şekillenmektedir. Etkinlik duygusu sadece siyasi katılmayı arttırmamakta, aynı zamanda siyasi katılma da etkinlik duygusu yaratmaktadır. Bu bakımdan etkinlik duygusu dışındaki sebeplerle daha çok siyasi katılma gösteren gruplar, bunun bir sonucu olarak da etkinlik duygularının arttırmaktadırlar (Gümüş, 2009: 47).

2.1.2. Sosyal Girişkenlik ve Güven Duygusu

Etkinlik duygusunun yanında sosyal girişkenlik ve güven duygusu da siyasi katılmayı olumlu yönde etkileyen diğer psikolojik faktörlerdendir. Bazı bireyler girişimci ve örgütlenme yetenekleri ile ön plana çıkmaktadırlar. Bu yeteneklere sahip bireylerin daha yoğun bir katılma davranışı sergilemeleri beklenmektedir (Turan, 1977: 87). Sosyal temaslarda bir rahatlık duygusuna ve bunlar için gerekli yeteneğe sahip olmak şeklinde tanımlanan sosyal girişkenlik niteliğini taşıyan kimselerin siyasi hayata ilişkin faaliyetlere katılması, özellikle sosyal ilişkilerin tesisini gerektiren faaliyetlerde yer alması daha olasıdır. Dolayısıyla, sosyal girişkenliği de siyasi katılımı arttıran faktörler arasında sayabiliriz. Sosyo-ekonomik değişkenler sabit tutulduğu zaman da bu ilişkinin devam ettiği görülmüştür (Baykal, 1970: 102).

Sosyal girişkenlik duygusuyla birlikte bireyin çevresindeki insanlara karşı duyduğu güven duygusunun da siyasi katılmayı etkilediği söylenebilir. Birey siyasi süreci tek başına etkileyemediğinden, amaçlarına ulaşmak için, topluluklar ve örgütler kanalıyla eylemde bulunur. Başka insanlarla beraber hareket edip, dayanışma içerisinde hareket etmesi ancak iş birliği yaptığı kimselere güvenmesiyle gerçekleşir (Turan, 1977: 87). Siyasi psikolojideki en önemli gelişmelerden biri de bireylerin siyasi katılımlarında güven duygusunun sağlanmasıdır. Bu durum siyasi davranışlar üzerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır. Aynı zamanda seçmen katılımına da olumlu katkı sağlamaktadır (Gerber vd., 2016: 7112).

Çevrelerinin kendilerinden etkilendiklerini düşünen bireylerin birçok toplumsal faaliyete açık olmaları sebebiyle diğer bireylere göre daha aktif siyasi yaşamın içinde bulunmaları gerekmektedir. Bu tetikleyici psikolojik tutumlarla birlikte her tür siyasi

davranışa yönlendiren siyasetten uzaklaştırıcı psikolojik etkilerde mevcuttur. Mesela, bireyin kendisini siyasi düzenden ve toplumdan yabancılaşmış algılaması yada ilgisiz ve kayıtsız bir psikoloji içinde bulunması da bireyin siyasal tutumlarını engellemektedir. Dolayısıyla, siyasal etkinlik duygusu, bireyi kendi tutumlarıyla çevresel faktörlere etki edebileceğini, tüm siyasal olaylarda etki oluşturabileceğini, siyasi gelişmeleri denetleyebileceğini ve aynı zamanda kendi geleceğini bireysel davranışlarıyla belirleyebileceğini düşünmektedir. Bu düşüncelere sahip olan bireylerin siyasal yaşama katılabilecekleri, tüm siyasi gelişmelerle yakından ilgilendikleri ve bu siyasi süreçte aktif katılımdan kaçmadıkları düşünülebilir (Temizel, 2012: 134).

2.1.3. Vatandaşlık Görevi Duygusu

Seçmen davranışını etkileyen psikolojik faktörler arasında sayılan vatandaşlık görevi duygusu, yurttaşların siyasal sistemin işleyişi üzerinde herhangi bir etkide bulunup bulunamayacaklarını düşünmeden ve dikkate atmadan, siyasal karar alma sürecine katılma davranışı göstermesi çerçevesinde açıklanabilir (Çukurçayır ve Gökçe, 2002: 134). Dolayısıyla, vatandaşlık görevi duygusu gelişmiş kişilerin de siyasal katılım gösterme yönünde olan eğilimlerinin daha yüksek oldukları kabul edilmektedir. Bu kişiler siyasal etkinlik duygusuna önem vermeden siyasal sürece katılmayı bir vatandaşlık görevi olarak görmektedirler. Bu nedenle de siyasal hayatta daha aktif bir rol alma tercihinde bulmaktadırlar (Baykal, 1970: 12).

Baykal (1970) demografik değişkenlerin sabit tutulduğu varsayımı altında bütün yaş, eğitim, gelir ve meslek gruplarında vatandaşlık görevi duygusu ile siyasal katılım arasındaki ilişkinin görüldüğünü ve yüksek eğitim düzeyi ile yüksek sosyo-ekonomik statüsü yüksek kesimlerde vatandaşlık görevi duygusunun daha fazla olduğunu ifade etmektedir. Sencer (1974) ise, vatandaşlık görevi duygusu ile gelir düzeyi arasında bir ilişki kurarak, daha yüksek gelir seviyesine sahip kesimlerin vatandaşlık görevi duygusunun daha güçlü olduğunu ifade etmektedir. Bu görüşe karşıt olarak, düşük gelir düzeyine sahip olan çiftçi kesimin, düşük gelirlerine rağmen güçlü bir vatandaşlık duygusuna sahip olmasına ilişkin konuya ise din faktörüne bağlı olarak ortaya çıkmış olan bir istinas açıklaması getirmektedir.

Bunu destekleyen diğer çalışmalarda da, sosyal sorumluluk bilincinin bireyin siyasal katılımının temelini oluşturduğu görülmektedir. Vatandaşlık görevi, bireyin sosyal sorumluluk bilinci yüksek kişilerin toplumsal değerlere önem vererek, bu konuda muhafazakâr fikirleri benimseyerek, toplumsal olaylara yabancılaşmadan çözüp üretme

bilincidir. Bu davranışsal özelliği savunanlara göre, bu tip siyasi olaylara karşı gösterilen muhafazakâr tutumlar sosyal ve psikolojik olarak bireyin tatmin duygusuyla da ilişkilidir.

Bir çok çalışmada siyasal olarak muhafazakar tutumlara sahip olan kişilerin toplumsal anlamda hızlı değişimin bireysel statülerinde meydana getirdiği güvensizlik nedeniyle daha muhafazakar tutum ve siyasal yönelimi benimsediklerini göstermektedir (Güldü ve Dönmez, 2002: 134).

Etkenlik duygusundan pek farklı sayılamayacak olan bir kişisel niteliğin daha siyasal katılmayı tayin etmekle önemli olduğu, öne sürülmüştür. Bu ‘‘vatan dağlık görevi duygusu’’ adıyla ifade edilmektedir. Kavramın adından da anlaşılacağı üzere, insanın, etkili olup olmayacağı düşünülmesizin siyasal sürece katılmasının bir vatandaşlık görevi olduğu hakkındaki kanaati ile siyasal katılması arasında olumlu bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Genellikle vatandaşlık sorumluluğuna sahip kimselerin, siyasal hayatta daha aktif oldukları gözlemlenmiştir (Gümüş, 2009: 48).

2.1.4. Siyasal İlgi Düzeyi

Bireyin siyasete ilişkin tutum ve davranışını belirleyen bir diğer psikolojik etken ise siyasal ilgi düzeyidir. Siyasal ilgi, bir kişinin kendi ülkesinde gerçekleşmekte olan siyasal olaylara ve gelişmelere karşı ilgi duyması ve bunları takip etmeye yönelik istek ve eylemleri bağlamında açıklanabilir. Bireyin siyasal alana olan ilgisine paralel olarak sahip olduğu siyasal bilgi düzeyi de doğrudan artış gösterecektir. Dolayısıyla, daha fazla siyasal ilgiye sahip bir bireyin siyasal bilgi düzeyi de daha gelişmiş olup, daha yüksek bir siyasal katılım göstereceği söylenebilir (Kalaycıoğlu, 1997: 540).

Siyasal ilgi ile ilgili davranış türüne ilişkin, öncelikle bireyin otonom tercihlerde bulunarak siyasi karar mercilerine gelecek kişileri ya da bu mercilerde olanları etkileyecek eylem ve davranışlar olarak bir tanımlama yapılabilir. Bu tanımlama çerçevesinde, amacı siyasal karar mercilerine gelecek ya da bu mercileri ellerinde bulduran kişileri etkilemek olan her türlü davranış siyasal ilgi olarak düşünülebilir. Yine bu davranışın legal ya da illegal olması da önemli değildir. Birey illegal de olsa da, amaca dönük tüm faaliyetler aracılığıyla siyasal katılımlarını gerçekleştirmiş olmaktadır. Dolayısıyla bir siyasal partiye oy verilmesi için çevresini ikna etmek isteyen bir kişinin, herhangi bir siyasal partiye oy veren kişinin, yine bir siyasi partiye para yardımında bulunan, o siyasi partinin kampanyalarında ve mitinglerinde yer alan, siyasi göreve adaylığını koyan, tüm bireylerin siyasal sürece katılım faaliyetinde ya da eyleminde bulunmakta olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla bu görüşe göre, bir faaliyetin

siyasal katılım olarak değerlendirilmesinin; amacın siyasal karar mercilerini etkilemek olması ve bireyin başkalarının tesiri söz konusu olsa bile kendi iradesiyle de hareket ederek girişmiş olduğu bir faaliyet veya davranışta bulunması gibi iki temel özelliği vardır (Temizel, 2012: 62).

Diğer bir açıdan, siyasal süreçte kitle iletişim araçlarının yüklendiği siyasal malzeme yükü arttığından, siyasal bilgi edinme ve siyasal ilgi düzeylerinde bir artış söz konusu olmaktadır (Tokgöz, 1979: 2). Dolayısıyla siyasi kampanya içerikleri, zengin görsel unsurlardan ve medyanın dikkatini çekerek gündemi oluşturacak olay ve konulardan oluşmaktadır. Bu faaliyet ve etkinlikler, bir yandan görsel unsurlar taşımakta iken, diğer yandan bilinçli olarak, medyanın sunduğu haber değerleri ile uygunluk göstermektedir (Damlapınar ve Balcı, 2005: 66).

Bireyin siyasal tutumunu etkileyen siyasal ilgi düzeyi, bireyin ülkesindeki siyasal yaşam, olay ve gelişmelere karşı gösterdiği yakın ilgi olarak da görülmektedir. Siyasal ilgi, bireyin sahip olduğu siyasal bilgi düzeyini de kapsamakla birlikte, sahip olduğu ilgi düzeyinin üzerinde etkili olan bir unsurdur. Siyasal ilgi ne kadar içselleşirse siyasal bilgi artmakta ve siyasal katılım düzeyi de yoğunlaşmaktadır (Gümüş, 2009: 48).

Sosyo-psikolojik faktörlerden siyasal ilgi düzeyi açısından bireylerin davranışsal ve bilişsel düzeylerine partilerin ya da adayların etkileri olmaktadır. Tanıtım stratejileri ya da siyasal propaganda tekniklerinin kullanılmasıyla bu ilgi düzeyine küçük müdahaleler mümkün olabilmektedir (Gerber vd., 2015: 7113). Siyasi süreçte demokratik değerlere ulaşmada karşılaşılan engellerden birisi de seçmenlerin bu sürece olan ilgisizlikleridir. Bireyin özellikle siyasete katılımının olabilmesi için oy kullanma davranışının oluşması gerekir. Bu durum her seçmen davranışı için aynı seviyede değildir. Dolayısıyla seçmenler siyasete ilgi duyma derecelerine göre farklı tutumlar sergileyebilirler (Temizel, 2012: 61).

2.1.5. Empati

Bireyin siyasi davranışını etkileyen psikolojik unsurlardan diğeri de empati'dir. Empati, bireyin soyut düşünebilmesini, kendisini başkalarının yerine koyabilmesini, yenilikleri benimsemeye olan yatkınlığını kapsamaktadır (Temizel, 2012: 135).

Orta Doğu ülkelerini kapsayan bir çalışmada Larner (1958), siyasal katılım aracılığıyla seçmen davranışını etkileyebilecek değişkenler arasında empati kavramını ortaya atmıştır. Empati, kişinin soyut düşünebilmesini, kendini başkalarının yerine koyabilmesini ve yeniliklere karşı hoşgörülü bir yaklaşım benimseyeceğini ifade

etmektedir. Larner, bu kavramının modernleşmenin bir ölçüsü olarak kabul edildiğini ve modern toplumun katılımcı nitelikleri ile empati arasında olumlu bir korelasyon olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, empati yeteneğine sahip bir kişi siyasal yaşantıya daha fazla katılım sağlayacaktır. Bununla birlikte, katılma-modernleşme ilişkisi Larner'in iddia ettiği kadar açıklığa kavuşturulamamıştır (Turan, 1977: 88).

Siyaset empatisi genel olarak aday politikacının, seçmenin yaşadığı zorlukları kendi deneyimiymiş gibi deneyimleme yeteneği olarak tanımlanmıştır (Denny ve Doyle, 2005). Seçmenler, onlar gibi düşünen ve kendilerini önemseyen bir politikacı arzuladığı varsayımı altında; bazı adayların neden şefkatli olarak algılandığı, bazı kampanyaların neden başarılı olduğunu, diğerlerinin ise başarısız olduğu açıklanırken duygusal faktörleri görmezden gelmek mümkün değildir. Seçmenlerin merhametli siyasetçi arayışları insanların siyasetçilerin eylemleri için bir motivasyon atfetmeyi hedeflemesine ve her liderin nasıl biri olduğunu anlamaya çalışmasına neden olur. Çoğu seçmenin politika yapmanın karmaşıklıklarını anlamak için gereken enerji ve vaktinin olmaması oy verme kararlarını etkileyen duygusal faktörlerin devreye girmesine neden olur. Bir adayın, onlar gibi insanlarla gerçekten ilgilenen iyi bir insan olup olmadığına ilişkin algılarını, empati olarak tanımlanan duygularını bu süreç için yararlı bir çıkış noktası haline getirir. Bir adaya inanmak aslında “insanları umursadığını” oylamak haline gelir. İster seçmen olsun ister aday; şefkat, endişe, anlama, sempati ve genel olarak ne hissedebilme yeteneğini içeren herkes “başkalarının ayakta kalmasına girmeyi” düşünür. Bu tanım, bilim adamları tarafından onlarca yıl, geçerli olsa da siyaset biliminin yabancı olduğu bir kavramdır.

2.1.6. Parti Kimliği ve Parti Liderleri

Demokratik sistemlerin vazgeçilmez unsuru olan siyasal parti yapılanmaları, seçmenlerin seçim dönemlerindeki tercihlerini belirleyen başlıca öğelerden bir tanesi olup, parti kimliği ve parti liderleri siyasal partiye ilişkin en önemli faktörler arasında sayılmaktadır. Bir siyasal partinin kimliği belirli bir partiye verilen uzun dönemli desteğin temel belirleyicisi olma özelliğini taşımaktadır.

Bununla birlikte, Türkiye’de siyasal parti kimliğinin seçmen tercihleri üzerindeki etkisine yönelik çalışmalarda sınırlılıklar olduğunu gözlemekte olup, bunun temel sebebi askeri müdahaleler ve mevzuata aykırı faaliyetlerde bulunma gibi nedenlerden dolayı Anayasa Mahkemesi kararı sonucu zaman zaman tasfiyeye uğramış ya da kapatılmış siyasal partilerin siyasal kimliklerini sürdürmekte ve yansıtmakta yaşadığı sıkıntılardır. Bununla birlikte, Türkiye’deki siyasal partilerin yüksek kurumsallaşma düzeyine sahip

olmaması da nedenlerden bir tanesidir (Hazama, 2006: 11). Nitekim, Özbudun (2000) Türkiye gibi ülkelerin sahip olduğu demokratik ortamlarda siyasal parti kimliğinin zayıf kaldığını ve bu nedenle seçmenlerin oy tercihlerinde sıklıkla kaymalar gözlemlendiğine dikkat çekmiştir.

Sosyo-psikolojik faktörlerin önemli etkenlerinden biri olan parti kimliği yaklaşımı ilk kez Michigan Üniversitesi bünyesinde modellenen “Amerkan Seçmeni” yaklaşımında ele alınmıştır. Bu modele göre bireyler küçük yaşlardan itibaren yakın çevrelerinin etkisiyle belirli bir partiye ilgi duymaktadırlar. Bu psikolojik bağlılık zamanla güçlenerek hayat boyu devam etmektedir. Bununla birlikte parti kimliği sayesinde siyasetin karmaşık dünyasına yakınlık duydukları partinin bakış açısıyla kendi zihni dünyasında anlamlı hale getirirler. Dolayısıyla yeterince bilgi sahibi olmasalar da siyasi olayları yorumlamaları kolaylaşmaktadır (Akgün, 2000: 78).

Seçmenlerin oy verme tercihini etkileyen en önemli faktörlerden biri olan lider faktörünün, siyasal parti kimliğinin ve benimsedikleri siyaset anlayışının en önemli temsilcisi olarak siyasal partiler için seçim sonuçlarını doğrudan etkilediği ifade edilmektedir (Gökçe vd., 2002: 21-22). İktidarın kişiselleşmesi kavramı çerçevesinde açıklanabilecek bu durum, özellikle az gelişmiş ülkelerdeki demokratik ortamlarda daha yaygın görülmekte olup, seçmenlerin liderlerde görmek istedikleri birtakım özellikler ile kurdukları bağdaştırma üzerine oy verme tercihinde bulduklarını göstermektedir (Özsoy, 2007: 45).

Lider, tüm toplumlarda seçmenlerin siyasal kararlarında önemli bir etkiye sahiptir. Bu etkinin bir ülkede demokrasi düzeyindeki gelişmeler, toplumun özellikleri ve içinde bulunulan şartlara bağlı olarak seçmenlerin parti tercihleri üzerinde farklılık göstermektedir. Genellikle Türkiye’de, seçmenlerin çoğunluğunun lidere bağlı olarak oy kullandığına ilişkin birçok çıkarımda bulunulmuştur. Seçmenlerin oy tercihleri parti isminden çok liderin imajına göre şekillenmektedir. Aynı şekilde Fransa için de başkanlık seçimlerinin lider imajı üzerinden şekillendiği görülmektedir. Seçmen davranışlarını belirleyen siyasi lider tercihinde bireylerin değerlendirdikleri ve başarı unsuru olarak gördükleri en önemli faktör liderin sosyal sorunlara çözüm üretmede gösterdiği başarıdır. Bu başarıyı etkileyen unsurlar ise; liderin politik konulardaki ve diplomatik ilişkilerdeki göstermiş olduğu etkinlik ile sosyal sorunlara ilişkin çözüm üretmedeki yeteneğinin birleşmesinin gerekliliğidir (Polat ve Külter, 2008: 9-11).

Bir başka açıdan ise lider, siyasi parti benliğinin göstergesi ve partinin en önemli temsilcisi olarak görülmesinden dolayı, parti başarısında doğrudan bir etken olarak

görülmektedir. Bu etken, toplumsal yapı açısından, bir ülkede demokrasinin gelişmişliğine bağlı olarak seçmenler üzerinde farklılık gösterse de uygulamada genellikle bu etkenin etkili olduğu bilinmektedir (Çavuşoğlu ve Pekkaya, 2016: 23). Siyasal parti kimliği ve lider faktörü çerçevesinde, önemli görülen özelliklerin en başında “Partinin logosu” ilk sırayı alırken; onu sırasıyla “Partinin ismi” ve “Partinin kullandığı renkleri” takip etmektedir. Bu faktör içerisinde en az önemli görülen iki özellik ise; “Genel Başkanın yaşı” ve “Genel Başkanın görüntüsü” şeklinde sıralanmaktadır (Canöz ve Bakan, 2015: 500).

Miller ve diğerlerine (1986) göre; politikaya uygun adaylar, adayların yetkinliği, bütünlüğü, güvenilirliği, kişiliği ve karizması oylama kararlarında, adayların yeterlilik ve dürüstlük algılarına karşı oldukça duyarlıdır. Partilere yönelik duygular, çoğu oylama teorisinde önemli bir rol oynamıştır. Campbell ve diğerleri (1960), seçmenlerin çoğunun bir partiye genel bir bağlılık hissettiğini ve bu bağlılığın aileden miras alındığını belirlemiş, Parti kimliği olarak adlandırılan bir partiye olan bu bağlılığın psikolojik temelli olduğunu ve oylama kararlarını belirlediğini bulmuştur. Son zamanlarda, Bartels (2008) oy kararında siyasal partinin etkisinin olduğunu göstermiştir. Son altı cumhurbaşkanlığı seçiminde oy kullanma davranışında bağlılığın arttığını tespit etmiştir. Kimlik belirleme, politika mesafelerinin ve adayların değerlendirilmesinin yanı sıra diğer değişkenlerin de bir sonucudur. Markus ve Converse (1979), oylama kararlarının analizinin seçmenlerin değerlendirmelerine bağlı olduğunu göstermiştir. Bu değişkenler sırayla - önem sırasına göre - parti kimliğine, adaylara – adayın kişilik ve politika konularındaki durumu ve adaylar ve seçmenler arasındaki mesafe olarak sıralanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucuna göre; çoğu demokraside, her üç kişiden ikisinin aynı partiye ardışık olarak oy verdiğini seçimlerin, parti sadakati olarak adlandırılacak ampirik bir düzenlilik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın hipotezi, oylama kararlarındaki aşırı ısrarın alışkanlıktan kaynaklandığı yönündedir.

1972 ve 1976’da ABD’de yapılan Başkanlık seçimlerinde, bireysel düzeydeki panel verileri alışkanlık hipotezini ve sonuçlarını desteklemektedir. Önceki çalışmalar oylama kararının üç faktöre bağlı olduğunu göstermiştir: (1) adaylar (2) seçmen ile adayların arasındaki politika mesafesi ve (3) parti kimliği. Ayrıca, ardışık seçimlerde farklı partilere oy verme eğiliminin azaldığı tespit edilmiştir. 1972’deki ABD Başkanlık seçimlerinde oy kullanma hakkında bireysel seviyeli panel verileri ve 1976, çeşitli alternatif hipotezlere karşı alışkanlık hipotezini desteklemektedir. Ayrıca, önceki oyların etkisinin mevcut kararlar üzerindeki etkisinin büyük olduğu gösterilmiştir. Birlikte ele

alındığında, bu bulgular alışkanlık oluşumunun siyasette önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Burada sunulan ampirik sonuçlar oy verme kararında bir değişen olduğunu göstermektedir. Parti sadakatinin kaynakları üzerine etkileri yani partiye sadakat kaynağı ilk defa Fiorina (1981) tarafından sunulmuştur. O mevcut oylama kararlarının, adayların özellikleri gibi önceki siyasi deneyimlere dayandığını önermiştir. Bu deneyimler önceki oyları doğrudan etkilediği için bu yaklaşım parti sadakati olarak tanımlanmıştır (Shachar, 2003).

Türkiye’de yapılan araştırmalar seçmen davranışını etkileyen en önemli faktörlerden birinin parti lideri olduğunu ortaya çıkmıştır. 2014 Ankara yerel seçimlerine ilişkin parti lideri faktörünün seçmen davranışı için önemi üzerine yapılan saha araştırmasına göre, Ak Parti’ye oy verme tercihinde bulunan seçmenlerinin %59,5’inin parti lideri faktörü sebebiyle oy verme kararını verdiği tespit edilmiştir. Bu oranın CHP için %13,3 ve MHP için %13 düzeyinde kalması, siyasal parti lideri faktörünün MHP ve CHP için olumsuz yönde etkili olduğunu gösterirken, Ak Parti için ise seçmen tercihinin olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Avcı, 2015: 175). Kırıkkale’de seçmenlerin parti tercihindeki en önemli rolün belirlenmesi üzerine yapılan araştırmaya göre de seçmenlerin parti tercihlerine ilişkin en belirleyici faktörün siyasal parti lideri olduğu ortaya çıkmıştır (Çaha vd., 2008: 93). Ayrıca, sol akımı benimseyen seçmen kitlesinin siyasal partiye olan bağlılığının daha yüksek, siyasal parti liderine karşı duydukları bağlılığın zayıf olduğu, tam tersine sağ akımı savunan seçmen kitlesinin siyasal parti liderine karşı bağlılığının yüksek olduğu fakat siyasal partiye olan bağlılığının zayıf olduğu anlaşılmıştır (Avcı, 2015: 176).

2.1.7. Protesto Oyu

Seçmenin oy vermekten kaçınma davranışına ilişkin birtakım önem ve anlamlar yükleyebilmek mümkündür. Seçmenler oy vermeme ya da siyasal katılım göstermeme davranışlarını birer protesto ya da boykot mesajı verme aracı olarak düşünebilirler. Bu tutum ve davranışın birey için amacı mevcut siyasal yapı ve siyasal yapıyı yönetenlere karşı duyduğu itirazı oy vermekten kaçınma suretiyle ifade etmektedir. Bu durumda seçmen, hukuki olarak güven duymadığı bir siyasal yapıya ve onaylamadığı bir iktidara karşı duruşunu göstermek adına direnme yönünde bir tavır sergilemiş olacaktır (Hook, 1959: 31).

Seçmenin oy vermekten kaçınması, bazen değişik nitelikte siyasal bir önem ve anlam taşıyabilir. Oy vermemek veya siyasal eylemlere katılmamak seçmen için bir

protesto veya boykot aracı olabilir. Seçmen, siyasal sistemin veya yöneticilerin meşruiyetine karşı duyduğu itirazı oy vermemek suretiyle açığa vurmak isteyebilir. Bu durumda seçmen, meşruiyetine, hukukî temeline güven duymadığı bir iktidara karşı, oy vermektan kaçınmak yoluyla muvafakatini (rızasını) esirgemiş olur. İşte, böyle durumlarda oy vermeme, seçmen için kızgınlık ve kırgınlığını belirtmek amacıyla başvurulmuş barışçı bir direnme yoludur. Ayrıca, seçmen iktidar veya hükümetten beklediği, umduğu hizmetlerin gerçekleşmemesi halinde de, yöneticilerin dikkatlerini çekmek için oy vermeme yoluna başvurabilir. Seçmenin bu tip davranışları, bazen oy verme eyleminden daha anlamlı ve etkili olabilir. Bazı seçmenler politikadan hoşlanmadıkları için oy vermeye yanaşmazlar. Bu inançta olan seçmenlere göre politika, bayağı ve kirli bir iştir; bütün politikacılar yalancı ve insanları kendi çıkarlarına alet eden kimseler olarak görülmektedir. Ayrıca, siyaset çarkı, böyle kötü unsurlarla işlediğine göre bir grup politikacıyı iktidardan uzaklaştırıp, onların yerine başkalarını getirmenin de bir faydası yoktur. Bu çarkın başına kim geçerse geçsin, sonunda o da bozular. İşte bu kategoriye giren seçmenler, çekimserlik nedenlerini böyle ortaya koyma yolunu tercih ederler (Gümüş, 2009: 49).

Geleneksel bilgeliğin ve rasyonel seçim literatürünün aksine, Downsian geleneği geçersiz oyların mantıksız olduğu iddiasını ya da eğitimsiz seçmenlerin yetersiz eylemleri olduklarını reddetmektedir. Bunun yerine, boş oy olduğunu belirtirler. Boş oy öncelikle, hoşnutsuz, eğitilmiş seçmenler tarafından kullanılan, oylamanın sembolik değeri olarak görülerek, boş oyla siyasi gelişmişlik arasındaki güçlü pozitif ilişki için ampirik kanıtlar sunmuştur. Boş oy, siyasi açıdan daha hassas, hoşnutsuz vatandaşların öncüsünün aracı olduğu gösterilmiştir ve boş oy kullanmama örgütlü bir siyasi protesto olarak kabul edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, oy verme yapısının anlamlı bir davranış olarak yeniden değerlendirilmesi sonucuna varılmıştır (Superti, 2014).

Siyaset teorisinde boş ya da anlamsız oy veya beyaz oy şeklinde karşılaşılan protesto oyu; seçmenlerin aday, parti veya siyasal düzenin geneline karşı tepki gösterme amacıyla gösterilen seçmen davranış faktörlerinden birisidir. Protesto oyu yaklaşımı aynı zamanda konjonktürel oy olarak da değerlendirilmektedir (Temizel, 2012: 114). Seçmen davranışlarına etki eden faktörler incelendiğinde seçmenlerin siyasal katılımlarında psikolojik davranışların etkili olduğunu bireylerin oy verme veya vermeme kararlarını sosyal boyutlarıyla değerlendirildiğinde ön yargılardan kaynaklanan sorunların etken olduğu ve bunun protesto şeklinde yansıdığı görülmektedir (Adida vd., 2019: 2).

2.1.8. Yabancılaşma

Siyasi sisteme yönelik tutumlar uzun zamandır siyaset bilimcilerinin kaygısı olmuştur. Siyasi sistemin ana yönelme teorileri, vatandaş desteğinin siyasal sistemlerin yapısını ve süreçlerini belirlemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yabancılaşma, çağdaş sosyal bilimciler tarafından kullanılan en popüler ve aynı zamanda en belirsiz kavramlardan biridir. Bilim adamları, Robert Nisbet'in yabancılaşmanın temelde bir bakış açısı olduğu yönündeki ifadesini sık sık alıntılanmaktadır. Siyasi sistemden yabancılaşmanın tutumu olarak tanımlanan siyasal yabancılaşma, iki geniş kategoriye ayrılarak kavramsallaştırılmıştır: siyasal iş göremezlik ve hoşnutsuzluk. İlk durumda, yabancılaşma bireye ortamı tarafından zorlanır, ikinci durumda ise gönüllü olarak kendisi tarafından seçilir. Anket verileri, iş göremezliğin en yaygın olarak çeşitli dezavantajlı sosyal statüleri işgal eden kişiler arasında meydana geldiğini gösterirken, memnuniyetsizlik “eski orta sınıfı” oluşturanlar arasında en yaygın olanıdır (Olsen, 1969).

Son zamanlarda, terimin anlamını netleştirmek için bir dizi girişimde bulunulmuştur. Kavram olarak yabancılaşmasının Marx'ın çalışmalarındaki kullanımları hakkında yorum yapan Bell (1959), “yabancılaşmayı” sosyo-psikolojik bir durum olarak tanımlar. Bir bireyin yabancılaştırılmış olup olmadığının belirlenmesinde uygulanan kriterler ve yabancılaşmanın varlığı bireylerin tutumları araştırılarak belirlenmektedir (Olsen, 1969). Yabancılaşma, siyasal sistemin birey için bir anlam ifade etmediği, gerçek gereksinimlerine yanıt veremediği ve kendisini gerçekleştirmesini engellediği durumlarda ortaya çıkar ve bireyin siyasal sistemden tamamen kopması şeklinde açıklanabilir (Çukurçayır, 2002: 59). Ergil ve Alkan'a (1980) göre ise, bireyin sahip olduğu değerler ile toplumsal ve siyasal yapıda hâkim olan değerlerin birbiriyle çelişmesinin sonucu olarak, bireyde siyasal sistemin işleyişinin ne kendisi ne de sistem tarafından değiştirilemeyeceğine ilişkin duygu ve düşüncenin hâkim olması olarak tanımlanabilir. Turan'a (1977) göre siyasal yabancılaşma, bireylerin siyasal sistem ile kendileri arasında hiçbir ilişki kurmadıkları, siyasal sistemi kendilerinden bağımsız bir yapı olarak görmeleri durumunu ifade ederken, kendisini siyasal sistemden kopuk hisseden bir bireyden de siyasal katılım davranışı sergilemesini beklemek de söz konusu değildir.

İnsanlar siyasal tercihlerde bulunurken karar vermenin yönünü belirlemede farklı sosyo-psikolojik etkenlerden etkilenerken vermektedirler. Bunun yansımalarından biri de siyasal sisteme yabancılaşmayla sonuçlanacak seçim yorgunluğu değişkenidir. Bununla

bireyler aynı zamanda çekimser olma olasılığıyla da karşı karşıya kalmaktadırlar. Birçok siyasi alanda yabancılaşmanın politik yansımaları görülmektedir (Augenblick ve Nicholson, 2016: 460). Siyasal yabancılaşma kavramının kendisini güçsüzlük, anlamsızlık, normların zayıflaması ve kayıtsızlık olmak üzere dört şekilde tezahür ettiği ifade edilmiştir (Yeşilorman, 2002: 95).

2.1.9. Sosyal Edilgenlik (Anomi)

Bir diğer olumsuz psikolojik faktör olan sosyal edilgenlik (anomy) ise, ilk kez Durkheim tarafından ortaya atılmış bir kavram olup, bireylerin siyasi olayları etkileyebileceği inancını kaybetmesi ile birlikte güçsüzlük ve kuralsızlık durumlarının bir arada gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan genel bir değer, inanç karışıklığı halidir. Sosyal edilgenlik, toplumsal yapıda gerçekleşen önemli değişmelerin sonucu olarak birey ile toplum arasındaki bütünleşmeye ilişkin ortaya çıkan olumsuzluklara işaret etmektedir (Çukurçayır, 2002: 60). Başka bir deyişle, sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde olan toplumlarda yeni, modern sistemlerin geleneksel yapıların yerini almasına bağlı olarak, bireyin bu yeniliklere ayak uyduramaması ve bunun sonucunda bireylerde birtakım uyumsuzluk, çatışma ve gerginlik gibi durumların ortaya çıkması söz konusudur ve bu durum anomi olarak adlandırılmaktadır. Anomi durumunda olan bir bireylerde ilgisizlik, çekilme, cemaatlere yönelme, saldırganlık ve aşırı yenilikçilik gibi birtakım tepkilerin ortaya çıkması beklenebilir (İşçi, 2000: 146-147).

Sosyo-psikolojik faktörlerin bireyin siyasi davranışlarına olan etkileri bazı zamanlarda birbirlerinden farklı tutum ve davranışlar gösterebileceği bilinmektedir. Bireysel olarak kendisine yöneltilen baskıları içselleştiremeyen bir birey, kararsız davranışlara yönelecektir. Bu kararsızlık davranışları; değer yargıları ve davranış kurallarıyla ilişkili ise birey anomi sorunuyla karşı karşıyadır denebilir. Bu kavram genellikle, değişen toplumsal yapı içerisinde, modern sisteme uyum konusunda toplumsal yapı ve bireylerde bazı uyumsuzluklar ve gerilimli durumlarla karşılaşılma şeklinde kendi gösterir. Anomi bir başka açıdan bireyin topluma uyum sağlayamamasıdır (Temizel, 2012: 135).

Durkheim'in analizden esinlenerek, başka bir ilgili kavram olan “siyasi anomi” kavramı ortaya atılmıştır. İlk defa Inkeles (1969) tarafından tartışılan bu kavram diğer adıyla “siyasi kuralsızlıktır.” Buna göre; bireyin siyasi anomi olarak tanımlanan duygu, bireyin toplumun kurallarına uymamak konusunda algısını işlemektedir (Finifter, 1970).

2.1.10. İlgisizlik (Apati)

Seçmen davranışı üzerinde olumsuz yönde etki yaratan diğer bir psikolojik faktör de apatidir. İlgisizlik ve kayıtsızlık olarak ifade edilebilecek bu durum bireyin siyasete ilgi duymaması biçiminde ortaya çıktığından bireyi siyasal katılımdan uzaklaştırmaya yönelik sonuçlar doğuracaktır (Turan, 1977: 88).

Apati bozukluğu, bir sosyal vicdan geliştirilmemesi için yeni bir tanı kategorisi olarak önerilmektedir. Temel özelliği toplumun sınırlı kaynaklarının tüketilmesiyle birlikte dünyadaki insan ıstırabını azaltmaya yardımcı olamamak durumu, yaygın bir başarısızlık göstergesidir. Apatiden mustarip olanlar, zihinsel bir bozukluğun temel kriterlerini taşırlar. Sıkıntı, sakatlık ve artan ölüm, acı veya önemli bir özgürlük kaybı riski olan durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Topluma fayda sağlayan yapıcı bir ahlaki yaşam sürdürmek için gerekli özelliklerin elde edilememesi durumu ilgi ve kayıtsızlığa dönüşmektedir (Geoffry, 2004).

Siyasal katılımı seçmen davranışlarını belirlerken seçmenin siyasal ilgi düzeyinin şekillenmesinde gönüllü oy kullanımı önemli bir etkidir. Farklı psikolojik sebeplerle, seçmenlerden uzak durmak apatiyle sonuçlan bir ilgisizlik oluşturmaktadır. Bu durum yalnızca beklenen olumsuz etkisinden ziyade seçim sonucuna etki eden ilgi düzeyi yansımalarının ortaya çıkmasına neden olacaktır (Ambrus vd., 2017: 35).

2.1.11. Kinizm (Bireysel Soyutlanma)

Bir diğer olumsuz psikolojik faktörlerden olan bireysel soyutlanma (kinizm) ise siyasal hayata yönelik takınılan olumsuz tavrı anlatmaktadır. Bu faktörü diğer olumsuz faktörlerden ayıran özelliği itimatsızlık, şüphecilik ve düşmanlık unsurlarını taşıyor olmasıdır. Sinizm durumunda olan bir birey, siyasal sisteme karşı patolojik sayılabilecek derecede olumsuz bir tavır almaktadır. Bu durumu herhangi bir siyasal sisteme karşı muhalefet ile karıştırmamak gerekir çünkü bireysel soyutlanma içinde olan bir birey, taşıdığı şüphecilik ve olumsuz fikirler sebebiyle hiçbir siyasal sisteme olumlu bir yönelimi söz konusu değildir (Baykal, 1970: 103). Kinizm siyasal hayata karşı takınılan olumsuz bir tavidir. Şüphecilik, güvensizlik gibi olumsuz tavırları seçmenin kökten benimsemesidir (Gümüş, 2009: 48).

Kinizm kavramını ilk ortaya atan Miller (1974) olmuştur. Kamuoyunda politikaya, politikacılara ve devlet kurumlarına duyulan güvensizliğin siyasi alaycılık duygusunu ortaya çıkardığı yaygın olarak kabul edilmiştir. Daha sonraki yapılan çalışmalarda; kinizm kavramı farklı açılardan değerlendirilmiştir. Cappella ve Jamieson

(1997)'a göre; ne kadar alaycı seçmen olursa, seçimin güvenilirliği de o kadar düşük olacaktır. Pinkleton ve Austin, (2004), politik sinizmin çok yönlü doğasını göstermektedir. Pinkleton ve Austin katılımcılara yönelttiği sorularda hemfikir olup olmadıklarını sorarak siyasi sinizm üzerine odaklanmıştır. “Politikacılar gerçek dünyayla temas halinde değillerdir ve yalnızca kendi özel çıkarlarını önemserler.” önergesi “genel ifadelere katılıyorum” cevabıyla sonuçlanmış, bu sonucu da tipik siyasi alaycılık olarak tanımlanmıştır. Sonuçta, politik sinizm, siyasi kurumlarda ve görevdeki politikacılarda güven ya da güven eksikliğine neden olduğu bulunmuştur. Siyasi sinizm, ayrıca, güven eksikliği olarak da kavramsallaştırılmıştır.

Siyasi kinizm ile yapılan diğer çalışmalar kinizm ve medya ilişkisi üzerine yoğunlaşmıştır. De Vreese (2009) yaptığı çalışmada; stratejik haberlere maruz kalmanın siyasi sinizmi körüklediğini ve genişleme sorunu ile negatif ilişkileri başlattığını göstermiştir. Politik olarak bilgili katılımcılar daha yüksek düzeyde sinizm sergilemişlerdir ve değerlendirmelerinde daha olumsuz bir yaklaşım göstermişlerdir. Cappella ve Jamieson (1996), medyanın bir kamu alaycılığı oluşturarak siyasete doğrudan etkisiyle medya sinizmi, politik sinizm ile yakından ilgilidir. Başka bir ifadeyle, “alaycı bir alan diğer alanlarda alaycı olma eğilimindedir” (Fu vd., 2011).

2.1.12. Parti Bağlılığı

Psikolojik oy verme davranışına göre, seçmenlerin çoğunda parti yada düşünceye dönük kazanılmış ve geçmişe dayalı bir psikolojik bağ söz konusudur. Bu tutum bireyin çocukluğundan bu yana ulaşan bir özelliktir. Parti kimliği olarak da ifade edilen bu bağlılık, başka bir açıdan dinsel bir bağlılığı da yansıtan bir davranış şekli almıştır. Psikolojik yaklaşımı bir baskı unsuru olarak da vurgulayan anlayış mevcuttur. Buna göre herhangi bir durum karşısında kişinin sergileyeceği tutum ve göstermiş olduğu hareket, bireyin dış dünyaya bakış açısının ve onu algılama düzeyini açıklaması adına psikolojik bir unsurdur (Teyyare ve Avcı, 2016: 57).

Seçmenlerin davranışlarını kontrol etmek için kullanılan psikolojik bulgulara göre parti bağlılığı imajı bilişsel ve duygusal süreçlerde kendini göstermektedir. Bu durumu siyasal etkileşim sırasında seçmen ve parti arasında siyasi gerçeklik imajına katkı sunmaktadır. Seçmenlerin kafasında oluşturulan aday veya siyasi parti imajı, seçmen davranışını belirleyen önemli bir faktör olarak kendini göstermektedir. Aynı zamanda medyanın seçimlerdeki rolü, bilişsel alanlardaki faaliyetlerde bu duyguyu besleyen unsurlardandır (Cwalina vd., 2008: 352).

Politik tercihlerin siyasal katılıma yansımalarında önemli psikolojik faktörlerden birisi bireylerin vatandaşlık görevi olarak bu sorumluluğu yerine getirmesidir. Bu durum bireyde bir tatmin düzeyi oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu unsuru destekleyen unsurlardan bir diğeri de bireyin parti bağımlılığını bu davranışıyla onaylama sürecinin bir parçası olmasıdır. Partiye bağlılık faktörü aynı zamanda adayların profillerinin tercihlerinde önemli bir etken olmadığı ve aday kişiliğinden ziyade parti politikalarına odaklanıldığını göstermektedir (Fiorino, 1976: 391-393). Diğer yandan, partiye bağlılık seçmen davranışlarını etkileyen psikolojik unsurlardan olmasının rağmen son dönemlerde yaşanan teknolojik gelişmelerden sonra önemi azalmaktadır. Son yıllarda parti bağımlılığından ziyade, aday profilleri ön plana çıkmaktadır (Canöz, 2010: 100).

Psikolojik yaklaşım siyasal partiye yakınlığın oyları etkilediği ilkesine dayandığı için, kolay anlaşılabilir bir model olarak kabul edilmektedir. Model, Campbell ve arkadaşları tarafından 1960 yılında yayınladıkları Amerikan Seçmeni (The American Voter) adlı kitaplarında ele alınmıştır. Bu araştırmacılar çalışmalarında, Amerikalıların siyasal kimliklerinin temelinde partizanlığın bulunduğunu ileri sürmüştür. Bu partizanlık doğal olarak partiye özdeşleşme pozisyonunu da ortaya çıkarmaktadır (Teyyare ve Avcı, 2016: 57).

Seçmenlerin küçük yaşlarda ailelerinin ve çevrelerinin etkisi altında gerçekleşen siyasal sosyalleşme sürecinde kazandıkları siyasal tutumlar ve ideolojik yönelimlerin ileriki yaşlarda onların parti tercihi üzerinde son derece etkili olduğu (Akgün, 2007: 29) ve kişilerin herhangi bir partiye karşı psikolojik bağlılık duyduğu (Kalender, 2005: 46) iddia edilmektedir. Bu bağı ‘psikolojik sevgi bağı’ olarak belirten Çinko’ya (2006) göre, bu bağın oluşumu çocukluk yıllarına kadar uzanır. Parti kimliği şeklinde somut olarak ifade edilen bu bağımlılığın, adeta dinsel bir bağımlılığı andırdığı ileri sürülmüştür.

Partiye özdeşleşme modeli ahlaki öğüt ve tavsiyelerden çok davranışla ilgili kuralları ortaya koymakta ve sosyolojik yaklaşımı reddetmektedir. Bu modelin özünde, seçmenin herhangi bir partiye duyduğu sevgi, bağlılık ve taraftarlık bulunmaktadır. Burada bahsedilen taraftarlık bir futbol takımı tutma gibi değerlendirilebilir. Modelde seçmenin partiye özdeşleşebilmesi için, özdeşleşeceği partiye herhangi bir hukuki bağının bulunması zorunluluğu yoktur. Bu modelde esas olan, seçmenin herhangi bir partiye karşı psikolojik bağlılık duymasıdır. Seçmen davranışlarını açıklamada kullanılan psikolojik yaklaşımın, alan araştırmalarının yaygınlık kazanması ve buna bağlı olarak bireysel düzeyde elde edilen verilerin artışıyla literatürde ağırlık kazandığı söylenebilir (Teyyare ve Avcı, 2016: 56). Diğer yandan, bu model; adaylar, konular, grup etkileri gibi

hususlar üzerinde yoğunlaşmış; psikolojik güçleri modeline temel olarak almıştır. Psikolojik güçler içerisinde tutumlar merkezi bir rol oynamaktadır. Özellikle tutumların yoğunluğu bazı insanların niçin oy verdiğini, diğerinin vermediğini açıklamaya da yardımcı olmaktadır. Oy verenin tutum uyumu, niçin bir kişinin kendisine uygun bir partiye oy verdiğini belirlemektedir. Tutumların partizan yönü ve şiddeti, her bir seçmenin rakip adaylar arasında yapacağı tercihin sebebini açıklamaya çalışmaktadır (Temizel, 2012: 49).

Seçimde adaylara ilişkin gelişen tutum ve duygular ise, adayların kendilerini dış dünyaya sunma biçimlerinden oluşmaktadır ve kişisel özellikleri tarafından belirlenmektedir. Bu özellikler kişisel imajı oluşturan özelliklerdir ve beş ana kategoriden oluşmaktadır. Bunlar: görünüş, beden dili, ün, iletişim tarzı ve duruştur (Canöz, 2010: 97).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN SOSYO-PSİKOLOJİK FAKTÖRLER ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Bu bölümde Denizli ili üzerinde belirlenen örneklem üzerinde bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anketten elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Anket Pamukkale Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiş ve 24 Haziran 2018'de gerçekleştirilen son genel seçimler doğrultusunda değerlendirme yapılmıştır. Dolayısıyla, katılımcıların cevapları temelde bu seçimler referans alınarak değerlendirilmiştir. Anket sorularına verilen cevaplarla da katılımcıların hangi faktörlerin etkisiyle siyasi tercihlerine yön verdikleri tespit edilmiş ve siyasi davranışlarını belirleyen ana etmenler üzerinde durulmuştur.

3.1. Örneklemin Özellikleri

3.1.1. Örneklemin Demografik Özellikleri

Çalışmaya konu olan anket 410 Pamukkale Üniversitesi öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyetleri incelendiğinde ankete katılanların 190'nın erkek, 210'unun ise kadın olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı, bu açıdan bakıldığında temsil anlamında sağlıklı bir düzeyin varlığına işaret etmektedir. Katılımcıların yaşları incelendiğinde ise katılımcıların yaşlarının 18 ile 39 arasında değiştiği görülmektedir. Çalışmaya en fazla katılımcının 24 yaşında, en az katılımcının ise 32, 33, 36 ve 39 yaşlarında olduğu anlaşılmıştır. Ankete katılanların yaş ortalaması ise 22,75'tir. Esasen araştırmanın üniversite öğrencilerini hedef aldığı düşünüldüğünde bu sonuç normal olup araştırmanın beklentilerine uygun bir temsilin gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Katılımcıların hane halkı gelir düzeyleri incelendiğinde ankete katılanların 46'sı 0-2000 TL, 106'sı 2001-4000 TL, 140'ı 4001-6000 TL, 90'ı 6001-10000 TL ve 28'i 10000 TL üstü gelir düzeyi grubunda yer almaktadır. Örneklemini oluşturan katılımcıların çok büyük bir kısmının gelir düzeyi anlamında orta sınıfa mensup olduklarını söylemek mümkündür. Yukarıda da belirtildiği gibi katılımcıların tamamı Pamukkale Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerdir. Ankete en fazla katılım İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden gerçekleşmişken en düşük katılım ise Teknoloji Fakültesi'ndendir. 172 İİBF öğrencisi ankete katılmışken, Fen-Edebiyat Fakültesi'nden bu rakam 72, Mühendislik Fakültesi'nden 28, Eğitim Fakültesi'nden ise 26 olmuştur.

3.1.2. Örneklemin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Katılımcıların hane halkı gelir düzeyleri incelendiğinde ankete katılanların 46'sı 0-2000 TL, 106'sı 2001-4000 TL, 140'ı 4001-6000 TL, 90'ı 6001-10000 TL ve 28'i 10000 TL üstü gelir düzeyi grubunda yer almaktadır. Örnekleme oluşturan katılımcıların çok büyük bir kısmının gelir düzeyi anlamında orta sınıfa mensup olduklarını söylemek mümkündür.

3.1.3. Örneklemin Sosyo-Kültürel Özellikleri

Örnekleme oluşturan katılımcıların sosyo-kültürel geçmişine bakıldığında, katılımcıların önemli bir kısmının öncelikli olarak kendilerini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların neredeyse yarısı kendisini öncelikli olarak vatandaş olarak tanımlarken yaklaşık yüzde 25'i Türk ve yine yüzde 20'si de Müslüman olarak tanımlamaktadır. Yaklaşık yüzde 5'lik bir kesim kendisini Kürt olarak tanımlarken yüzde 2 de Alevi olarak tanımlamıştır.

Katılımcıların siyaseten kendilerini nasıl konumlandıklarına bakıldığında ise şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır. Ankete katılan 410 Pamukkale Üniversitesi öğrencisinden 60'ı kendisini aşırı sol olarak tanımlarken 161'i ortanın solu, 121'i ise ortanın sağ olarak tanımlamıştır. 46 öğrenci ise kendisini aşırı sağ olarak tanımlamayı tercih etmiştir. Bu tanımlamalar bir yönüyle Türkiye'nin genel seçmen profiline uygunluk gösterirken, diğer bir yönüyle de bu profilden ayrılmaktadır. Ortanın solu ve ortanın sağ kategorileri birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'nin siyasi merkezinin örnekleme temsil edildiğini söylemek mümkündür. Ancak Türkiye'de ağırlıklı olarak merkez sağ daha baskın olduğu için, örneklemin bu noktada farklılık gösterdiği söylenebilir çünkü örnekleme öne çıkan merkez ortanın soluna daha fazla eğilim gösteren bir karakter sergilemektedir.

3.2. Araştırmanın Konusu ve Amacı

İnsanın siyasal davranışlarının kendilerini nasıl gösterdiği ile ilgili olarak seçimler içinde özellikle demokrasi ile yönetilen toplumlarda önemli ipuçları sağlamaktadır. Ampirik olarak elle tutulur ve analiz edilebilir veriler sunduğu için seçimler, siyasal davranışların doğası ve gidişatını anlamak adına sosyal bilimlerin birçok disiplinde araştırma konusu olmaktadır. Seçmen kararları toplumun ve toplumun üst yapısı olan devletin ve devlet kurumlarının politikalarını belirleme gücüne sahip olacağından seçim çalışmaları siyaset bilimi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Seçimlerde oy kullanma

yoluyla siyasal hayata katılan seçmenin bu şekilde ortaya çıkan iradesi ve kararı siyasi otorite üzerinde etkili olduğundan seçmen kimliği ve katılım biçimi ile ortaya çıkan ve şekillenen seçmen davranışının incelenmesi önemli hale gelmektedir.

Seçmen davranışını toplumun genel eğilimleri ve kültüründen soyutlamak ve dolayısıyla bu davranışı izole bir şekilde tek başına incelemek mümkün değildir. Bu açıdan bakıldığında bu davranışı belirleyen sosyo-ekonomik nedenler kadar sosyo-psikolojik faktörler de önem kazanmaktadır. Bu çalışma da seçmenlerin siyasal davranışlarında ortaya koydukları tutumları etkileyen sosyo-ekonomik ve sosyo-psikolojik faktörleri incelemektedir.

Bu çalışmada temel amaç, sosyo-psikolojik faktörlerin oy verme davranışı üzerindeki etkisini tespit etmek ve bu etkinin kendini nasıl gösterdiğini tanılamaktır. Bu doğrultuda, ilk olarak seçmen davranışını etkileyen faktörler teorik olarak ortaya konulmuştur. Çalışmanın ampirik kısmında ise Denizli ilinde bulunan Pamukkale Üniversitesi öğrencilerini kapsayan bir örneklem belirlenmiştir. Örnekleme dahil edilen katılımcılara yönelik bir anket çalışması yapılmış ve bu ankette siyasal davranışlarını ve tercihlerini belirleyen faktörler ile ilgili soruları yanıtlamışlardır. Çalışma spesifik olarak 24 Haziran 2018 son genel seçimler çerçevesinde, anket sorularının üniversitede eğitimini sürdüren genç seçmenlerin genel seçimlerde oy kullanırken hangi nedenlerle sandık başında oy tercihinde bulduklarını anlamayı ve göstermeyi hedeflemektedir.

3.3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımı, seçmen davranışını etkileyen birden çok faktörün olduğu ve bu faktörlerin dinamik bir etkiye sahip olduğudur. Diğer bir deyişle, seçmenlerin belirli bir seçimde ne türden bir tercihte bulunacağını tahmin edecek lineer ve teknesak davranış seti içerecek bir model ya da çerçeve sunmak mümkün değildir. Seçmenlerin kendi kültürel ve siyasal altyapılarının yanı sıra içinden geldikleri ve kişiliklerinin de oluşumuna katkı sağlayan sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel geçmişleri ve altyapıları seçmen davranışları üzerinde belirli bir etkiye sahiptir. Ancak sadece bu geçmiş ve altyapı süregiden bir etkiyi içermemekte, bunun yanı sıra seçmenin etkileşim içinde olduğu mekanizmalar ve çevresel faktörler de belirleyici olabilmektedir. Bu noktada özellikle seçmenlerin siyasal anlamda doğrudan muhatapları olan siyasi partilerin ve siyasi partilerin seçimlerde gösterdikleri adayların tutum ve politikaları da kaçınılmaz bir şekilde seçmen tercihlerinde etkili olabilmektedir. Üstelik siyasi partileri homojen ve değişmez bir yapı olarak da düşünmek mümkün değildir. Siyasi partinin

kimliği, etki sahası ve gelecek perspektifi gibi bir dizi değişkenin yanı sıra parti liderliği ve gösterilen adayların nitelikleri gibi daha bireysel faktörler bile seçmen tercihinin olumlu ya da olumsuz yönde değişmesine katkıda bulunabilmektedir. Sadece siyasi partiler ya da siyasi aktörler değil, aynı zaman seçim çevresi de seçmen davranışının şekillenmesinde etkili olabilmektedir. Örneğin, seçim çevresinin bir parçası olan medya da önemli roller üstlenebilmektedir. Yine seçim sürecinin önemli dinamikleri olan propaganda, kampanya ya da kamuoyu araştırmaları da seçmen davranışında değişikliği beraberinde getirebilmektedir.

Araştırmanın bir diğer varsayımı da araştırmanın spesifik örnekleme ile ilgilidir. Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinden oluşan örneklem, bazı açılardan ulusal düzeydeki seçmen profili ile benzerlikler taşısa da bazı açılardan bu profilden ayrılmaktadır. Buradan hareketle, araştırma örnekleminin seçmen davranışlarını belirleyen sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faktörlerin etkisinin, ulusal seçmen kitlesini etkileme biçiminden farklı bir işleyiş gösterdiğini söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle, aynı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faktörler, hem araştırma katılımcıları hem de genel seçmen üzerinde etkili ise de araştırmanın spesifik örnekleme söz konusu olduğunda daha belirgin bir şekilde farklı işlemektedir. Seçimlere katılım, siyasi yelpazenin farklı kanatlarında konumlandırma ve seçimlere ilgi gibi bir dizi konularda örnekleme yer alan katılımcılar ile genel seçmen profili arasında benzerliklerin var olacağını tahmin etmek mümkündür. Buna karşılık parti siyasetlerini onaylama, hangi koşullarda siyaset kurumlarını ve siyaset aktörlerini desteklemeye devam edeceklerini belirleme, parti sadakatinin hangi koşullarda düşmeye başlayacağı gibi bazı konularda ise araştırmaya katılan katılımcıların daha farklı bir siyasi davranış içine girecekleri varsayılmaktadır. Burada böylesi bir varsayımı mümkün kılan iki önemli parametre bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, araştırmaya katılan katılımcıların yaş ortalamasının genel seçmen profiline göre çok daha düşük olmasıdır. Kuşak farkı, siyaset algısı, geçmiş ve gelecek tahayyülü gibi nedenlerle farklılaşan ihtiyaç ve beklentiler, örneklemin katılımcılarını farklı yapan temel değişkenlerdir. Bir diğer parametre ise, araştırmaya katılan katılımcıların eğitim düzeyinin genel seçmen eğitim ortalamasının üstünde olmasıdır. Bu noktada da üniversite eğitiminin, bilgilenme, bilinçlenme ve bilgiye erişim gibi bir dizi konuda araştırmacının katılımcılarını daha farklı bir konuma oturttuğu varsayılmaktadır.

Bu iki temel varsayımına ilave olarak çalışma aşağıdaki alt varsayımları da ele almakta ve ampirik bulgular çerçevesinde test etmektedir. Bu bağlamda seçmenlerin,

kendi alguları açısından, seçimde kullandıkları oyu önemsedikleri ve dolayısıyla da kendi oylarının sonuç üzerinde etkili olduğunu düşündükleri varsayılmaktadır. Buna karşılık seçmenlerin kendi oylarının kazanan parti ya da adayın politikaları üzerindeki etkileri konusunda iki farklı varsayım ileri sürülebilir. Bunlardan birincisi, kazanan aday ya da parti lehinde oy kullananlar açısından kullanılan oyun kazanan aday ya da parti politikaları ve tercihleri üzerinde etkili olacağını düşünmek mümkündür. Buna karşılık, muhalif diye nitelendirilebilecek seçmenin kullandıkları oyların kazanan parti ya da aday üzerindeki etkisi, yine oy kullanan seçmenin algısı bakımından, daha sınırlı olacaktır. Psikolojik bir faktör olarak oy kullanmanın seçmen özgüveni üzerinde etkili olacağı varsayılmaktadır.

Türkiye gibi siyasete katılım yollarının kısıtlı olduğu demokrasilerde seçime katılıma büyük önem verilmektedir. Sandık ve seçmen iradesinin bu nedenle son derece yüceltiildiği dikkate alındığında seçime katılımın seçmenler tarafından bir vatandaşlık görevi olarak vurgulanacağı düşünülmekte ve seçime katılmayanların bu görevi yerine getirmede düşünceinin hakim olduğu varsayılmaktadır. Yine aynı nedenden ötürü seçime katılmanın ve seçimlerde oy kullanmanın seçmenler arasında en önemli siyasi katılım yolu olarak görüldüğü değerlendirilmektedir. Daha önce de değinildiği gibi, burada ana neden siyasi katılım yollarının Türkiye’de daha çok seçimlere katılım ile sınırlandırılmış olmasıdır.

Siyasi propagandanın seçmen üzerinde belirgin bir etkisinin olduğu değerlendirilmektedir. Geleneksel denilebilecek yöntemlerin özellikle daha eğitimli kesimler üzerinde eskisi kadar etkili olmadığı, ancak kitle iletişim araçlarının siyasi mesajı seçmenlere taşıma açısından en etkin araç olduğu varsayılmaktadır. Bununla birlikte seçmenin kamuoyu araştırmalarına bakışı kitle iletişim araçlarının etkisi ile ilgili bakış açısına göre farklılık göstermektedir. Seçmenin kamuoyu araştırmalarını takip ettiği varsayılmakta, ancak kamuoyu araştırmalarına fazla güvenmediği düşünülmektedir. Burada esas olan kamuoyu araştırmalarının kendi güvenilirliklerini tesis edici bir tavır ortaya koyamamış olmalarıdır. Ayrıca belirtilmesi gereken bir başka nokta da siyasi partilerin ve siyasetçilerin kamuoyu araştırma şirketleri ile çok olumlu bir tutum ortaya koymuyor olmalarıdır.

Seçmenlerin genel olarak parti sadakatlerinin yüksek olacağı varsayılabilirse de özellikle eğitimli kesim için bu yargı o kadar güçlü bir şekilde geçerli değildir. Özellikle yanlış parti politikalarının ve stratejik oy kullanma kaygısının seçmen tercihini değiştirmede etkili olacağını varsaymak mümkündür. Siyasi kutuplaşmanın daha belirgin

hale geldiği mevcut siyasi ortamda stratejik nedenlerle oy tercihini değiştirme davranışlarına daha sık rastlanabilmektedir. Örneklemin üniversite eğitimi alan öğrencilerden oluştuğu dikkate alındığında ise parti ve adayların dini tutumlarının seçmen davranışı üzerinde belirleyici olmayacağını varsaymak mümkündür. Bu konuda kendini farklı siyasi yelpazede tanımlayanlar arasında farklılık olacağını öngörmek mümkün ise de toplumun geneline göre çalışmaya katılanların tutumunun daha esnek olacağı düşünülmektedir.

Son olarak da seçmenler arasında siyasi ilgisizlik düzeyinin son derece düşük olduğu varsayılmaktadır. Seçimin neredeyse tek siyasi katılım yolu olduğu dikkate alındığında kendisini dışlanmış ya da ayrımcılığa uğramış hissetse bile seçmenlerin seçimde oy kullanmaktan kolay kolay vazgeçmeyecekleri değerlendirilmektedir. Seçimlerin belli aralıklarla düzenlenmesi seçmenlere bir şeyleri değiştirebilecekleri umudu verdiği ve seçimin neredeyse bu konuda tek araç olduğu dikkate alındığında toplumun marjinal sayılabilecek kesimlerinin bile seçime katılma konusunda ciddi çekincelerinin olmayacağı düşünülmektedir.

3.4. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmanın iki temel kısıtı bulunmaktadır. Bu iki temel kısıt çerçevesinde ayrıca bazı alt kısıtlardan da söz etmek mümkündür. Birinci önemli kısıt, kapsam ile ilgilidir. Çalışma sadece Denizli iline odaklanmakta, dolayısıyla Denizli ili özelinde bir seçmen profili ve seçmen davranışı şablonu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede araştırma, Denizli iline özgülenebilecek ya da ulusal düzeyde genel seçmen davranışı ile özdeşleştirilebilecek sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu ana kısıt çerçevesinde ayrıca çalışmanın sadece Pamukkale Üniversitesi öğrencilerini kapsadığının da altını çizmek gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, örneklem genel olarak Denizli ilini temsil eder nitelikte değildir. Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin sosyo-ekonomik olarak genel şablonu yansıttığı söylenebilirse de, sosyo-kültürel anlamda genelden farklı bir profil ortaya koyduğunu hatırlatmak gerekmektedir. Dolayısıyla, bu farklı sosyo-kültürel profilin ortaya koyacağı seçmen davranışının en azından bazı noktalarda genel eğilimden farklı olabileceğini beklemek mümkündür.

Araştırmanın bir diğer kısıtı ise araştırma konusu ile ilgilidir. Araştırma, bir bütün ve ucu açık bir süreç olarak seçimlerdeki seçmen davranışını değil, 24 Haziran 2018 son genel seçimler çerçevesinde seçmen davranışını ve bu davranışı etkileyen faktörleri ele almaktadır. Yani, araştırma ne önceki genel seçimlerin sonuçlarını belirleyen siyasi tercih

ve davranışların ardındaki motivasyonlara odaklanmakta ve ne de genel seçimler dışında parlamento, cumhurbaşkanlığı seçimleri ve referandumlar gibi ulusal özellik gösteren seçim süreçlerini incelemektedir. Elbette tüm bu seçimlerdeki tercihler arasında benzerlikler söz konusu olabilir. Ancak her iki süreci birbirinden ayıran içsel nedenlerin de olabileceği dikkate alındığında, son genel seçimler ile ilgili olarak elde edilen bulguların mutlaka bütün seçim süreçlerine de tatbik edilebilir nitelikte olmayabileceğini hatırlamak gerekmektedir.

3.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma teori ve uygulama kısmından oluşmaktadır. Teori kısmında siyasi davranışları belirleyen faktörlerin ele alındığı teorik yaklaşımlar ele alınmıştır. Uygulama kısmında ise örneklem üzerinden elde edilen veriler analiz edilmiş ve bu analiz çerçevesinde ortaya çıkan bulgular değerlendirilmiştir. Teorik bölüm temel olarak ilgili kaynaklardan belge tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, bu kısımda ağırlıklı olarak ikincil kaynaklar temel alınmıştır. Uygulamalı bölümde ise belirlenen evren içerisinde bir örneklem üzerinde anket çalışması yapılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Örneklem Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır.

Çalışmaya katılan Pamukkale Üniversitesi öğrencilerine kendi sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerini ortaya koyan sorular sorulmuş, böylece bir seçmen profili ortaya çıkarılmıştır. Araştırmaya konu olan ankette ayrıca katılımcıların hangi nedenlerle ve hangi faktörlerin etkisinde ne türden bir siyasi tercih ortaya koyduklarını anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Anket sorularında katılımcılara, seçmen davranışını etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik önermeler sunulmuş ve bu önermelere ne derecede katıldıkları (ya da katılmadıkları) sorulmuştur. Katılımcıların araştırma kapsamında cevaplandıkları soruları içeren anket, araştırma ekinde yer almaktadır.

Uygulanan anket neticesinde elde edilen veriler ise ampirik yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle, verilerin analizinin yapılabilmesi için anket formları Excel'e aktarılmıştır. Veriler araştırma konusu ve yöntemine uygun olarak kodlanmış ve sonrasında da IBM SPSS 25.0 programı ile analiz edilmiştir. Analiz çerçevesinde öncelikle kişisel bilgiler ve anket soruları ile ilgili tanımsal inceleme yapılmış, sonrasında ise anket soruları ile çapraz tablolar oluşturulmuştur.

3.6. Verilerin Analizi Ve Araştırmanın İstatistiksel Bulguları

Uygulanan anket neticesinde elde edilen verilerin analizi bu bölümde yapılmaktadır. Öncelikle, verilerin analizinin yapılabilmesi için anket formları Excel'e aktarılmış, uygun kodlamalar yapılarak IBM SPSS 25.0 programı ile veriler incelenmiştir. Birinci bölümde kişisel bilgiler ve anket soruları ile ilgili tanımsal analizler yapılmış, ikinci bölümde ise anket soruları ile çapraz tablolar oluşturulmuştur.

3.6.1. Kişisel Bilgiler ve Anket Soruları ile İlgili Tanımsal Analizler

Tablo 1: Katılımcıların Hane halkı Gelir Düzeyi Dağılımı

<i>Hane halkı gelir düzeyi</i>		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>0-2000 TL</i>	46	11,2	11,2	11,2
	<i>2001-4000 TL</i>	106	25,9	25,9	37,1
	<i>4001-6000 TL</i>	140	34,1	34,1	71,2
	<i>6001-10000 TL</i>	90	22,0	22,0	93,2
	<i>10000 TL üstü</i>	28	6,8	6,8	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların hane halkı gelir düzeyleri incelendiğinde 46'sı 0-2000 TL, 106'sı 2001-4000 TL, 140'ı 4001-6000 TL, 90'ı 6001-10000 TL ve 28'i 10000 TL üstü olduğu tespit edilmiştir. Yosulluk seviyesi ve kişi başı milli gelir gibi farklı değişken ve parametreler dikkate alındığında ankete katılanların genel toplumu temsil düzeyinin yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Aynı şekilde, buradan hareketle ankete katılanların çok büyük bir kısmının gelir düzeyi anlamında orta sınıfa mensup olduklarını söylemek mümkündür. Katılımcıların parti tercihleri ve kendilerini siyasi yelpazedeki konumlandırmaları dikkate alındığında ise gelir düzeyi ile siyasi merkezleşme arasında bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

Katılımcıların cinsiyetleri incelendiğinde 190'ı Erkek, 220'si ise kadın olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı da temsil anlamında sağlıklı bir düzeyin varlığına işaret etmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyetleri Dağılımı

<i>Cinsiyet</i>		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	Erkek	190	46,3	46,3	46,3
	Kadın	220	53,7	53,7	100,0
	Toplam	410	100,0	100,0	

Tablo 3: Katılımcıların Yaşları Dağılımı

<i>Yaş</i>		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	18	5	1,2	1,2	1,2
	19	26	6,3	6,3	7,6
	20	59	14,4	14,4	22,0
	21	57	13,9	13,9	35,9
	22	55	13,4	13,4	49,3
	23	68	16,6	16,6	65,9
	24	75	18,3	18,3	84,1
	25	26	6,3	6,3	90,5
	26	11	2,7	2,7	93,2
	28	10	2,4	2,4	95,6
	29	4	1,0	1,0	96,6
	30	5	1,2	1,2	97,8
	31	2	,5	,5	98,3
	32	1	,2	,2	98,5
	33	1	,2	,2	98,8
	35	2	,5	,5	99,3
	36	1	,2	,2	99,5
	37	1	,2	,2	99,8
	39	1	,2	,2	100,0
	Toplam	410	100,0	100,0	

Katılımcıların yaşları incelendiğinde; yaşların 18 ile 39 arasında değiştiği en fazla katılımcının 24 yaşında, en az katılımcının ise 32,33,36 ve 39 yaşlarında olduğu anlaşılmıştır. Katılımın 20-25 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Esasen araştırmanın üniversite öğrencilerini hedef aldığı düşünüldüğünde bu sonuç normal olup araştırmanın beklentilerine uygun bir temsilin gerçekleştirildiğinin de bir ispatı niteliğindedir. Türkiye genel resminin aksine, katılımcıların öne çıkan tercihinin CHP olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yaş ile parti tercihi arasında bir ilişki bu noktada öne çıkmaktadır. Türkiye'deki genel eğilimin aksine üniversite gençlerinin yine bir merkez parti olan CHP'yi tercih etmeleri dikkate alınması gereken bir noktadır.

Tablo 4: Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
<i>Yaş</i>	410	18	39	22,75	2,910
<i>Geçerli N</i>	410				

Katılımcıların yaşlarının ortalamasının ise 22,75 olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuç da araştırmacıya katılanların yaşları ile ilgili beklentiyi karşılamaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Fakültelerinin Dağılımı

<i>Fakülte</i>	N	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Diş Hekimliği Fakültesi</i>	10	2,4	2,4	2,4
<i>Eğitim Fakültesi</i>	26	6,3	6,3	8,8
<i>Fen-Edebiyat Fakültesi</i>	72	17,6	17,6	26,3
<i>Hukuk Fakültesi</i>	18	4,4	4,4	30,7
<i>İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi</i>	172	42,0	42,0	72,7
<i>İlahiyat Fakültesi</i>	14	3,4	3,4	76,1
<i>İletişim Fakültesi</i>	16	3,9	3,9	80,0
<i>Mimarlık ve Tasarım Fakültesi</i>	12	2,9	2,9	82,9
<i>Mühendislik Fakültesi</i>	28	6,8	6,8	89,8
<i>Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi</i>	8	2,0	2,0	91,7
<i>Sağlık Bilimleri Fakültesi</i>	8	2,0	2,0	93,7

<i>Spor Bilimleri Fakültesi</i>	8	2,0	2,0	95,6
<i>Teknik Eğitim Fakültesi</i>	4	1,0	1,0	96,6
<i>Teknoloji Fakültesi</i>	2	,5	,5	97,1
<i>Tıp Fakültesi</i>	8	2,0	2,0	99,0
<i>Turizm Fakültesi</i>	4	1,0	1,0	100,0
<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların fakültelerin dağılımı incelendiğinde en fazla katılımcının İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu olduğu, en az katılımcının ise Teknoloji Fakültesi mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların;

10'u Dış Hekimliği Fakültesi,

26'sı Eğitim Fakültesi,

72'si Fen-Edebiyat Fakültesi,

18'i Hukuk Fakültesi,

172'si İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,

14'ü İlahiyat Fakültesi, 16'sı İletişim Fakültesi,

12'si Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,

28'i Mühendislik Fakültesi,

8'i Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi-Sağlık Bilimleri Fakültesi-Spor Bilimleri Fakültesi-Tıp Fakültesi,

4'ü Teknik Eğitim Fakültesi- Turizm Fakültesi, 2'si Teknoloji Fakültesi, mezunudur.

Tablo 6: Katılımcıların 'Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenlerle Oy Vermeyebilirim' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Durum özeti</i>						
	Geçerli		Veri girişinde boş bırakılan değer		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
<i>Sempatizanı olduğum partiye şu nedenle oy vermeyebilirim.</i>	378	92,2%	32	7,8%	410	100,0%

Katılımcılardan 378'inin bu soruya cevap verdiği, 32'inin ise boş bıraktığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: Çoklu Yanıt Frekans Analizi

		Cevaplar		Örneklem
		N	%	%'si
<i>Sempatizanı olduğum partiye şu nedenle oy vermeyebilirim.</i>	Genel parti politikalarına tepki gösterme ve protesto oyu	253	26,8%	66,9%
	Yanlış aday göstermeleri	251	26,6%	66,4%
	Stratejik nedenler	225	23,8%	59,5%
	Diğer partilerin ikna edici tutum ve politikaları	130	13,8%	34,4%
	Tercih ettiğim adayın başka bir parti tarafından aday gösterilmiş olması	83	8,8%	22,0%
	Diğer	2	0,2%	0,5%
<i>Toplam</i>		944	100,0%	249,7%

Anket sorusuna verilen cevaplar çoklu yanıt olduğundan toplamları %100'ü geçmektedir. Yani N sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Anketimizdeki 'Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenlerle Oy Vermeyebilirim' şeklindeki çoklu yanıt verilebilen soruya cevap veren 378 katılımcının yanıtlar dağılımı;

253 'Genel parti politikalarına tepki gösterme ve protesto oyu'

251 'Yanlış aday göstermeleri'

225 'Stratejik nedenler'

130 'Diğer partilerin ikna edici tutum ve politikaları'

83 'Tercih ettiğim adayın başka bir parti tarafından aday gösterilmiş olması'

3. 'Diğer' şeklindedir.

Soruya katılımcıların verdikleri cevaplar, herhangi bir seçimde katılımcıların normalde destekleyecekleri partiyi tekrar desteklemeleri için sempatinin varlığının yeterli olmadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, salt sempati beslemek ya da içsel bir destek duygusuna sahip olmak, katılımcılar açısından desteklenen partinin her halükarda destekleneceği anlamına gelmemektedir. Yani belli başlı bazı durumlar, seçmen

davranışının değişmesine neden olabilmektedir. Bu faktörlerin başında ise desteklenen partinin genel siyasi yöneliminin seçmen tarafından beğenilmiyor olması yer almaktadır. Böyle bir durumda, seçmen hala partisini destekliyor olmasına rağmen, genel parti politikalarından duyduğu rahatsızlık nedeniyle bir uyarı ya da protesto niteliğinde, normalde desteklediği partinin yerine başka bir partiye oy verebilmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların ‘Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Türk</i>	99	24,1	24,1	24,1
	<i>Müslüman</i>	84	20,5	20,5	44,6
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	186	45,4	45,4	90,0
	<i>Kürt</i>	21	5,1	5,1	95,1
	<i>Alevi</i>	10	2,4	2,4	97,6
	<i>Diğer</i>	10	2,4	2,4	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların kendilerini tanımlama sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde ağırlıklı olarak T.C. Vatandaşı (186), ardından Türk (99), ardından Müslüman (84) olarak belirlenmiştir. Kendilerini Kürt olarak tanımlayan kişi sayısı 21, alevi olarak tanımlayan kişi sayısı ise 10’dur. Katılımcıların söz konusu soruya verdikleri cevaplardan hareketle etnik kimliğin katılımcılar tarafından daha az önemsendiğini göstermektedir. Elbette etnik ya da dini kimliğin, bu cevaplara bakılarak önemsiz olduğu sonucuna varılamaz. Ancak birincil önem taşıyan kimliğin katılımcılar tarafından vatandaşlık olarak belirlendiği görülmektedir. Türk tanımlamasının ise ne kadar etnik bir eğilimi gösterdiği tartışmalıdır. Baskın kimliğin Türklük olduğu değerlendirildiğinde Türk referansını da vatandaşlık ile birlikte değerlendirmek de mümkündür. Cevapların yüzdelere bakıldığında da yurt genelindeki oy dağılımının burada bir yansımasını görmek mümkündür. Türk, Müslüman ve vatandaşlık referansları merkez sağ oluştururken vatandaşlık vurgusu yine merkez ve orta sınıf eğilimi şeklinde değerlendirilebilir. Yine Kürt referansı ile HDP ve benzeri partilerin ulusal düzeydeki desteklenme oranları arasında yakın bir ilişki söz konusudur.

Tablo 9: Katılımcıların ‘Seçim Öncesinde Gerçekleştirilen Kamuoyu Araştırmalarını’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Seçim öncesinde gerçekleştirilen kamuoyu araştırmalarını:</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Hiçbir zaman takip etmem</i>	24	5,9	5,9	5,9
	<i>Nadiren takip ederim</i>	86	21,0	21,0	26,8
	<i>Ara sıra takip ederim</i>	130	31,7	31,7	58,5
	<i>Sıklıkla takip ederim</i>	126	30,7	30,7	89,3
	<i>Her zaman takip ederim</i>	44	10,7	10,7	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcılardan 24’ü seçim öncesinde gerçekleştirilen kamuoyu araştırmalarını takip etmediklerini 86’sı nadiren, 130’u ara sıra, 126’sı sıklıkla, 44’ü ise her zaman takip ettiğini belirtmiş. Kamuoyu araştırmalarını ara sıra, sıklıkla ve her zaman takip edenlerin oranı, toplam katılımcıların yarısından fazladır. Bu da kamuoyu araştırmalarının katılımcılar tarafından belli bir düzeyde de olsa takip edildiğini ve muhtemelen de onların seçim ve siyasal davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Kamuoyu araştırmaları ile ilgili özellikle yakın dönemli seçimler öncesinde oluşan olumsuz havanın aksine bu soruya verilen cevaplar kamuoyu araştırma şirketlerinin belli bir meşruiyetlerinin olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 10: Katılımcıların ‘Hangi Tür Seçim Kampanyaları Oy Verme Tercihinizi Etkiler?’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Durum Özeti					
	Geçerli		Veri girişinde boş bırakılan değer		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
<i>Hangi tür seçim kampanyaları oy verme tercihinizi etkiler?</i>	406	99,0%	4	1,0%	410	100,0%
<i>a. Grup</i>						

410 Katılımcıdan 406'sı 'Hangi Tür Seçim Kampanyaları Oy Verme Tercihinizi Etkiler?' sorusuna cevap verdiği, 4'ünün ise vermediği tespit edilmiştir.

Tablo 11: Çoklu Yanıt Frekans Analizi

<i>Çoklu Yanıt Frekans Analizi</i>				
		Cevaplar		Örneklem %'si
		N	%	
<i>Hangi tür seçim kampanyaları oy verme tercihinizi etkiler?</i>	<i>Miting</i>	206	19,0%	50,7%
	<i>Gazete</i>	161	14,8%	39,7%
	<i>TV yayınları</i>	265	24,4%	65,3%
	<i>İnternet yayınları</i>	248	22,9%	61,1%
	<i>Yüz yüze propaganda</i>	204	18,8%	50,2%
	<i>Diğer</i>	1	0,1%	0,2%
<i>Toplam</i>		1085	100,0%	267,2%

Anket sorusuna verilen cevaplar çoklu yanıt olduğundan toplamları %100'ü geçmektedir. Yani N sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Anketimizdeki 'Hangi Tür Seçim Kampanyaları Oy Verme Tercihinizi Etkiler?' şeklindeki çoklu yanıt verilebilen soruya 406 katılımcının verdikleri cevapların dağılımı: 206 Miting, 161 Gazete, 265 TV Yayınları, 248, İnternet Yayınları, 204 Yüz yüze propaganda ve 1 Diğer şeklindedir. İnternet yayınlarının seçmene olan etkisinin mitinglerden fazla olduğu anlaşılmaktadır. Soruya verilen cevaplar, katılımcılar açısından geleneksel seçim kampanyalarının eskisi kadar önemli olmadığını göstermektedir. Özellikle Türk siyasi hayatına hakim olan miting yönteminin katılımcıların ana tercihi olmadığı görülmektedir. Buna karşılık, kitle iletişim araçlarının öneminin eskisine göre çok daha önemli bir hale geldiği ortaya çıkmaktadır. Katılımcı profili dikkate alındığında internet ve buna bağlı olarak sosyal medyanın belli bir etkiye sahip olması zaten beklenmelidir. Ancak görünen o ki, genç ve eğitimli bir profil sergilemesine rağmen katılımcıların bir kısmı hala TV ve basılı gazete reklam ve kampanyalarını dikkate değer bulmaktadır.

Tablo 12: Katılımcıların ‘Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız?’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Aşırı Sol</i>	60	14,6	14,6	14,6
	<i>Ortanın Solu</i>	161	39,3	39,3	53,9
	<i>Ortanın sağ</i>	121	29,5	29,5	83,4
	<i>Aşırı sağ</i>	46	11,2	11,2	94,6
	<i>Diğer</i>	22	5,4	5,4	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

410 Katılımcıdan 60’ı kendisini aşırı sol, 161’i ortanın solu, 121’i ortanın sağ, 46’sı aşırı sağ görüşlü olarak tanımlamıştır. Ortanın solu ve ortanın sağ atıfları dikkate alındığında katılımcıların Türk siyasi hayatında siyasi merkezi temsil ettiklerini söylemek mümkündür. Tipik bir orta sınıf davranışı olarak bu sonucun, katılımcıların genel sosyo-ekonomik kimlik ve düzeyiyle uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Katılımcıları Yapılan Son 'Genel Seçimde' Verdikleri Oyun Partilere Göre Dağılımı

<i>Yapılan son 'Genel Seçimde' (2018 Yılı 27. Dönem Milletvekili Seçimleri) hangi partiye oy verdiniz?</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Ak Parti</i>	113	27,6	27,6	27,6
	<i>CHP</i>	179	43,7	43,8	71,4
	<i>MHP</i>	18	4,4	4,4	75,8
	<i>HDP</i>	24	5,9	5,9	81,7
	<i>Vatan Partisi</i>	10	2,4	2,4	84,1
	<i>İYİ Parti</i>	20	4,9	4,9	89,0
	<i>Bağımsız Aday</i>	10	2,4	2,4	91,4
	<i>Oy kullanmadım</i>	22	5,4	5,4	96,8

	<i>Saadet Partisi</i>	7	1,7	1,7	98,5
	<i>TKP</i>	4	1,0	1,0	99,5
	<i>Diğer</i>	2	,5	,5	100,0
	<i>Toplam</i>	409	99,8	100,0	
	<i>Boş Bırakılan Değer</i>	1	,2		
<i>Toplam</i>		410	100,0		

410 katılımcının son genel seçimde verdikleri oyların partilere göre dağılımı incelendiğinde, 179 CHP, 113 Ak Parti 18 MHP, 24 HDP, 10 Vatan Partisi, 20 İYİ Parti, 10 Bağımsız, 7 Saadet, 4 TKP, ve 2 Diğer şeklinde olduğu ayrıca 22 kişinin oy kullanmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların genel seçimlerdeki oy tercihleri ile genel seçmen davranışı arasında belirgin farklılıklar vardır. En önemli farklılık, CHP ile Ak Parti'ye verilen oyların katılımcılar söz konusu olduğunda adeta yer değiştirmiş olmasıdır. İyi Parti ve MHP gibi milliyetçi partilere verilen destek de genel oy davranışları dikkate alındığında katılımcılar açısından düşük düzeydedir. HDP'ye destek verenlerin oranı da HDP'nin genel seçimlerde aldığı genel oy desteğinin altındadır. Ancak bunu muhtemel Kürt nüfusun Denizli ilinde HDP'nin belirgin bir biçimde güçlü olduğu Doğu ve Güneydoğu illerine göre daha düşük olmasına bağlamak mümkündür. Denizli ili genel seçim parti tercihleri dikkate alındığında da benzer bir durumun olduğu görülmektedir. CHP'ye yönelik katılımcılar arasındaki yüksek destek, genç nüfusun ve/veya üniversite gençliğinin muhtemel seçmen davranışını göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 14: Katılımcıların 'Oy Kullanma Hakkını Elde Ettikten Sonra, Hangi Sıklıkta Oy Kullanırsınız?' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Oy kullanma hakkını elde ettikten sonra, hangi sıklıkta oy kullanırsınız?</i>					
	N	%	Geçerli %	Kümülatif %	
<i>Bütün seçimlerde</i>	298	72,7	72,7	72,7	
<i>Seçimlerin çoğunda</i>	86	21,0	21,0	93,7	
<i>Emin değilim</i>	10	2,4	2,4	96,1	
<i>Seçimlerin yalnızca birkaçında</i>	12	2,9	2,9	99,0	

<i>Hiçbir seçimde oy kullanmam</i>	4	1,0	1,0	100,0
<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

410 katılımcıdan 298'i bütün seçimlerde oy kullandığını, 86'sı çoğunda, 10'u birkaçında, oy kullanırken 4'ü ise hiçbir seçimde oy kullanmadığını belirtmiş. 10 katılımcı ise emin olmadığını söylemiştir. Sonuçlar, seçime katılım anlamında katılımcıların yüksek derecede politik olduğunu göstermektedir. Katılımcıların sadece yüzde 1'inin hiç oy kullanmadığı dikkate alındığında, katılımcıların seçimleri önemli bir meşru siyasi katılım mekanizması ve yolu olarak gördüğünü söylemek mümkündür. Ankete katılanların yüzde 90'ından fazlası seçimlerin ya tamamına ya da çoğuna katılıp oy kullanmıştır. Ulusal düzeyde seçime katılım oranlarının biraz üstünde seyreden bu oran, genç üniversiteliler arasında seçime yönelik ilginin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

Tablo 15: Katılımcıların 'Partilerin Dini Konularla İlgili Söylem Ve Politikaları Oy Verme Tercihimde Etkilidir.' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Partilerin dini konularla ilgili söylem ve politikaları oy verme tercihimde etkilidir.</i>				
	N	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	134	32,7	32,7	32,7
<i>Katılmıyorum</i>	110	26,8	26,8	59,5
<i>Kararsızım</i>	18	4,4	4,4	63,9
<i>Katılıyorum</i>	110	26,8	26,8	90,7
<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	38	9,3	9,3	100,0
<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

410 katılımcının 'Partilerin dini konularla ilgili söylem ve politikaları oy verme tercihimde etkilidir.' sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 134 Kesinlikle katılmıyorum, 110 katılmıyorum, 18 kararsızım, 110 katılıyorum, 38 kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Bu sonuçlardan hareketle, katılımcılar açısından, normalde destek verdikleri partinin dini konular karşısındaki tutumun belirleyici derecede önemli

olmadığı görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası siyasi partilerin dini konulardaki tutumlarını siyasi davranış ve tercihlerinin temeli olarak görmemekte ve dolayısıyla bu tutumu görece olarak önemsiz olarak tanımlamaktadır. Kısmen de olsa bu noktada katılımcıların genelde oy verdikleri parti tercihleri ile bu sonuçlar arasında bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Kendini merkezde tanımlayanların, siyasi partinin dini konularla ilgili olumlu ya da olumsuz tavrına çok fazla önem atfetmeyecekleri beklenebilir. Buradaki sonuçlar bu beklentiyi destekler niteliktedir.

Tablo 16: Katılımcıların ‘Sempatizanı Olduğum Partinin Adayının Dindarlık Düzeyi Ya Da Dini Tutumu Oy Verme Tercihimi Etkiler.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Sempatizanı olduğum partinin adayının dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimizi etkiler.</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	140	34,1	34,1	34,1
	<i>Katılmıyorum</i>	94	22,9	22,9	57,1
	<i>Kararsızım</i>	26	6,3	6,3	63,4
	<i>Katılıyorum</i>	110	26,8	26,8	90,2
	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	40	9,8	9,8	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘Sempatizanı olduğum partinin adayının dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimizi etkiler.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 140 Kesinlikle Katılıyorum, 94 Katılmıyorum, 26 Kararsızım, 110 Katılıyorum, 40 Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir. Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar, bir önceki soruya verilen cevaplar ile uyum içindedir. Yani katılımcılar açısından bir siyasi partinin dini konulardaki tutumu etkili olmadığı gibi, seçimlerde aday olan kişinin dindarlık düzeyi de olumlu anlamda etkili değildir. Katılımcıların yarısından fazlası adayın dindarlık düzeyinin yüksek oluşu ile ilgilenmemektedir.

Tablo 17: Katılımcıların ‘Sempatizanı olduğum partinin adayı olmamasına rağmen, başka bir adayın dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimizi etkileyebilir.’

Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Sempatizanı olduğum partinin adayı olmamasına rağmen, başka bir adayın dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimizi etkileyebilir.</i>		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>		134	32,7	32,7	32,7
<i>Katılmıyorum</i>		116	28,3	28,3	61,0
<i>Kararsızım</i>		62	15,1	15,1	76,1
<i>Katılıyorum</i>		78	19,0	19,0	95,1
<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>		20	4,9	4,9	100,0
<i>Toplam</i>		410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘Sempatizanı olduğum partinin adayı olmamasına rağmen, başka bir adayın dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimizi etkileyebilir.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 134 Kesinlikle Katılıyorum, 116 Katılmıyorum, 62 Kararsızım, 78 katılıyorum, 20 Kesinlikle Katılıyorum, şeklindedir. Bu soruya verilen cevaplarda, adayın dini tutumu ile ilgili seçmen davranışı arasındaki ilişkinin daha da zayıfladığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, normalde destekledikleri bir partinin adayı yerine başka bir partinin adayını salt dini nedenlerle destekleyenlerin oranı yüzde 20’lerin biraz üstünde seyretmektedir. Bir açıdan bakıldığında bu sonucu, dini tutumun seçmen davranışı üzerinde etkili olmadığı şeklinde yorumlamak mümkündür. Bununla birlikte, başka belirgin bir neden yokken, desteklenmeyen parti adayının güçlü dini kimlik ve tutumu nedeniyle desteklenmesi dikkate değer bir sonuçtur. Diğer bir deyişle, güçlü bir dindarlık ajandası ile seçime giren bir siyasi parti adayının, kendi partisinin tabanını korurken başka parti destekçilerinden de ilgi görmesi mümkündür. Parti oynaklığının nispeten düşük olduğu dikkate alındığında bunun son derece önemli bir faktör olabileceğini öngörmek mümkündür.

Tablo 18: Katılımcıların ‘Partilerin Siyasi Propagandası Seçimde Oy Tercihimde Etkilidir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Partilerin siyasi propagandası seçimde oy tercihimde etkilidir.</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	42	10,2	10,2	10,2
	<i>Katılmıyorum</i>	48	11,7	11,7	22,0
	<i>Kararsızım</i>	44	10,7	10,7	32,7
	<i>Katılıyorum</i>	242	59,0	59,0	91,7
	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	34	8,3	8,3	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘partilerin siyasi propagandası seçimde oy tercihimde etkilidir.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 42 Kesinlikle katılmıyorum, 48 katılmıyorum, 44 kararsızım, 242 katılıyorum, 34 kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Katılımcıların yaklaşık yüzde 70’i siyasi partilerin seçim propagandasından etkilenir görünmektedir. Diğer bir ifadeyle, her üç katılımcıdan ikisi, partilerin siyasi propagandasının kendi seçim davranışlarında etkili olduğunu ifade etmektedir. Siyasi partilerin kendi kimliklerini oluşturmada ve politikalarını belirlemede böylesi bir veri son derece önemlidir. Sonuçlar, siyasi partilerin kendilerini siyaseten nasıl konumlandıkları ve bu konumlandırma sonucunda ortaya çıkan mesajı kitlelere nasıl ulaştırdıklarının önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 19: Katılımcıların ‘Adayların Siyasi Propagandası Seçimde Oy Tercihimde Etkilidir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Adayların siyasi propagandası seçimde oy tercihimde etkilidir.</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	36	8,8	8,8	8,8
	<i>Katılmıyorum</i>	44	10,7	10,7	19,5
	<i>Kararsızım</i>	44	10,7	10,7	30,2
	<i>Katılıyorum</i>	246	60,0	60,0	90,2
	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	40	9,8	9,8	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘adayların siyasi propagandası seçimde oy tercihimde etkilidir.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 36 Kesinlikle katılmıyorum, 44 katılmıyorum, 44 kararsızım, 246 katılıyorum, 40 kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Adayların propagandalarının seçmen davranışı üzerindeki etki ile ilgili soruya verilen cevap da yukarıdaki soruda verilen cevapları teyit etmektedir. Diğer bir ifadeyle, katılımcılar açısından gerek siyasi partilerin, gerekse de siyasi parti adaylarının propagandaları, davranışlarını belirlemede ve tercihlerini yapmada etkilidir. Buradan hareketle, hangi partiden aday olurlarsa olsunlar, adayların bizatihi kendilerinin, gerek parti teşkilatları ile ilişkili olarak gerekse de bireysel olarak yürütecekleri kampanyanın önemli olduğu sonucuna varmak mümkündür. Bu durumda, seçmenler arasında son derece popüler olsa da bir siyasi partinin performansından bağımsız olarak parti adayının yapacağı propaganda da önemli olduğundan adayların bireysel performans anlamında etkin olmaları beklenmelidir. Bunun yanı sıra, aday belirlerken siyasi partilerin, seçim dönemi performansı daha iyi olan adaydan yana tercihte bulunmalarının kendi lehlerine olacağı öngörülebilmektedir.

Tablo 20: Katılımcıların ‘Siyasi Tercihimde TV, Gazete, Billboard, İnternet-Sosyal Medya, Broşür Gibi Kitle İletişim Araçları Aracılığıyla Yapılan Propaganda Oy Tercihim Üzerinde:’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Siyasi tercihimde TV, 2, billboard, internet, sosyal medya, broşür gibi kitle iletişim araçları aracılığıyla yapılan propaganda oy tercihim üzerinde:</i>				
	N	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Kesinlikle etkisizdir</i>	42	10,2	10,2	10,2
<i>Etkisizdir</i>	66	16,1	16,1	26,3
<i>Kararsızım</i>	62	15,1	15,1	41,5
<i>Etkilidir</i>	188	45,9	45,9	87,3
<i>Kesinlikle etkilidir</i>	52	12,7	12,7	100,0
<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘siyasi tercihimde TV, gazete, billboard, internet-sosyal medya, broşür gibi kitle iletişim araçları aracılığıyla yapılan propaganda oy tercihim üzerinde:’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 42 Kesinlikle etkisizdir, 66 etkisizdir, 62 kararsızım, 188 etkilidir, 52 kesinlikle etkilidir, şeklindedir. Cevaplardan anlaşıldığına

göre katılımcıların yüzde 60'ı siyasi partilerin ya da siyasi parti adaylarının kitle iletişim araçlarını kullanarak yaptıkları propagandayı kendi siyasi tercih ve davranışları üzerinde etkili görmektedir. Kararsız seçeneğini işaretleyen katılımcılar da dikkate alındığında kitle iletişim araçlarının siyasi partiler açısından son derece etkili bir propaganda alanı olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

Tablo 21: Katılımcıların 'Yapılan kamuoyu araştırmalarına güvenirim.' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Yapılan kamuoyu araştırmalarına güvenirim.</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	40	9,8	9,8	9,8
	<i>Katılmıyorum</i>	106	25,9	25,9	35,6
	<i>Kararsızım</i>	136	33,2	33,2	68,8
	<i>Katılıyorum</i>	110	26,8	26,8	95,6
	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	18	4,4	4,4	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların 'yapılan kamuoyu araştırmalarına güvenirim.' sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 40 Kesinlikle katılmıyorum, 106 katılmıyorum, 136 kararsızım, 110 katılıyorum, 18 kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Katılımcıların kamuoyu araştırmalarının güvenilirliği ile ilgili verdikleri cevaplar, katılımcılarda soru işaretleri ve kafa karışıklığı olduğunu göstermektedir. Özellikle her üç katılımcıdan birinin bu soruya kararsızım yanıtını vermiş olması önemlidir. Diğer cevapların da neredeyse eşit bir şekilde ikiye ayrıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, seçim döneminde kamuoyu araştırmalarını takip ediyor olsalar da katılımcılar, araştırma sonuçlarının güvenilirlikleri konusunda şüpheli bir tavır içerisindedirler.

Tablo 22: Katılımcıların ‘Kamuoyu Araştırmaları Sonuçları Oy Tercihlerimi Etkileyebilir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Kamuoyu araştırmaları sonuçları oy tercihlerimi etkileyebilir.</i>				
	N	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	88	21,5	21,5	21,5
<i>Katılmıyorum</i>	166	40,5	40,5	62,0
<i>Kararsızım</i>	66	16,1	16,1	78,0
<i>Katılıyorum</i>	74	18,0	18,0	96,1
<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	16	3,9	3,9	100,0
<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘kamuoyu araştırmaları sonuçları oy tercihlerimi etkileyebilir.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 88 Kesinlikle katılmıyorum, 166 katılmıyorum, 66 kararsızım, 74 katılıyorum, 16 kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar yukarıdaki soruya verilen cevapları teyit etmektedirler. Diğer bir ifadeyle, yüzde 60 oranında güvenilir bulmadıkları kamuoyu araştırma sonuçları, katılımcıların oy verme davranışı üzerinde yine aynı oranda etkili değildir. Yani katılımcıların çok büyük bir kısmı, siyasi tercihlerini belirlerken kamuoyu araştırma şirketlerinin araştırma sonuçlarını dikkate almamaktadır.

Tablo 23: Katılımcıların ‘Partilerin Seçim Kampanyaları Oy Tercihimi Etkileyebilir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Partilerin seçim kampanyaları oy tercihimizi etkileyebilir.</i>				
	N	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	24	5,9	5,9	5,9
<i>Katılmıyorum</i>	87	21,2	21,2	27,1
<i>Kararsızım</i>	62	15,1	15,1	42,2
<i>Katılıyorum</i>	215	52,4	52,4	94,6
<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	22	5,4	5,4	100,0
<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘partilerin seçim kampanyaları oy tercihimi etkileyebilir.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 24 Kesinlikle katılmıyorum, 87 katılmıyorum, 62 kararsızım, 215 katılıyorum, 22 kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Katılımcıların yaklaşık yüzde 60’ı siyasi parti kampanyalarının kendi tercihlerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Sadece yüzde 26’lık bir kesim, kendi tercihlerinin siyasi parti kampanyalarından bağımsız şekillendiğini belirtmektedir. Buradan hareketle, esasen siyasi partilerin seçmen nezdinde belli bir ağırlığının ve etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle, yaşadığı bütün krizlere rağmen, parti siyaseti hala Türkiye’de belli bir meşruiyet temeline sahip olmaya devam etmektedir.

Tablo 24: Katılımcıların ‘Adayların Seçim Kampanyaları Oy Tercihimi Etkileyebilir.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Adayların seçim kampanyaları oy tercihimi etkileyebilir.</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>	20	4,9	4,9	4,9
	<i>Katılmıyorum</i>	74	18,0	18,0	22,9
	<i>Kararsızım</i>	57	13,9	13,9	36,8
	<i>Katılıyorum</i>	231	56,3	56,3	93,2
	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	28	6,8	6,8	100,0
	<i>Toplam</i>	410	100,0	100,0	

Katılımcıların ‘adayların seçim kampanyaları oy tercihimi etkileyebilir.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 20 Kesinlikle katılmıyorum, 74 katılmıyorum, 57 kararsızım, 231 katılıyorum, 28 kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Adayların seçim kampanyalarının seçmen üzerindeki etkisi ile ilgili bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar siyasi partilere yönelik güvenle paralel bir seyir izlemektedir. Bununla birlikte, bireysel anlamda adayların kampanyalarının etkisinin parti kampanyalarına göre biraz daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 25: Katılımcıların ‘Oy Kullanmadığınız Seçimleri Düşündüğünüzde, Oy Kullanmamanızda Genel Olarak Toplumun İşleyişinde Ve Devlet Yönetimindeki Kuralsızlık Ve Düzensizlik:’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak toplumun işleyişinde ve devlet yönetimindeki kuralsızlık ve düzensizlik:</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle etkisizdir</i>	3	,7	5,4	5,4
	<i>Etkisizdir</i>	10	2,4	17,9	23,2
	<i>Kararsızım</i>	13	3,2	23,2	46,4
	<i>Etkilidir</i>	22	5,4	39,3	85,7
	<i>Kesinlikle etkilidir</i>	8	2,0	14,3	100,0
	<i>Toplam</i>	56	13,7	100,0	
	<i>Boş bırakılan değer</i>	354	86,3		
<i>Toplam</i>		410	100,0		

Katılımcıların ‘Oy kullanmadığınız seçimler düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak toplumun işleyişinde ve devlet yönetimindeki kuralsızlık ve düzensizlik’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı: 3 Kesinlikle etkisizdir, 10 etkisizdir, 13 kararsızım, 22 etkilidir, 8 kesinlikle etkilidir, şeklindedir. 410 adayın 354’ü ise bu soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların çok büyük bir kısmının soruyu yanıtızsız bırakması, bu soru üzerinden sağlıklı bir değerlendirme yapılması ihtimalini zayıflatmaktadır.

Tablo 26: Katılımcıların ‘Oy kullanmadığınız seçimler düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda toplumun ve devletin bir parçası olmamanız ya da hissetmemeniz’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda toplumun ve devletin bir parçası olmamanız ya da hissetmemeniz:</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle etkisizdir</i>	18	4,4	16,1	16,1
	<i>Etkisizdir</i>	20	4,9	17,9	33,9

	<i>Kararsızım</i>	20	4,9	17,9	51,8
	<i>Etkilidir</i>	44	10,7	39,3	91,1
	<i>Kesinlikle etkilidir</i>	10	2,4	8,9	100,0
	<i>Toplam</i>	112	27,3	100,0	
	<i>Boş bırakılan değer</i>	298	72,7		
<i>Toplam</i>		410	100,0		

Katılımcıların ‘Oy kullanmadığınız seçimler düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda toplumun ve devletin bir parçası olmamanız ya da hissetmemeniz’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 18 Kesinlikle etkisizdir, 20 etkisizdir, 20 kararsızım, 44 etkilidir, 10 kesinlikle etkilidir, şeklindedir. 410 katılımcının 298’i bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya da katılımcıların çoğunlukla yanıt vermemesi belirgin bir değerlendirme imkanını ortadan kaldırırsa da sorunun cevapsız bırakılması aynı zamanda katılımcılar açısından böylesi bir sorunun ihtimalen dahi olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Diğer bir deyişle, katılımcıların çok büyük bir kısmı, kendilerinin toplum ve devletle bağlarının sorgulanmasına neden olacak düzeyde sert ve yıkıcı bir tecrübe yaşamamıştır. Bu da böylesi bir soruyu onlar için anlamsız hale getirebilmektedir.

Tablo 27: Katılımcıların ‘Oy Kullanmadığınız Seçimler Düşündüğünüzde, Oy Kullanmamanızda Genel Olarak Toplumsal Ve Devlet Yönetimi İle İlgili Olaylara Duyduğunuz İlgisizlik’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak toplumsal ve devlet yönetimi ile ilgili olaylara duyduğunuz ilgisizlik:</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle etkisizdir</i>	14	3,4	12,5	12,5
	<i>Etkisizdir</i>	18	4,4	16,1	28,6
	<i>Kararsızım</i>	22	5,4	19,6	48,2
	<i>Etkilidir</i>	48	11,7	42,9	91,1
	<i>Kesinlikle etkilidir</i>	10	2,4	8,9	100,0
	<i>Toplam</i>	112	27,3	100,0	
	<i>Boş bırakılan değer</i>	298	72,7		
<i>Toplam</i>		410	100,0		

Katılımcıların ‘oy kullanmadığınız seçimler düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak toplumsal ve devlet yönetimi ile ilgili olaylara duyduğunuz ilgisizlik’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 14 Kesinlikle etkisizdir, 18 etkisizdir, 22 kararsızım, 48 etkilidir, 10 kesinlikle etkilidir, şeklindedir. 410 katılımcının 298’i bu soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar, bir taraftan seçimlere katılım göstermeyenlerin oranınının düşük olduğunu gösterirken, bir taraftan da katılmayanlar açısından ilgisizliğin bir faktör olduğunu göstermektedir. Ankete katılanların çok büyük bir çoğunluğu bu soruyu boş bırakmış, dolayısıyla da seçimlere katılım konusunda herhangi bir tereddüt yaşamadıklarını göstermişlerdir. Soruyu cevaplayanların ise seçime katılmama gerekçesi olarak devlet sorunlarına ve toplumsal problemlere yönelik kendilerinin duyduğu ilgisizliği kısmen de olsa gösterdikleri görülmektedir. Buna göre genel ilgisizliğin, oy vermeyenlerin neredeyse yarısında etkili olduğun gözlenmiştir.

Tablo 28: Katılımcıların ‘Oy kullanmadığınız seçimler düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak siyasete, siyasilere ve devlet kurumlarına karşı şüpheli oluşunuz.’ Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

<i>Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak siyasete, siyasilere ve devlet kurumlarına karşı şüpheli oluşunuz:</i>					
		N	%	Geçerli %	Kümülatif %
	<i>Kesinlikle etkisizdir</i>	6	1,5	5,4	5,4
	<i>Etkisizdir</i>	18	4,4	16,1	21,4
	<i>Kararsızım</i>	18	4,4	16,1	37,5
	<i>Etkilidir</i>	48	11,7	42,9	80,4
	<i>Kesinlikle etkilidir</i>	22	5,4	19,6	100,0
	<i>Toplam</i>	112	27,3	100,0	
	<i>Boş bırakılan değer</i>	298	72,7		
<i>Toplam</i>		410	100,0		

Katılımcıların ‘Oy kullanmadığınız seçimler düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak siyasete, siyasilere ve devlet kurumlarına karşı şüpheli oluşunuz.’ sorusuna verdikleri cevapların dağılımı; 6 Kesinlikle etkisizdir, 18 etkisizdir, 18 kararsızım, 48 etkilidir, 22 kesinlikle etkilidir, şeklindedir. 410 katılımcının 298’i bu

soruya cevap vermemiştir. Sonuçlar, seçime ilgi göstermeyenler açısından siyaset ve siyasetçilere yönelik şüphelerin belirgin derecede önemli ve etkin olduğunu göstermektedir. Soruyu cevaplayanların yarısından fazlası, siyaset kurumuna, siyasi süreçlere ve siyasetçilere yönelik kuşkularından dolayı seçime katılmadıklarını ve oy kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

3.6.2. Anket Soruları İle İlgili Çarpaz Tablolar

3.6.2.1. ‘Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle

Tanımlıyorsunuz?’ Sorusunun Sosyo-Psikolojik Faktörler ile Çarpaz Tabloları

Tablo 29: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonuçları Üzerinde Doğrudan:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonuçları üzerinde doğrudan:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	0	10	14	55	20	99
	<i>Müslüman</i>	2	12	12	44	14	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	4	12	43	103	24	186
	<i>Kürt</i>	2	2	2	13	2	21
	<i>Alevi</i>	0	0	6	2	2	10
	<i>Diğer</i>	4	0	3	3	0	10
	<i>Toplam</i>	12	36	80	220	62	410

Ankete katılanların çok büyük bir kısmı, seçimlerde kullandıkları oyun seçim sonuçları üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Kendi kullandıkları oyların etkili olmadığını düşünenlerin oranı yüzde 15-20 arasındadır. Bu oran kendini öncelikle Türk ve Müslüman olarak tanımlayanlar arasında genel ortalama ile paralel bir seyir seyrederken Kürt olarak tanımlayanlarda yüzde 10 civarında gerçekleşmiştir. Kendini vatandaş olarak tanımlayanlar arasında, verdikleri oyun seçim sonuçları üzerinde etkili olmayacağını düşünenlerin oranı ise yine genel ortalamaya yakındır. Buradan hareketle, birincil kimlikler üzerinden, verdikleri oyun etkisi konusunda ankete katılanlar arasında

belirgin bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür. Yani, birincil kimliği ne olursa olsun, seçmenlerin kullandıkları oya attıkları değer ve onun etkisi konusunda benzer bir düşüncenin olduğu görülmektedir.

Tablo 30: Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz? *Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan partinin politika ve uygulamalarında:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan partinin politika ve uygulamalarında:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	6	29	22	28	14	99
	<i>Müslüman</i>	0	12	20	40	12	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	7	25	30	108	16	186
	<i>Kürt</i>	0	6	2	13	0	21
	<i>Alevi</i>	0	4	0	4	2	10
	<i>Diğer</i>	1	4	2	3	0	10
	<i>Toplam</i>		14	80	76	196	44

Soruya verilen cevaplar, bir önceki soruya verilen cevaplar ile uyum içindedir. Buna göre seçim sonuçlarına verilen oyların etki ettiği düşüncesi, aynı zamanda kullanılan oyun seçim sonrası süreçte de politikalar ve uygulamalar üzerinde etkilidir düşüncesi ile paralellik göstermektedir. Bununla birlikte oyların parti politikalarına etkili olmadığını düşünenlerin oranı yüzde 20'nin üzerinde seyretmekte, bu da kullandığı oyun seçim sonuçları üzerinde etkili olsa da parti politikaları üzerinde etkili olmadığını düşünenlerin varlığına işaret etmektedir. yani, kullandığı oyun seçim sonucu üzerinde etkili olduğunu düşünenlerin küçük bir kısmı bu etkinin parti politikalarını kapsayacak kadar güçlü olmadığı düşüncesindedir. Bu oran kendini Türk olarak tanımlayanlarda yüzde 30'un üzerindeyken Müslüman ve vatandaş olarak tanımlayanlarda yüzde 15, Kürt olarak tanımlayanlarda yüze 30, Alevi olarak tanımlayanlarda ise yüzde 40 civarındadır. Bu da Alevi ve Kürtlerin siyasi iktidardan beklentilerinin daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 31: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Adayın Politika Ve Uygulamalarında:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan adayın politika ve uygulamalarında:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	6	16	42	25	10	99
	<i>Müslüman</i>	0	8	30	30	16	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	4	27	33	110	12	186
	<i>Kürt</i>	0	4	4	13	0	21
	<i>Alevi</i>	0	4	0	4	2	10
	<i>Diğer</i>	0	5	1	4	0	10
<i>Toplam</i>		10	64	110	186	40	410

Bu soruya verilen cevaplar da bir önceki soruya verilen cevaplar ile uyum içindedir. Buna göre katılımcıların yaklaşık yüzde 20'si, kullandıkları oyun, seçim sonrası kazanan adayın tercih ve politikalarında etkili olmadığını düşünmektedir. Burada dikkat çeken nokta, cevap verenlerin neredeyse yüzde 30'unun bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiş olmasıdır. Özellikle kendini Türk olarak tanımlayanlar arasında kararsız olanların oranının yüzde 40'ın biraz üzerinde olması dikkat çekicidir.

Tablo 32: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Seçimde Oy Kullanmak Birey Olarak Özgüvenimi:

		Seçimde oy kullanmak birey olarak özgüvenimi:					Toplam
		Kesinlikle arttırmaz	Arttırmaz	Kararsızım	Arttırır	Kesinlikle arttırır	
<i>Birincil olarak,</i>	<i>Türk</i>	10	16	16	35	22	99
	<i>Müslüman</i>	2	10	20	46	6	84

<i>kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>T.C. Vatandaşı</i>	15	30	24	84	33	186
	<i>Kürt</i>	4	0	2	12	3	21
	<i>Alevi</i>	2	0	2	4	2	10
	<i>Diğer</i>	3	4	0	3	0	10
<i>Toplam</i>		36	60	64	184	66	410

Soruya verilen cevaplardan hareketle, katılımcıların seçimlerde kullandıkları oya belirgin bir şekilde önem atfettikleri söylenebilir. Buna göre her üç katılımcıdan ikisi, seçimlerde kullandıkları oyun kendi özgüvenlerini arttırdığını ifade etmektedir. Bu oran kendini Kürt olarak tanımlayanlarda, diğer kimlik gruplarına göre biraz daha yüksektir. Kendisini öncelikli olarak vatandaş ve Türk olarak tanımlayanlar içinde verdiği oyun bireysel özgüvenine etkisi olmadığını ifade edenleri oranı diğer gruplara göre biraz daha yüksek seyretmektedir. Bu da bu gruplar içinde oy verme ile bireysel özgüven arasında kurulan ilişkinin daha düşük oranda olduğunu göstermektedir.

Tablo 33: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Seçimde Oy Kullanmanın Temel Nedeni Oy Kullanmanın Vatandaşlık Görevi Olmasıdır.

		Seçimde oy kullanmamın temel nedeni oy kullanmanın vatandaşlık görevi olmasıdır.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	3	18	4	32	42	99
	<i>Müslüman</i>	6	2	6	44	26	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	13	27	8	86	52	186
	<i>Kürt</i>	0	0	2	13	6	21
	<i>Alevi</i>	2	0	0	2	6	10
	<i>Diğer</i>	2	1	4	3	0	10
<i>Toplam</i>		26	48	24	180	132	410

Katılımcıların çok büyük bir kısmı, seçimlerde oy kullanmayı bir vatandaşlık görevi olarak görmektedir. Her dört katılımcıdan üçü, seçimlerde oy kullanmalarının temel nedeni olarak oy kullanmayı bir vatandaşlık görevi olarak görmeyi göstermektedir. İlginç olan, bu oranın, kendisini öncelikli olarak Kürt olarak tanımlayanlar arasında çok daha yüksek olmasıdır. Kararsızlar ile birlikte değerlendirildiğinde, kendisini öncelikli olarak Kürt tanımlayanların hiçbiri, oy kullanma motifi olarak vatandaşlık görevi seçeneğini dışlamamıştır. Buna karşılık kendisini vatandaş olarak tanımlayanlar arasında oy verme davranışının temel nedeni olarak vatandaşlık görevi seçeneğini görmeyenlerin oranı diğer gruplara göre daha fazladır.

Tablo 34: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz? *Oy Kullanmak Benim İçin En Önemli Siyasal Katılma Biçimidir.

		Oy kullanmak benim için en önemli siyasal katılma biçimidir.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	2	21	6	44	26	99
	<i>Müslüman</i>	2	24	18	28	12	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	11	20	28	80	47	186
	<i>Kürt</i>	2	2	4	8	5	21
	<i>Alevi</i>	2	2	2	4	0	10
	<i>Diğer</i>	1	3	0	6	0	10
<i>Toplam</i>		20	72	58	170	90	410

Katılımcıların yaklaşık yüzde 65'i, seçimlerde oy kullanmayı kendileri açısından en önemli siyasal katılma biçimi olarak görmektedir. Bu oran kendini Müslüman olarak tanımlayanlarda belirgin olarak daha düşüktür. Buna karşılık kendisini Türk olarak tanımlayanların yüzde 70'i ise oy vermeyi kendileri için en önemli siyasal katılım formu olarak teyit etmektedir.

Tablo 35: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Kendimi Siyasete Çok Yakın Ve İlgili Bir Birey Olarak Tanımlayabilirim.

		Kendimi siyasete çok yakın ve ilgili bir birey olarak tanımlayabilirim.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	8	32	12	36	11	99
	<i>Müslüman</i>	0	34	12	30	8	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	10	35	35	89	17	186
	<i>Kürt</i>	0	2	9	8	2	21
	<i>Alevi</i>	0	2	2	6	0	10
	<i>Diğer</i>	2	5	0	3	0	10
	<i>Toplam</i>		20	110	70	172	38

Seçimlere katılım üzerinden değerlendirilecek bir siyasi katılım değerlendirmesi, yukarıdaki soruya verilen cevaplar ile daha belirgin hale gelecektir. Buna göre, katılımcıların ancak yarısı kendisini siyasete yakın bir birey olarak tanımlamaktadır. Buna karşılık seçimlere katılım oldukça yüksek bir düzeyde seyretmektedir. Bu da seçimlerde oy kullananların önemli bir kısmının, bizzat kendi ifadeleriyle siyaset ile ilgilenmediklerini ve siyasetten uzak olduklarını ifade etmektedir. Bu oran kendisini Müslüman olarak tanımlayanlarda diğer gruplara göre biraz daha düşük iken vatandaş kimliğini öne çıkaranlarda yüzde 55-60 düzeyinde seyretmektedir. Bu sonuçlar ise eğitim düzeyi görece daha yüksek olsa bile katılımcıların kendilerini siyasetten uzak tuttuklarını ve bunda ciddi bir sorun görmediklerini teyit eder niteliktedir.

Tablo 36: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Seçimde Oy Kullanırken Sadece Kendi Çıkarlarımı Değil, Toplumun ve Ülkenin Faydasını Ve Geleceğini De Düşünürüm

		Seçimde oy kullanırken sadece kendi çıkarlarımı değil, toplumun ve ülkenin faydasını ve geleceğini de düşünürüm.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	4	2	4	46	43	99
	<i>Müslüman</i>	0	6	2	48	28	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	5	3	5	87	86	186
	<i>Kürt</i>	0	0	1	14	6	21
	<i>Alevi</i>	0	0	0	6	4	10
	<i>Diğer</i>	1	5	0	3	1	10
<i>Toplam</i>		10	16	12	204	168	410

Katılımcıların ezici bir çoğunluğu, oy kullanırken toplumun faydasını ve çıkarlarını kendi çıkarlarının önünde tuttuklarını ifade etmektedir. Ankete katılan farklı toplumsal gruplara mensup katılımcılar arasında bu noktada herhangi bir belirgin farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 37: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Programı ve Politikalarında Öne Çıkan Temel Değerler İle Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:

		Desteklediğim siyasi partiye tercih etmemde, parti programı ve politikalarında öne çıkan temel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Birincil olarak,</i>	<i>Türk</i>	0	8	12	49	30	99
	<i>Müslüman</i>	0	6	10	46	22	84

<i>kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>T.C. Vatandaşı</i>	3	8	13	117	45	186
	<i>Kürt</i>	0	0	0	8	13	21
	<i>Alevi</i>	2	0	0	4	4	10
	<i>Diğer</i>	1	4	1	4	0	10
<i>Toplam</i>		6	26	36	228	114	410

Katılımcılar, verdikleri cevaplar ile kendilerini partileri ile özdeşleştirme eğilimi göstermektedirler. Katılımcıların ezici bir çoğunluğu, kendi değerleri ile destekledikleri partinin önem verdiği değerler arasındaki uyumu, söz konusu partiyi desteklemelerinde önemli bir faktör olarak görmektedirler. Böylesi bir özdeşleşmenin şart olmadığını düşünenlerin oranı kendini birincil olarak Türk ve Müslüman olarak görenlerde yüzde 10 civarındayken diğer gruplarda bu oran çok daha düşük düzeydedir.

Tablo 38: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

* Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Liderinin Sahip Olduğu Ya Da Benimsediği Kişisel Değerler ile Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:

		Desteklediğim siyasal partiyi tercih etmemde, parti liderinin sahip olduğu ya da benimsediği kişisel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	0	12	6	52	29	99
	<i>Müslüman</i>	0	2	12	46	24	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	2	11	17	114	42	186
	<i>Kürt</i>	0	2	0	10	9	21
	<i>Alevi</i>	2	0	0	2	6	10
	<i>Diğer</i>	2	5	1	2	0	10
<i>Toplam</i>		6	32	36	226	110	410

Katılımcılar, aynı destekledikleri partinin hangi değerleri öne çıkardığına bakarak siyasal tercihlerde bulunmalarında olduğu gibi, siyasal liderin değerlerine de aynı şekilde önem vermektedirler. Buna göre katılımcıların yüzde 90'ına yakını, parti liderinin değerleri ile kendi değerleri arasındaki uyumun önemine işaret ederek böylesi bir uyumun kendi siyasal tercihlerini etkilediğini ifade etmektedirler.

Tablo 39: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?

*Sempatizanı Olduğum Partiye Yönelik Oy Tercihimi Asla Değiştirmem.

		Sempatizanı olduğum partiye yönelik oy tercihimizi asla değiştirmem.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	23	32	18	24	2	99
	<i>Müslüman</i>	6	18	22	20	18	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	22	77	26	42	19	186
	<i>Kürt</i>	2	6	4	4	5	21
	<i>Alevi</i>	0	2	6	2	0	10
	<i>Diğer</i>	1	5	0	4	0	10
	<i>Toplam</i>		54	140	76	96	44

Katılımcılar, ne olursa olsun, destekledikleri siyasal partiden vazgeçip geçmeyecekleri ile ilgili soruya verdikleri cevaplarla farklı bir tutum ortaya koymaktadırlar. Katılımcıların yüzde 20'si bu konuda kararsız iken yüzde 50'si soruya olumsuz yanıt vermektedir. Katılımcıların yüzde 30'u ise ne olursa olsun partilerinden vazgeçmeyeceklerini belirtmektedir. Partilerinden asla vazgeçmeyeceklerini ifade edenlerin oranı, kendini öncelikle Müslüman olarak tanımlayanlarda yüzde 35'ler düzeyindeyken kendisini Kürt olarak tanımlayanlarda yüzde 40'ın üzerindedir.

Tablo 40: Birincil Olarak Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz

*Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenle Oy Vermeyebilirim

		Sempatizanı olduğum partiye şu nedenle oy vermeyebilirim						Toplam
		Genel parti politikalarına tepki gösterme ve protesto oyu	Yanlış aday göstermeleri	Stratejik nedenler	Diğer partilerin ikna edici tutum ve politikaları	Tercih ettiğim adayın başka bir parti tarafından aday gösterilmiş olması	Diğer	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	67	57	57	33	18	1	95
	<i>Müslüman</i>	50	47	40	19	19	1	74
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	120	121	108	67	34	0	174
	<i>Kürt</i>	6	14	9	0	8	0	15
	<i>Alevi</i>	6	8	4	2	4	0	10
	<i>Diğer</i>	4	4	7	9	0	0	10
	<i>Toplam</i>		253	251	225	130	83	2

Anket sorusuna verilen cevaplar çoklu yanıt olduğundan toplamları %100'ü geçmektedir. Yani N sayısı örneklem hacmini geçmektedir. Katılımcılar açısından, genel parti politikalarına tepki ve protesto, partinin yanlış aday göstermesi ve stratejik nedenler, normalde destekledikleri partiye oy vermemeleri için önde gelen nedenlerdir. Bu konuda, farklı katılımcı gruplar arasında belirgin bir farklılık göze çarpmamaktadır. Sadece kendini Kürt olarak tanımlayan katılımcılar açısından yanlış aday gösterme, diğer nedenlerin belirgin bir şekilde önünde yer almaktadır.

Tablo 41: Birincil Olarak, Kendinizi Daha Çok Hangi Kimlikle Tanımlıyorsunuz?
*Sempatizanı Olduğum Parti Basarisiz Olsa Bile Parti Liderinden Dolayı Tercihimi
Yine de Değıştirmem.

		Sempatizanı olduğum parti basarisiz olsa bile parti liderinden dolayı tercihimini yine de değıştirmem.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz?</i>	<i>Türk</i>	24	32	17	24	2	99
	<i>Müslüman</i>	4	24	20	18	18	84
	<i>T.C. Vatandaşı</i>	23	64	43	42	14	186
	<i>Kürt</i>	0	7	6	6	2	21
	<i>Alevi</i>	2	4	2	2	0	10
	<i>Diğer</i>	1	5	4	0	0	10
	<i>Toplam</i>	54	136	92	92	36	410

Katılımcıların yaklaşık yarısı, destekledikleri partinin lider kadrosunun siyasi performansının kendi tercihleri açısından belirleyici olduğunu düşünmektedir. Buna göre, kararsızlar bir kenara bırakılacak olursa, soruya cevap verenlerin yarısından fazlası, kendi partilerinin seçim başarısızlığı söz konusu olduğunda bu başarısızlığı parti liderine atfetme eğilimi göstermektedir. Kararsızlar dışında soruyu cevaplayanların ise ancak yüzde 40'ı, partileri belirgin bir seçim yenilgisi yaşamışsa bile sırf parti liderine duydukları saygı, sempati ya da bağlılık nedeniyle parti tercihlerini yine değıştirmeyeceklerini ifade etmektedir. Kendisini öncelikli olarak Türk ya da vatandaş olarak tanımlayanlarda bu oranlar genel ortalamaya paralel bir seyir izlerken kendisini Müslüman olarak niteleyenlerde, partileri başarısız bile olsa parti liderinden dolayı parti tercihlerini değıştirmeyeceklerini ifade edenlerin oranı genel ortalamanın belirgin bir şekilde üstünde seyretmektedir.

3.6.2.2. ‘Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız?’ Sorusunun Sosyo-Psikolojik Faktörler ile Çapraz Tabloları

Tablo 42: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonuçları Üzerinde Doğrudan:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonuçları üzerinde doğrudan:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Karar sızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	0	8	8	38	6	60
	<i>Ortanın Solu</i>	2	10	37	80	32	161
	<i>Ortanın sağ</i>	4	8	14	84	11	121
	<i>Aşırı sağ</i>	2	8	13	12	11	46
	<i>Diğer</i>	4	2	8	6	2	22
<i>Toplam</i>		12	36	80	220	62	410

Siyasi yelpazenin hangi kanadında yer aldıkları üzerinden, kullandıkları oyların seçim sonuçlarına etkisi sorulan katılımcıların verdikleri cevaplar, genel olarak seçmenlerin, verdikleri oylarla seçim sonuçlarını etkiledikleri görüşünde olduklarını teyit etmektedir. Soruya cevap verenlerin sadece yüzde 15’e yakını kullandıkları oyun seçim sonuçlarına etki etmediği kanaatindedir. Ancak kendini siyasi yelpazenin merkezinde görenlerde, oylarının seçim sonuçlarına etki ettiğini düşünenlerin oranı belirgin düzeyde daha yüksektir. Kendilerini ortanın solunda gören katılımcıların sadece yüzde 8’i oylarının seçim sonuçlarının üzerinde etkili olduğunu düşünmezken bu oran kendini ortanın sağında görenlerde yüzde 10’dur. Kendilerini aşırı sağ olarak görenlerde ise bu oran yüzde 20 civarındadır.

Tablo 43: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Kullandığınız Oy Seçim Sonrası Kazanan Partinin Politika ve Uygulamalarında:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan partinin politika ve uygulamalarında:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	4	14	4	36	2	60
	<i>Ortanın Solu</i>	5	20	30	82	24	161
	<i>Ortanın sağı</i>	2	26	24	61	8	121
	<i>Aşırı sağ</i>	1	16	8	11	10	46
	<i>Diğer</i>	2	4	10	6	0	22
<i>Toplam</i>		14	80	76	196	44	410

Bu soruya verilen cevaplarda, yine genel olarak katılımcıların seçim sonrası kazanan parti politikalarında verdikleri oyun etkili olduğu düşüncesinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, bu konuda verilen cevaplarda, kendilerini farklı siyasi kanatlarda tanımlayanlar arasında önemli farklılıklar söz konusudur. Kendilerini aşırı sol olarak görenlerin yüzde 60'ı verdikleri oyun, seçim sonrasında seçimleri kazanan partinin politikalarında etkili olduğu görüşündedir. Türkiye’de aşırı sol bir iktidar ihtimalinin son derece düşük olduğu düşünüldüğünde Denizli özelinde ortaya çıkan bu sonuç ilginçtir. Ortanın solu kategorisinde ise bu oran yüzde 70'lere yaklaşırken ortanın sağı söz konusu olduğunda ise bu oran yüzde 60'ın biraz altında kalmaktadır. Aşırı sağ seçmenlerin ise yüzde 50'sinden azı bu kanaati taşımaktadır.

Tablo 44: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Adayın Politika Ve Uygulamalarında:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan adayın politika ve uygulamalarında:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?	Aşırı Sol	4	12	6	32	6	60
	Ortanın Solu	3	20	42	84	12	161
	Ortanın sağ	0	16	40	56	9	121
	Aşırı sağ	3	10	14	6	13	46
	Diğer	0	6	8	8	0	22
Toplam		10	64	110	186	40	410

Kullandıkları oyun, seçim sonrası kazanan adayın politika ve uygulamaları üzerindeki etkisi sorulduğunda, katılımcılar yukarıdaki soruya paralel cevaplar vermişse de, bu soruda kararsızların sayısının belirgin bir şekilde yükseldiği görülmektedir. Bu ise seçmenlerin parti siyasetine, bireysel siyasete göre daha yakın ve aşına oldukları ile ilgili bir ipucu vermektedir. Kendilerini aşırı solda konumlandıran katılımcıların yüzde 60'ından fazlası, verdikleri oyun kazanan adayın politikaları üzerinde etkili olduğunu düşünürken, bu oran kendini ortanın solunda görenlerde bu oranın biraz altında, ortanın sağına görenlerde ise yüzde 50 civarında gerçekleşmektedir. Kendilerini aşırı sağda konumlandıran seçmenlerin ise ancak yüzde 40'ı kullandıkları oyun kazanan aday üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir.

Tablo 45: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Oy Kullanmak Birey Olarak Özgüvenimi:

		Seçimde oy kullanmak birey olarak özgüvenimi:					Toplam
		Kesinlikle arttırmaz	Arttırmaz	Kararsızım	Arttırır	Kesinlikle arttırır	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	4	4	10	26	16	60
	<i>Ortanın Solu</i>	16	20	22	73	30	161
	<i>Ortanın sağı</i>	8	21	20	58	14	121
	<i>Aşırı sağ</i>	2	7	8	23	6	46
	<i>Diğer</i>	6	8	4	4	0	22
<i>Toplam</i>		36	60	64	184	66	410

Bireysel özgüven ile oy kullanma ilişkisi açısından kendilerini aşırı sol olarak tanımlayanlar yine belirgin derecede diğer gruplardan ayrılmaktadır. Bu şekilde kendini tanımlayan seçmenlerin yüzde 70'i oy kullanmanın bireysel özgüvenlerini arttırdığı düşüncesindedir. Bu oranın ortanın solunda yüzde 60'ın biraz üzerinde seyrederken ortanın sağında ve aşırı sağda ise yüzde 60'tır.

Tablo 46: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Oy Kullanmamın Temel Nedeni Oy Kullanmanın Vatandaşlık Görevi Olmasıdır

		Seçimde oy kullanmamın temel nedeni oy kullanmanın vatandaşlık görevi olmasıdır.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi</i>	<i>Aşırı Sol</i>	2	8	4	30	16	60
	<i>Ortanın Solu</i>	13	22	6	66	54	161
	<i>Ortanın sağı</i>	4	14	4	64	35	121

<i>yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı sağ</i>	3	2	6	12	23	46
	<i>Diğer</i>	4	2	4	8	4	22
<i>Toplam</i>		26	48	24	180	132	410

Kendini aşırı solda konumlandıran katılımcıların neredeyse yüzde 80'i oy kullanmayı vatandaşlık görevi olarak nitelendirmekte ve oy verme saiki olarak bu bilince işaret etmektedir. Bu oran kendini ortanın solunda görenlerde yüzde 70, ortanın sağında görenlerde ise yüzde 75 oranındadır. Kendini aşırı sağ olarak nitelendiren katılımcıların ise sadece yüzde 55'i bu kanaati paylaşmaktadır.

Tablo 47: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Oy Kullanmak Benim İçin En Önemli Siyasal Katılma Biçimidir

		Oy kullanmak benim için en önemli siyasal katılma biçimidir.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	2	12	10	22	14	60
	<i>Ortanın Solu</i>	8	16	28	70	39	161
	<i>Ortanın sağ</i>	4	28	14	46	29	121
	<i>Aşırı sağ</i>	4	10	2	22	8	46
	<i>Diğer</i>	2	6	4	10	0	22
	<i>Toplam</i>		20	72	58	170	90

Kendisini aşırı sol olarak tanımlayanlarda, oy vermeyi en önemli siyasal katılma biçimi olarak görenlerin oranı yüzde 60'tır. Bu oran ortanın solu kategorisinde yüzde 68, ortanın sağ kategorisinde ise yüzde 62 civarındadır. Aşırı sağ seçimde ise bu oran yüzde

65'tir. Dolayısıyla, farklı siyasi kanatlarda yer alan seçmenler açısından oy kullanmanın büyük ölçüde en önemli siyasal katılma biçimi olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Tablo 48: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Kendimi Siyasete Çok Yakın Ve İlgili Bir Birey Olarak Tanımlayabilirim.

		Kendimi siyasete çok yakın ve ilgili bir birey olarak tanımlayabilirim.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	4	12	12	24	8	60
	<i>Ortanın Solu</i>	8	36	27	76	14	161
	<i>Ortanın sağ</i>	4	34	26	48	9	121
	<i>Aşırı sağ</i>	0	18	5	20	3	46
	<i>Diğer</i>	4	10	0	4	4	22
<i>Toplam</i>		20	110	70	172	38	410

Seçmenlerin kendilerini siyasete ne kadar yakın gördükleri ile ilgili sorulan soruya ise kendini aşırı sol olarak görenlerin yarısından biraz fazlası olumlu yanıt vermiş, yüzde 30'u ise kendilerini siyasete yakın olarak tanımlamadıklarını ifade etmiştir. Buna karşılık ortanın solu kategorisinde kendilerini bireysel olarak siyasete yakın görenlerin oranı yüzde 55 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran ortanın sağ kategorisinde ise yüzde 50'nin biraz altında kalmıştır. Aşırı sağ seçmen ise yüzde 50'lik bir oranla siyasete yakınlık ifade etmiştir. Ortanın solu kategorisinde yer alan seçmenlerin yüzde 27'si siyasete yakın olmadıklarını ifade ederken bu oran ortanın sağında yaklaşık yüzde 31, aşırı sağ kategorisinde ise yaklaşık yüzde 40 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 49: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Seçimde Oy Kullanırken Sadece Kendi Çıkarlarınızı Değil, Toplumun Ve Ülkenin Faydasını Ve Geleceğini De Düşünürüm.

		Seçimde oy kullanırken sadece kendi çıkarlarınızı değil, toplumun ve ülkenin faydasını ve geleceğini de düşünürüm					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	0	0	4	36	20	60
	<i>Ortanın Solu</i>	0	0	8	70	83	161
	<i>Ortanın sağ</i>	6	6	0	70	39	121
	<i>Aşırı sağ</i>	2	4	0	20	20	46
	<i>Diğer</i>	2	6	0	8	6	22
<i>Toplam</i>		10	16	12	204	168	410

Kendisini aşırı sol veya ortanın solu kategorisinde tanımlayanların tamamı, kararsızlar hariç, seçimde oy kullanırken sadece kendi çıkarlarını değil, toplumun ve ülkenin fayda ve geleceğini de göz önünde bulundurduklarını ifade etmiştir. Buna karşılık, ortanın sağ ya da aşırı sağ seçmenin sırasıyla yüzde 10 ve 12’lik bir kısmı bu önermeye katılmamıştır.

Tablo 50: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Programı Ve Politikalarında Öne Çıkan Temel Değerler İle Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:

		Desteklediğim siyasi partiyi tercih etmemde, parti programı ve politikalarında öne çıkan temel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	0	0	4	40	16	60
	<i>Ortanın Solu</i>	2	6	10	92	51	161
	<i>Ortanın sağ</i>	2	12	12	74	21	121
	<i>Aşırı sağ</i>	0	4	4	18	20	46
	<i>Diğer</i>	2	4	6	4	6	22
<i>Toplam</i>		6	26	36	228	114	410

Aşırı sol seçmenler açısından kişisel değerler ile desteklenen partinin parti programı ve politikalarının özdeşleşmesi son derece önemlidir. Bu kategorideki seçmenlerin birkaç kararsız haricinde tamamı, parti tercihlerinde böylesi bir özdeşlemenin etkili olduğunu ifade etmektedir. Ortanın solu kategorisinde de benzer bir sonuç ortaya çıkmışsa da yüzde 5’lik bir kısım bu özdeşliğin önemli olmadığını ifade etmiştir. Ortanın sağ kategorisinde bu özdeşleşmenin önemli olmadığını ifade edenlerin oranı yüzde 15 iken aşırı sağ kategorisinde ise yüzde 10’a yakındır.

Tablo 51: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Liderinin Sahip Olduğu Ya Da Benimsediği Kişisel Değerler İle Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:

		Desteklediğim siyasi partiyi tercih etmemde, parti liderinin sahip olduğu ya da benimsediği kişisel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	0	2	4	36	18	60
	<i>Ortanın Solu</i>	2	12	18	82	47	161
	<i>Ortanın sağ</i>	0	12	6	83	20	121
	<i>Aşırı sağ</i>	0	2	6	17	21	46
	<i>Diğer</i>	4	4	2	8	4	22
<i>Toplam</i>		6	32	36	226	110	410

Parti tercihinde parti politikaları ile kişisel değerler arasında özdeşleşmede ortaya çıkan sonuçlar, parti tercihinde parti liderinin kişisel değerleri ile seçmenin kişisel değerleri arasındaki özdeşleşmenin etkisi ile paralellik göstermektedir. Bununla birlikte, bazı küçük farklılıklar da söz konusudur. Aşırı sol kategorisinde yer alan seçmenlerin yine neredeyse tamamı yine parti liderinin değerlerinin kendi kişisel değerleri ile uyum göstermesini parti tercihinde temel bir neden olarak göstermektedir. Ortanın solunda yer alan seçmenlerin ise yaklaşık yüzde 10'u bu önermeye katılmamaktadır. Ortanın sağ kategorisi için de benzer bir sonuç ortaya çıkarkane aşırı sağ seçmen ise, parti politikaları ve değerlerindeki sonucun aksine, bu sefer parti liderinin kişisel değerleri ile kendi değerleri arasında yüksek bir uyumun varlığını aramaktadır. Bu kategoride yer alanların sadece yüzde 4'ü böylesi bir özdeşleşmenin gerekli olmadığını düşünmektedir.

Tablo 52: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? *Sempatizanı Olduğum Partiye Yönelik Oy Tercihimi Asla Değiştirmem.

		Sempatizanı olduğum partiye yönelik oy tercihim asla değiştirmem.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	4	8	16	20	12	60
	<i>Ortanın Solu</i>	22	79	18	32	10	161
	<i>Ortanın sağ</i>	22	32	36	24	7	121
	<i>Aşırı sağ</i>	0	13	4	14	15	46
	<i>Diğer</i>	6	8	2	6	0	22
<i>Toplam</i>		54	140	76	96	44	410

Katılımcılar içinde kendisini öncelikli olarak aşırı sol olarak tanımlayanların sadece yüzde 5'i hangi koşulda olursa olsun parti tercihlerini değiştirmeyecekleri önermesine katılmazken bu oran ortanın solu kategorisinde yüzde 63, ortanın sağında ise yüzde 40'tır. Aşırı sağ kategorisinde ise partilerini gerektiğinde değiştirebileceklerini ima edenlerin oranı yüzde 25 civarındadır. Dolayısıyla siyasi spektrumun uçlarında yer alan seçmenlerin parti tercihlerini değiştirme konusunda daha katı ve tutucu oldukları görülmektedir. Anket sorusuna verilen cevaplar çoklu yanıt olduğundan toplamları %100'ü geçmektedir. Yani N sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 53: Kendinizi Siyasi Görüşleriniz Açısından Siyasi Yelpazenin Hangi Kanadında Tanımlarsınız? * Sempatizanı Olduğum Parti Başarısız Olsa Bile Parti Liderinden Dolayı Tercihimi Yine De Değıştirmem.

		<i>Sempatizanı olduğum parti başarısız olsa bile parti liderinden dolayı tercihimini yine de değıştirmem</i>					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız?</i>	<i>Aşırı Sol</i>	2	20	12	20	6	60
	<i>Ortanın Solu</i>	23	56	38	36	8	161
	<i>Ortanın sağı</i>	24	40	30	20	7	121
	<i>Aşırı sağ</i>	1	8	8	14	15	46
	<i>Diğer</i>	4	12	4	2	0	22
<i>Toplam</i>		54	136	92	92	36	410

Siyasi kimlik üzerinden oluşturulan parti bağlılığı ve sadakati, lidere bağlılık ve sadakat şeklinde yeniden üretilmemektedir. Buna göre kendisini aşırı sol olarak görenlerin yüzde 30'dan fazlası, başarısız olması durumunda parti liderine sadık ve bağlı kalmayacağını ima ederken bu oran ortanın solunda yaklaşık yüzde 50'dir. Benzer bir oran ortanın sağı için de ortaya çıkarken aşırı sağda ise sadece yüzde 9 düzeyindedir. Dolayısıyla aşırı sağ seçmen için lidere bağlılık ve ve sadakat, seçim başarısızlığı halinde bile büyük bir önem taşıyor görünmektedir.

3.6.2.3. ‘2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz?’ Sorusunun Sosyo-Psikolojik Faktörler İle Çapraz Tablolanmasından Elde Edilen Bulgular

Tablo 54: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonuçları Üzerinde Doğrudan:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonuçları üzerinde doğrudan:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
<i>2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?</i>	<i>Ak Parti</i>	4	6	22	65	16	113
	<i>CHP</i>	4	8	25	114	28	179
	<i>MHP</i>	0	6	4	6	2	18
	<i>HDP</i>	2	4	2	14	2	24
	<i>Vatan Partisi</i>	0	4	2	0	4	10
	<i>İYİ Parti</i>	0	2	6	8	4	20
	<i>Bağımsız Aday</i>	0	2	4	2	2	10
	<i>Oy kullanmadım</i>	2	2	12	4	2	22
	<i>Saadet Partisi</i>	0	2	0	3	2	7
	<i>TKP</i>	0	0	2	2	0	4
<i>Diğer</i>	0	0	0	2	0	2	
<i>Toplam</i>		12	36	79	220	62	409

24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen en son genel seçimlerde, katılımcıların parti tercihleri üzerinden yapılan değerlendirmeye göre seçmenlerin önemli bir kısmı kendi oylarının seçim sonuçları üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Ancak yaklaşık yüzde 20’lik bir kesim bu etkinin varlığı konusunda kararsızdır. Ak Parti ve CHP seçmeninin sırasıyla sadece yüzde 10’u ve yüzde 8’i oylarının seçim sonuçları üzerinde etkili olmadığını düşünmektedir. Bu oran MHP seçmeninde yüzde 30, HDP seçmeninde yüzde 25, Vatan Partisi seçmeninde ise yüzde 40 düzeyindedir. Dolayısıyla siyasi merkez

partileri seçmenlerinin genel olarak kullandıkları oyun seçim sonuçları üzerinde etkili olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Tablo 55: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Kullandığım Oy Seçim Sonrası Kazanan Partinin Politika Ve Uygulamalarında:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan partinin politika ve uygulamalarında::					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Karar sızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	<i>Ak Parti</i>	0	19	22	56	16	113
	<i>CHP</i>	11	26	24	102	16	179
	<i>MHP</i>	2	8	6	2	0	18
	<i>HDP</i>	0	8	2	14	0	24
	<i>Vatan Partisi</i>	0	4	0	2	4	10
	<i>İYİ Parti</i>	0	6	6	6	2	20
	<i>Bağımsız Aday</i>	0	2	4	4	0	10
	<i>Oy kullanmadım</i>	0	4	10	6	2	22
	<i>Saadet Partisi</i>	0	2	2	1	2	7
	<i>TKP</i>	0	0	0	2	2	4
	<i>Diğer</i>	0	1	0	1	0	2
<i>Toplam</i>		13	80	76	196	44	409

Seçmenlerin, kullandıkları oyun seçimi kazanan partinin politikalarındaki etkisi ile ilgili soruya verdikleri cevaplarda ise Ak Parti destekçilerinin sadece yüzde 20'sinin kendi oylarının böyle bir etkiye sahip olmadığını düşündükleri görülmektedir. İlginç bir şekilde CHP seçmeni için de yaklaşık bir oran söz konusudur. Buna karşılık MHP seçmeninin çok küçük bir kısmı kendi oylarının kazanan partinin politikalarında etkili olduğunu düşünürken, etkili olmadığını düşünenlerin oranı ise yüzde 50'den fazladır. HDP seçmeninin ise yarısından fazlası, kullandıkları oyun kazanan partinin politikalarında etkili olduğunu düşünmektedir. İYİ Parti seçmeni için bu oran yüzde 40

iken Vatan Partisi seçmeni yüzde 60'lık bir oranla oyuna yüksek düzeyli bir güven duyduğunu göstermektedir.

Tablo 56: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz? *Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan adayın politika ve uygulamalarında:

		Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan adayın politika ve uygulamalarında:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	Ak Parti	2	10	27	56	18	113
	CHP	7	30	36	92	14	179
	MHP	0	4	12	2	0	18
	HDP	0	6	4	14	0	24
	Vatan Partisi	0	4	0	4	2	10
	İYİ Parti	0	2	12	2	4	20
	Bağımsız Aday	0	2	4	4	0	10
	Oy kullanmadım	0	4	12	6	0	22
	Saadet Partisi	0	2	2	1	2	7
	TKP	0	0	0	4	0	4
	Diğer	0	0	1	1	0	2
Toplam		9	64	110	186	40	409

Ak Parti seçmeninin yüzde 65'i, seçimde kullandıkların oyun kazanan adayın politikaları üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. CHP seçmeni arasında ise bu oran yüzde 60'tır. MHP seçmeni ise bu konuda son derece kötümserdir, sadece yüzde 10'luk bir kesim oylarının kazanan adayın politikaları üzerinde oylarıyla etkili olduğunu düşünmektedir. HDP ise bu oran CHP ve Ak Parti seçmenindeki oranlara yakındır. Vatan Partisi seçmeni ise bu kategoride yine benzer bir oran tutturmaktaiken İYİ Parti seçmeninde bu oran yüzde 25'in biraz üzerinde seyretmektedir. Dolayısıyla, merkez partilerde genel bir iyimserlik göze çarparken siyasi spektrumun sağ kanadındaki

partilerin seçmenleri, oylarının kazanan aday politikaları üzerinde etkili olmadığı kanaatinde dir.

Tablo 57: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Oy Kullanmak Birey Olarak Özgüvenimi:

		Seçimde oy kullanmak birey olarak özgüvenimi:					Toplam
		Kesinlikle arttırmaz	Arttırmaz	Kararsızım	Arttırır	Kesinlikle arttırır	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	<i>Ak Parti</i>	2	11	22	62	16	113
	<i>CHP</i>	14	20	26	85	34	179
	<i>MHP</i>	2	8	2	4	2	18
	<i>HDP</i>	4	2	0	14	4	24
	<i>Vatan Partisi</i>	0	0	4	4	2	10
	<i>İYİ Parti</i>	2	6	6	2	4	20
	<i>Bağımsız Aday</i>	6	4	0	0	0	10
	<i>Oy kullanmadım</i>	6	4	4	6	2	22
	<i>Saadet Partisi</i>	0	2	0	4	1	7
	<i>TKP</i>	0	2	0	2	0	4
	<i>Diğer</i>	0	1	0	0	1	2
<i>Toplam</i>		36	60	64	183	66	409

Ak Parti seçmeninin yaklaşık yüzde 80'i kullandıkları oyun birey olarak özgüvenlerini arttırdığını ifade ederken bu oran CHP seçmeni arasında yüzde 66 düzeyindedir. MHP seçmeninin ise sadece yüzde 33'ü bu görüşe katılırken HDP seçmeninde bu oran yüzde 66 gibi yüksek bir oranda seyretmektedir. İYİ Parti seçmeninde ise bu oran, aynen MHP seçmeninde olduğu gibi yüzde 30'lar seviyesindedir.

Tablo 58: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Oy Kullanmamın Temel Nedeni Oy Kullanmanın Vatandaşlık Görevi Olmasıdır

			Seçimde oy kullanmamın temel nedeni oy kullanmanın vatandaşlık görevi olmasıdır.					Toplam
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	Ak Parti	4	4	10	51	44	113	
	CHP	3	24	6	80	66	179	
	MHP	2	4	0	8	4	18	
	HDP	0	2	2	16	4	24	
	Vatan Partisi	0	4	0	6	0	10	
	İYİ Parti	0	2	0	10	8	20	
	Bağımsız Aday	4	4	0	2	0	10	
	Oy kullanmadım	8	4	6	4	0	22	
	Saadet Partisi	2	0	0	0	5	7	
	TKP	2	0	0	2	0	4	
Diğer	0	0	0	1	1	2		
Toplam		25	48	24	180	132	409	

Ak Parti seçmeninin yüzde 85'i, CHP seçmeninin ise yüzde 80'i oy kullanmalarının temel gerekçesi olarak oy kullanmanın bir vatandaşlık görevi olmasını göstermektedir. Bu oran MHP seçmeni arasında yüzde 65'e düşerken HDP seçmeni ise merkez parti seçmenleri ile benzer bir eğilim göstermektedir. İlginç bir şekilde İYİ Parti seçmeninin yüzde 90'ı bu önermeye katılmaktadır. Diğer bir deyişle, MHP seçmeni dışında merkez parti seçmenleri, HDP seçmenleri ve Saadet seçmenleri çok yüksek oranlarda oy kullanmanın temel gerekçesini vatandaşlık görevi ile ilişkilendirmektedir.

Tablo 59: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Oy

Kullanmak Benim İçin En Önemli Siyasal Katılma Biçimidir

		Oy kullanmak benim için en önemli siyasal katılma biçimidir.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	<i>Ak Parti</i>	2	23	16	44	28	113
	<i>CHP</i>	6	26	28	76	43	179
	<i>MHP</i>	2	0	0	14	2	18
	<i>HDP</i>	2	6	4	10	2	24
	<i>Vatan Partisi</i>	0	0	0	8	2	10
	<i>İYİ Parti</i>	0	6	0	8	6	20
	<i>Bağımsız Aday</i>	0	4	4	2	0	10
	<i>Oy kullanmadım</i>	4	6	4	6	2	22
	<i>Saadet Partisi</i>	2	0	2	0	3	7
	<i>TKP</i>	2	0	0	2	0	4
<i>Diğer</i>	0	1	0	0	1	2	
<i>Toplam</i>		20	72	58	170	89	409

Ak Parti seçmeninin yüzde 64'ü, CHP seçmeninin ise yüzde 67'si oy kullanmayı en önemli siyasi katılma biçimi olarak görmektedir MHP seçmeni arasında bu oran yüzde 90'lara çıkarken HDP seçmeninde ise yüzde 50 düzeyine düşmektedir. Vatan Partisi seçmenlerinin tamamı bu görüşü paylaşıyor İYİ Parti seçmeni arasında bu oran yüzde 70 düzeyindedir. HDP ve Saadet Partisi seçmenleri dışında, diğer parti seçmenlerinin oy kullanmayı en önemli siyasi katılım şekli olarak gördükleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 60: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Kendimi Siyasete Çok Yakın Ve İlgili Bir Birey Olarak Tanımlayabilirim.

		Kendimi siyasete çok yakın ve ilgili bir birey olarak tanımlayabilirim.					
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılım yorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	Ak Parti	0	33	22	46	12	113
	CHP	8	46	29	84	12	179
	MHP	2	6	4	4	2	18
	HDP	0	6	8	8	2	24
	Vatan Partisi	0	0	2	6	2	10
	İYİ Parti	2	8	4	2	4	20
	Bağımsız Aday	0	0	0	10	0	10
	Oy kullanmadım	6	8	0	8	0	22
	Saadet Partisi	0	2	0	2	3	7
	TKP	2	0	0	2	0	4
	Diğer	0	1	0	0	1	2
Toplam		20	110	69	172	38	409

Ak Parti seçmeninin yüzde 50'si kendini siyasete yakın görürken yüzde 25'i bu görüşe katılmamaktadır. CHP seçmeninde de benzer bir oran kendini göstermektedir. CHP seçmeninin yüzde 50'sinden biraz fazlası kendini siyasete yakın görürken bu oran MHP seçmeni arasında yüzde 33 düzeyinde seyretmektedir. HDP seçmeni yüzde 50'nin biraz altında bir siyasete ilgi oranı sergilerken Vatan Partisi seçmeninde bu oran yüzde 80 gibi yüksek bir düzeydedir. İYİ Parti seçmeni de yine yüzde 33'lük bir oranla siyasete yakınlık eğilimi gösterirken Saadet Partisi seçmeni yüzde 60'ların üzerindedir. Buradan hareketle, merkez dışında kalan ve küçük bir toplumsal desteğe sahip parti seçmenlerinin siyasete çok daha fazla ilgi gösterdiklerini ve oy kullanmanın dışında siyasi süreçlere katılma eğilimi içinde olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 61: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz? *Seçimde Oy Kullanırken Sadece Kendi Çıkarlarımı Değil, Toplumun Ve Ülkenin Faydasını Ve Geleceğini De Düşünürüm

		Seçimde oy kullanırken sadece kendi çıkarlarımı değil, toplumun ve ülkenin faydasını ve geleceğini de düşünürüm.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	Ak Parti	6	4	2	65	36	113
	CHP	0	4	6	82	87	179
	MHP	2	0	0	8	8	18
	HDP	0	0	2	16	6	24
	Vatan Partisi	0	0	0	6	4	10
	İYİ Parti	2	0	0	12	6	20
	Bağımsız Aday	0	0	0	2	8	10
	Oy kullanmadım	0	6	2	10	4	22
	Saadet Partisi	0	2	0	0	5	7
	TKP	0	0	0	2	2	4
Diğer	0	0	0	1	1	2	
		10	16	12	204	167	409

Son milletvekili seçimlerinde hangi partiye oy verdikleri üzerinden katılımcıların oy verme saikinin araştırıldığı soruda verilen cevaplar, katılımcıların hangi siyasi kanatta yer aldıkları üzerinden ortaya çıkan sonuçlar ile uyum içinde değildir. Siyasi yelpazenin hangi kanadında yer aldıkları üzerinden oy verme saiki olarak toplumun çıkarının da düşünülme oranı, doğrudan parti kimliği üzerinden ortaya çıkan toplumun çıkarını düşünme oranına göre daha düşüktür. Toplamda bakıldığında, hangi partiye oy verdikleri

üzerinden yapılan değerlendirmede, seçmenlerin yüzde 90'ının oy kullanırken toplum çıkarlarını da düşündüğü ortaya çıkmaktadır. Bu noktada farklı parti seçmenleri arasında belirgin ve anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sadece Ak Parti seçmeninin ve İYİ Parti seçmeninin yüzde 10'u, oy kullanırken kendi çıkarlarının yanında toplum ve ülke çıkar ve faydalarını da dikkate aldıkları görüşüne katılmamaktadır.

Tablo 62: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?

*Desteklediğim siyasal partiyi tercih etmemde, parti programı ve politikalarında öne çıkan temel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi:

		Desteklediğim siyasal partiyi tercih etmemde, parti programı ve politikalarında öne çıkan temel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	Ak Parti	2	6	10	65	30	113
	CHP	2	4	14	120	39	179
	MHP	2	2	4	4	6	18
	HDP	0	0	0	12	12	24
	Vatan Partisi	0	0	0	6	4	10
	İYİ Parti	0	6	2	8	4	20
	Bağımsız Aday	0	0	0	0	10	10
	Oy kullanmadım	0	6	4	8	4	22
	Saadet Partisi	0	2	2	1	2	7
	TKP	0	0	0	2	2	4
	Diğer	0	0	0	2	0	2
Toplam		6	26	36	228	113	409

Genel olarak bakıldığında, son milletvekili seçimlerinde oy verdikleri parti üzerinden yapılan değerlendirmede, katılımcıların çok büyük bir kısmı, parti tercihlerinde kendi değerleri ile parti değerleri arasında bir uyumun varlığını koşul olarak görmekteyler. Ak Parti seçmeninin sadece yüzde 6'sı böyle bir uyumun gerekli olmadığını düşünürken parti seçmeninin yüzde 80'inden fazlası bireysel değerler ile parti değerleri arasında özdeşleşmenin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bu oran CHP seçmeni arasında yüzde 90'a yaklaşırken MHP seçmeninde yüzde 55-60 düzeyindedir. HDP seçmeninin tamamı ise bu görüşe katılmaktadır. Buradan hareketle, siyasi yelpazenin sağ ya da solunda yer alma ile seçimlerde parti tercihinde parti değerleri ile bireysel değerler arasında uyumun varlığı konusunda belirgin bir korelasyon söz konusu değildir denilebilir.

Tablo 63: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz?

*Desteklediğim Siyasal Partiyi Tercih Etmemde, Parti Liderinin Sahip Olduğu Ya Da Benimsediği Kişisel Değerler İle Kendi Benimsediğim Kişisel Değerlerin Özdeşleşmesi:

		Desteklediğim siyasal partiyi tercih etmemde, parti liderinin sahip olduğu ya da benimsediği kişisel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi:					Toplam
		Kesinlikle etkisizdir	Etkisizdir	Kararsızım	Etkilidir	Kesinlikle etkilidir	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	<i>Ak Parti</i>	0	6	12	65	30	113
	<i>CHP</i>	2	16	18	110	33	179
	<i>MHP</i>	2	2	0	10	4	18
	<i>HDP</i>	0	2	0	12	10	24
	<i>Vatan Partisi</i>	0	0	0	4	6	10
	<i>İYİ Parti</i>	0	2	2	10	6	20
	<i>Bağımsız Aday</i>	0	0	0	0	10	10

	<i>Oy kullanmadım</i>	2	2	4	8	6	22
	<i>Saadet Partisi</i>	0	2	0	3	2	7
	<i>TKP</i>	0	0	0	2	2	4
	<i>Diğer</i>	0	0	0	2	0	2
<i>Toplam</i>		6	32	36	226	109	409

Seçmenlerin oy kullanırken tercih edecekleri parti seçiminde parti değerleri ile bireysel değerler arasındaki uyum arayışı kendini bireysel değerler ile tercih edilen partinin adayının değerleri arasındaki uyumda da kendini göstermektedir. Parti değerleri ile bireysel değerler arasındaki uyum arayışının aksine, burada CHP seçmeninin yaklaşık yüzde 10'luk bir kesimi, kişisel değerler ile parti adayının değerleri arasındaki uyumun gerekli olmadığı görüşündedir. Yine parti değerleri ile kişisel değerler uyumunun aksine MHP seçmeni, oy tercihlerini yaparken adayın değerleri ile kendi değerleri arasında uyumun varlığını gerekli görmektedir. Bu oran MHP seçmeni için yüzde 75 düzeyindedir. Buradan hareketle, MHP özelinde, MHP seçmeninin, oy kullanırken parti değerleri ile bireysel değerler uyumundan ziyade aday değerleri ile bireysel değerler arasındaki uyuma daha fazla önem verdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 64: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz?

*Sempatizanı Olduğum Partiye Yönelik Oy Tercihimi Asla Değiştirmem.

		Sempatizanı olduğum partiye yönelik oy tercihimini asla değiştirmem.					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
<i>2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde</i>	<i>Ak Parti</i>	9	26	32	26	20	113
	<i>CHP</i>	26	77	20	44	12	179
	<i>MHP</i>	2	2	4	10	0	18
	<i>HDP</i>	4	8	2	4	6	24

<i>hangi partiye oy verdiniz?</i>	<i>Vatan Partisi</i>	2	0	0	4	4	10
	<i>İYİ Parti</i>	4	6	6	4	0	20
	<i>Bağımsız Aday</i>	0	8	2	0	0	10
	<i>Oy kullanmadım</i>	4	10	6	2	0	22
	<i>Saadet Partisi</i>	2	2	1	0	2	7
	<i>TKP</i>	0	0	2	2	0	4
	<i>Diğer</i>	1	0	1	0	0	2
	<i>Toplam</i>	54	139	76	96	44	409

Katı parti sadakati ve bağlılığı söz konusu olduğunda Ak Parti seçmeninin önemli bir kısmının kararsız kaldığı görülmektedir. Son genel seçimlerde, Ak Parti'ye oy verdiğini beyan eden katılımcıların yüzde 30'u kararsız iken yine yaklaşık yüzde 30'u her ne olursa olsun parti tercihini değiştirmeyecekleri yönündeki önermeye katılmamıştır. Ak Parti seçmeninin yüzde 45'i ise parti tercihini asla değiştirmeyeceğini ifade etmektedir. Buna karşılık CHP seçmeninin sadece yüzde 30'u asla parti tercihlerini değiştirmeyeceğini ifade ederken yüzde 55'in üstünde bir oranla CHP seçmeni bu önermeye karşı çıkmaktadır. MHP seçmeninin yarısından fazlası partisini değiştirmeyeceğini belirtirken, bu oran HDP'de yaklaşık yüzde 40 civarındadır. Vatan Partisi seçmeninin ise yüzde 80'i partisine bağlı kalmaya devam edeceğini ifade etmektedir. İYİ Parti'de bu oran yüzde 20, Saadet Partisinde ise yüzde 15 düzeyindedir. Buradan hareketle merkez sol ve sağda parti sadakati görece kabul edilebilir seviyededir.

Bununla birlikte, Ak Parti seçmeninin kemikleşmiş bir yapısının olduğu görülmektedir. Bu da Ak Parti'nin üst üste birçok seçimde temel düzeyde bir oy oranını muhafaza etmesini açıklayan etmenlerden bir tanesidir. Milliyetçi bir parti olmasına rağmen MHP'nin aksine, İYİ Parti'de seçmen bağlılığının düşük seviyede olması, partinin geleceği ile ilgili ipuçları vermektedir. İYİ Parti, mevcut koşullarda hangi nedenlerle oy alabiliyorsa, bu nedenlerin bir kısmının bile ortadan kalkması ile ciddi bir oy kaybına uğrayabilir sonucunu çıkarmak mümkündür. Buna karşılık küçük bir parti olmasına rağmen Vatan Partisi'nin geçişkenliğe olanak vermeyen ve katı bir seçmen kitlesinin olduğu görülmektedir. Yine bir küçük parti olmasına rağmen Saadet Partisinde ise böyle bir durum gözlenmemektedir. Bu sonuçlar, sert ideoloji odaklı partilerin kendi

seçmen kitlesini korumada daha başarılı olabileceğini, ancak geniş kitlelere hitap etme konusunda sıkıntı yaşayabileceğini göstermektedir.

Tablo 65: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde Hangi Partiye Oy Verdiniz?

*Sempatizanı Olduğum Partiye Şu Nedenle Oy Vermeyebilirim

			Sempatizanı olduğum partiye şu nedenle oy vermeyebilirim						Toplam
			Genel parti politikalarına tepki gösterme ve protesto oyu	Yanlış aday göstermeleri	Stratejik nedenler	Diğer partilerin ikna edici tutum ve politikaları	Tercih ettiğim adayın başka bir parti tarafından aday gösterilmiş olması	Diğer	
2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?	Ak Parti		66	63	65	29	26	2	99
	CHP		129	111	110	71	32	0	175
	MHP		13	12	9	5	1	0	16
	HDP		8	14	10	2	6	0	16
	Vatan Partisi		8	8	6	2	0	0	10
	İYİ Parti		12	16	8	6	7	0	20
	Bağımsız Aday		2	10	2	0	4	0	10
	Oy kullanmadım		4	10	6	10	2	0	18
	Saadet Partisi		5	3	5	1	4	0	7
	TKP		4	2	2	2	0	0	4
Diğer		1	1	2	1	1	0	2	
Toplam			252	250	225	129	83	2	377

Anket sorusuna verilen cevaplar çoklu yanıt olduğundan toplamları %100'ü geçmektedir. Yani N sayısı örneklem hacmini geçmektedir. Ak Parti seçmenlerinin, parti

sadakatleri bir merkez sağ partiye göre görece yüksek olsa da, destekledikleri partiye oy vermek istemediklerinde bunu en başta genel parti politikalarına tepki ve protesto nedeniyle yapacaklarını ifade etmektedirler. Ak Parti seçmeninin, partilerine oy vermemek için gösterdikleri diğer iki önemli neden, partilerinin yanlış aday göstermesi ya da stratejik nedenlerdir. Benzer bir görünüm, CHP seçmeni için de geçerlidir. Ak Parti seçmeninin işaret ettiği nedenler CHP seçmeni için de geçerli olsa da diğer partilerin ikna edici tutum ve politikalarına CHP seçmeni Ak Parti seçmenine göre daha açıktır. MHP seçmeni için de benzer sıralama geçerliyken HDP seçmeni açısından tercih edilen adayın başka bir partiden aday gösterilmiş olması, verilen cevaplar içindeki ağırlık dikkate alındığında, diğer parti seçmenlerine göre biraz daha önce çıkmaktadır. Benzer bir durum Saadet Partisi seçmenleri için de geçerlidir.

Tablo 66: 2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz? *Sempatizanı olduğum parti basarisiz olsa bile parti liderinden dolayı tercihim yine de değiştirmem.

		<i>Sempatizanı olduğum parti basarisiz olsa bile parti liderinden dolayı tercihim yine de değiştirmem.</i>					Toplam
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
<i>2018 Yılı Milletvekili Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?</i>	<i>Ak Parti</i>	6	23	40	24	20	113
	<i>CHP</i>	29	64	32	42	12	179
	<i>MHP</i>	2	6	2	8	0	18
	<i>HDP</i>	2	8	6	8	0	24
	<i>Vatan Partisi</i>	0	0	2	6	2	10
	<i>İYİ Parti</i>	10	6	2	2	0	20
	<i>Bağımsız Aday</i>	2	6	2	0	0	10
	<i>Oy kullanmadım</i>	2	14	4	2	0	22
	<i>Saadet Partisi</i>	0	5	0	0	2	7
	<i>TKP</i>	0	2	2	0	0	4
<i>Diğer</i>	0	2	0	0	0	2	
<i>Toplam</i>		53	136	92	92	36	409

Desteklenen partinin başarısız olması halinde bile parti liderinden dolayı tercihlerinin değişip değişmeyeceği sorusuna verilen cevaplarda Ak Parti seğmeni ağısından ilginę sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ak Parti seğmeninin yaklaşık yüzde 35'i bu konuda kararsız iken sadece yüzde 40'ı parti liderinden dolayı parti tercihini değiştirmeyeceğini ifade etmektedir. Lider karizmasının bir arada tuttuğu dūřünölen Ak Parti'nin belirgin bir başarısızlığı halinde lider karizmasının Ak Parti'yi bir arada tutmaya yetmeyebileceği şeklinde bir sonuca varmak mümkündür. CHP seğmeni ise başarısızlık halinde liderden dolayı partisini değiştirmeyeceği yönündeki önermeye yüzde 50'lik bir oranla katılmamaktadır. Bu konuda en yüksek bağlılık Vatan Partisi seğmeninde gözlenirken en düşük bağlılık düzeyi ise İYİ Parti seğmeninde ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bulgularının gösterdiği en önemli sonuçların başında seçmenlerin belli bazı koşulların gerçekleşmesi halinde parti tercihlerini ve siyasi yönelimlerini değiştirebilecekleridir. Buna göre, her ne kadar belli bir düzeyde parti ve lider bağlılık ve sadakatinden söz edilebilirse de seçmenler, genel olarak parti politikalarına ve uygulamalarına bir tepki olarak tercihlerini değiştirme iradesi ortaya koymaktadırlar. Yine, kendi partilerinin yanlış aday göstermiş olması da seçmen davranışının değişmesi için öne çıkan nedenlerden bir tanesi olarak görünmektedir. Buna karşılık, desteklenen partinin dışındaki partilerin tercih ve uygulamalarının etkisi ise seçmen tavrının değişmesinde daha az etkilidir. Yani seçmenler, bir kez siyasi tercihlerini yaptıktan sonra bu tercihlerine sadık kalmaya eğilim göstermekte ve ancak kendi partilerinin belirgin bir hata yapması durumunda bu tercihlerini değiştirmekte ve diğer partilerin performansını daha az dikkate almaktadırlar.

Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinden müteşekkil örneklem katılımcıları, büyük ölçüde kamuoyu araştırmalarını takip etmektedirler. Bu noktada genel seçmen profili eğilimi ile uyum gösteren katılımcılar, kendi oy tercihlerini etkileyen kampanyalar konusunda ise genel seçmen profilinden bir noktada ayrılmaktadır. Buna göre araştırma katılımcıları, kendi tercihlerinde internet ve TV yayınlarının etkisini daha fazla öne çıkarmaktadırlar. Dolayısıyla, internetin giderek yaygınlaştığı ve etki alanınının genişlediği düşünüldüğünde siyasi partilerin bu gelişme ve eğilimlere göre kendisini değiştirmesi gerektiği açıktır. Genç ve eğitilmiş seçmene daha kolay ve daha ikna edici bir biçimde ulaşmak adına siyasi partilerin internet tabanlı seçim kampanyaları yürütme düşüncesine kafa yormaları gerekmektedir. Eski türden miting ve kahve ziyaretleri gibi kampanyalar halen geleneksel seçmen üzerinde etkili olsa da, genç ve dinamik seçmen üzerinde bu türden kampanyaların etkisi daha sınırlıdır.

Araştırma katılımcılarından elde edilen veriler, katılımcıların yüksek bir seçim katılım oranı sergilediğini göstermektedir. Yani genç ve eğitilmiş seçmen de aynen genel seçmen profili gibi seçime katılım anlamında yüksek bir politizasyona sahiptir. Yine veriler, genç ve eğitilmiş seçmenlerin oluşturduğu katılımcı profili açısından seçimlerin birincil bir siyasi katılım mekanizması ve yöntemi olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla seçimler, siyasi partiler ve siyasi aktörler ile seçmen arasındaki en önemli iletişim kanalı olma işlevini yerine getirmektedir. Bu nedenle de siyasi partilerin ve siyaset kurumlarının seçmene taşımak istedikleri mesaj, kendi politikaları için elde etmek istedikleri onay ve geniş meşruiyet için seçimler rakipsiz kanallar olmaya devam etmektedir. Bu nedenle de

seçimlerin güvenilirliği ve meşruiyetini devam ettirmek bir bütün olarak siyaset kurumu için son derece büyük bir önem taşımaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ayrıca genç ve eğitimli seçmenin, destekledikleri siyasi partinin dini konulardaki tavrını, genel seçmen profiline göre daha az dikkate aldığını göstermektedir. Geleneksel topluluklarda, toplumun önemli kurumlarından birisi olan din üzerinden yürütülecek bir siyaset tarzının etkili olabileceği düşünülse de, genç ve eğitimli seçmenler arasında böylesi bir tarzın daha az etkili olacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla siyasi partiler, özellikle genç ve dinamik seçmen kitlesi söz konusu olduğunda daha sağlam bir zemine oturan, din gibi modern dünyada kurumsal yeri daha belirgin ve sınırlı hale getirilen bir olguya merkezi önem atfetmeyen bir tarz ve yöntem geliştirmek zorundadırlar. Ne sert bir din karşıtlığı ve ne de güçlü bir din taraftarlığı içermeyen, buna karşılık genç ve dinamik seçmenin beklentilerine uygun bir siyasi kimlik ve yönelim, siyasi partilerin seçmenlerin desteğini elde etmesine daha fazla katkı sağlayacaktır.

Araştırma bulguları, seçmenlerin parti propagandalarına duyarlı olduğunu göstermektedir. Böylesi bir duyarlılık Türk genel seçmen profiline uygunluk göstermektedir. Ancak bulgular, özellikle genç seçmenler arasında böylesi bir duyarlılığın olmadığı konusunda dile getirilen kötümser görüşün yerinde olmadığını göstermektedir. Böylesi bir kötümser bakışın aksine, genç ve eğitimli seçmen de parti propagandalarına duyarlılık göstermekte ve siyasi partilerin kendilerine iletmeye niyetli oldukları mesajı dinleme iradesi göstermektedir. Bu ise siyaset ile seçmen arasında dinami bir ilişkinin tesis edilmesi ve sürdürülmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle kitle iletişim araçları üzerinden yürütülen kampanya ve propaganda aktivitelerinin etkisi araştırma bulgularında kendini göstermektedir. Dolayısıyla siyasi partilerin, özellikle genç ve dinamik nüfus ve seçmen söz konusu olduğunda internet, TV, basılı yayın gibi kitle iletişim araçlarını kullanarak bir kampanya geliştirmeleri ve siyasi mesajlarını bu kanallar üzerinden iletmeye çalışmaları önem kazanmaktadır.

Bununla birlikte katılımcılar kamuoyu araştırmalarına güvenmediklerini ve kamuoyu araştırma sonuçlarının kendi siyasi tercihlerini etkilemediğini ifade etmektedirler. Bu noktada genel seçmen profili ile katılımcıların sergilediği tavır arasında bir benzeşme ve paralellik söz konusudur. Anket şirketlerinin özellikle yakın tarihli seçimlerde seçim sonuçlarını tahmin etme konusunda gösterdikleri başarısızlık da böylesi bir güvensizliğin derinleşmesine katkıda bulunmuştur. Durum ne olursa olsun, görünen o ki siyasi partiler açısından kamuoyu şirketlerinin araştırmalarını kullanmak çok anlamlı

değildir. Genç ve eğitimli seçmen bu araştırmaların sonuçlarına güvenmediği gibi, bu sonuçları dikkate de almamaktadır. Dolayısıyla da dikkate alınmayan sonuçlar da seçmen tercihi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmamaktadır. Bu nedenle de, siyasi partilerin böylesi etkisiz ve sonuç getirmeyen bir seçeneğe başvurmaları, seçmen desteğini elde etmek anlamında mantıklı değildir.

Katılımcıların çok büyük bir kısmı, oy vermeme nedeni olarak devlet ve toplumda gözlemledikleri kuralsızlığı işaret edip etmeyecekleri ile ilgili soruya yanıt vermemiştir. Bunu iki şekilde değerlendirmek mümkündür. Ya seçmenlerin çok büyük bir kısmı devlette kuralsızlık olmadığını düşünmektedir, ya da böyle olduğunu düşünse bile yine de oy vermekten vazgeçmemektedir. Her iki durumda da seçim meşruiyetinin çok güçlü bir şekilde var olmaya devam ettiğini söylemek mümkündür. Yani seçmenler, bir kuralsızlık tespit etse de etmese de, seçimi meşru bir katılım yolu ve siyaseti değiştirme yolu olarak görmekte ve bu yolu kullanmaktan çekinmemektedir. Siyasi partilerin ve siyasetin bu noktayı gözden kaçırmaması ve seçim güvenliği ve meşruiyetini tehlikeye atacak tercih ve davranışlardan uzak durması gerekmektedir. Aynı şeyi, seçmenlerin devletin bir parçası olarak hissedip hissetmedikleri ile ilgili soruların cevaplarından elde edilen bulgular için de söylemek mümkündür. Görünen o ki seçmenler açısından devlet ve topluma aidiyet anlamında ciddi bir problem söz konusu değildir. Ciddi siyasi krizlere rağmen toplumun farklı kesimleri açısından devlet ile zemini nispeten sağlam bir ilişki tesis edilebilmiştir. Yine, siyasi meşruiyetin devamı açısından bu zeminin korunmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Kaldı ki, seçmenler gerek siyaset kurumuna ve gerekse de seçimlere ilgisiz olmadıklarını da göstermişlerdir. Yani, siyasete ve siyasi süreçlere genel bir ilgi halinin var olduğu ve bu ilginin siyaset ve seçmen arasındaki ilişkiyi canlı ve dinamik tuttuğunu söylemek mümkündür. Bu dinamik ilişki, tüm eksiklerine rağmen işleyen bir demokrasinin varlığına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, siyaset kurumu, aktörleri ve mekanizmaları seçmen nezdinde bir meşruiyete sahip olmaya devam etmektedir. Bu noktada ciddi bir sorun yoksa da, siyasi partilerin bu meşruiyet zeminini kaybetmemek adına bu bulguları dikkate almaları ve bunlara uygun hareket etmeleri gerekmektedir.

Katılımcılara, mevcut siyasal düzen ve mekanizmalara karşı şüpheli bir tutum içinde olup olmadığını anlamaya yönelik soruya verilen cevaplarından elde edilen bulgular da yine genç ve eğitimli seçmenlerin belli bir düzeyde siyaset kurumuna güvendiğini ortaya koymaktadır. Bulgular, seçimlerde oy kullanmasalar bile seçmenler açısından bunun nedeninin siyasi kurum ve mekanizmalara karşı duyulan şüphelik ve güvensizlik

olmadığını göstermektedir. Kaldı ki yukarıda da değinildiği gibi halihazırda seçime katılım ve ilgi zaten yüksek düzeyde seyretmekte ve seçmenler seçimlerde kullandıkları oyun işe yaradığını ve sonuçlar üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Seçimlerde kullandıkları oyun seçim sonuçları üzerinde etkili olmadığını düşünenlerin oranı, toplam seçmen kitlesi içinde yüzde 20'ye bile ulaşmamaktadır. Bu da seçmenlerin hem sisteme güvendiğini ve hem de sistemi siyasi değişimin en önemli aracı olarak gördüklerini teyit etmektedir.

Ancak şunu belirtmek gerekir ki, seçim sonuçları ile ilgili sisteme ve seçimlere duyulan bu güven, tam anlamıyla siyasi partilerin tutum ve politikalarına yönelik güvene yansımamaktadır. Her ne kadar yine seçmenlerin önemli bir kısmı, kullandıkları oyların parti siyaset ve tutumlarında etkili olduğunu düşünüyorsa da bu oran, seçim sonuçlarının üzerinde etkili olduğunu düşünenlerin oranına göre daha düşüktür. Bu durumda, siyasi partilerin seçmen talep ve beklentilerine cevap verecek şekilde kendilerini yeniden dizayn etmeleri gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, genç ve dinamik seçmen seçim sonuçları üzerinde oylarının etkili olduğunu bilerek oy kullanmakta, ancak bu oyun aynı düzeyde parti siyasetini etkilemeyeceğine inanmaktadır. Aradaki fark bir yönüyle siyasi partilere güvensizlik şeklinde de yorumlanabileceğinden, siyasi partilerin seçmenlerin güvenini kazancı bir tutum geliştirmeleri gerektiği söylenebilir. Özellikle kendini Kürt veya Alevi olarak tanımlayan seçmenler için bu oran daha da düşük seyrettiğinden, bu kesimin güven ve desteğinin temin edilmesi gerektiği açıktır.

Genç ve eğitilmiş bireylerden oluşan araştırma örneklemini katılımcıları, seçimlerde kullandıkları oyun birey olarak güvenlerini arttırdığını ifade etmektedir. Aynı şekilde, araştırmaya katılanlar, seçimde oy kullanmayı birincil derecede öneme sahip bir vatandaşlık görevi olarak nitelendirmektedir. Bu da esasen yukarıda dile getirilen noktalar ile uyum göstermektedir. Seçmenler seçime güven duymakta, seçimler yoluyla sistemin işleyişine katkıda bulunmaya istek ve niyet göstermekte ve bunu yaptıklarında da birey olarak önemli oldukları hissine güç katmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında, seçimlerin seçmenlerin psikolojik durumlarına önemli katkıda bulunduğunu da söylemek mümkündür. Dahası, bireysel özgüven hissi, seçimlerde oy kullanmak suretiyle vatandaşlık görevinin yerine getirildiği düşüncesiyle de pekiştirilmektedir. Yani seçimde oy kullanmak hem doğrudan bireysel özgüveni arttırmakta ve hem de dolaylı olarak bir görevin yerine getirildiği düşüncesi ile önemli bir tatmin duygusu yaşatmaktadır. Ancak bir taraftan da seçimde oy kullanmak gibi son derece basit ve doğru dürüst bir çaba gerektirmeyen bir eyleme böylesi bir anlam yüklenmesi de, başkaca katılım yollarının

olmadığı ya da varsa bile bunların seçmen tarafından bilinmediği ya da kullanılmadığı ihtimalinin olabileceğini hatırlatmaktadır. Gerek siyaset kurumunun ve gerekse de siyasi partilerin, daha katılımcı ve şeffaf bir demokrasi için seçimde yoğun ilgi gören ve seçmen meşruiyetine sahip seçim sistemine ilave olarak başkaca katılım yollarını geliştirmeye odaklanması gerekmektedir.

Nitekim seçmenlerin önemli bir kısmı, seçimde oy kullanmanın kendileri için en önemli siyasi katılım biçimi olduğunu ifade ederek böylesi bir problemin varlığına da dolaylı olarak işaret etmektedirler. Etkin ve katılımcı bir demokrasi, mümkün olduğunca seçmenlerin ve vatandaşların siyasete katılmalarını temin etmeyi öncelik olarak belirlemektedir. Seçimler demokraside son derece önemli işlevler üstlense de tek başına vatandaşlar için yegane katılım mekanizması olmaktan çok uzaktır. Seçmen ve vatandaşların seçimlerdeki rolü son derece sınırlı ve pasif olup sadece oy kullanmakla sınırlıdır. Halbuki demokrasi, halk yönetimini önceleyen bir rejim olarak vatandaşların etkin ve sürekli katılımına açık olduğu sürece ideale yakındır. Oy vermenin en önemli siyasal katılım biçimi olarak görülmesi ise böyle bir idealden uzak kaldığının işareti olarak görülebilir.

Nitekim araştırmaya katılanların neredeyse yarısı, kendilerini siyasete yakın bireyler olarak nitelendirmektedir. Genç ve eğitilmiş bir kitle için bu son derece düşük bir orandır. Kaldı ki seçimlere katılım oranının çok yüksek olduğu ve seçimlerde kullanılan oyun etkisinin seçmenlerce de kabul edildiği düşünüldüğünde seçmen kitlesinin bu düşüncede olması demokrasinin niteliğini anlamak bakımından bazı ipuçları sunmaktadır. Seçime katılımın yüksek ve oy vermenin birincil siyasal katılma biçimi olarak görüldüğü ancak seçmenin kendisini siyasete uzak olarak tanımladığı bir yerde sahici anlamda bir katılımcı demokrasiden söz etmek mümkün değildir. Üstelik araştırmanın genel seçimler temelli bulgular içerdiği düşünüldüğünde seçmen kitlesi ile siyaset ve yönetim arasında belirgin bir uçurumun varlığını tespit etmek mümkündür.

Siyasi partilerin ve bir bütün olarak siyaset kurumlarının seçmen katılımını daha yüksek seviyelere taşıyarak katılımcı bir demokrasi tesis etmelerinin gerekliliği, seçmenlerin oy kullanma saikleri ile ilgili verdikleri cevaplarla da teyit edilmektedir. Buna göre seçmenlerin neredeyse tamamı oy kullanırken sadece kendi çıkarlarını değil aynı zamanda toplumun öncelik ve çıkarlarını da göz önünde bulundurmaktadır. Dolayısıyla seçmenlerin siyasetin işleyişi ile ilgili normatif bir kaygısı bulunmaktadır. İzin verildiği takdirde de seçmenler siyaset sahnesinde farklılık yaratacak girişimlerde bulunabilecektir. Böylesi bir katkının etkinliği ise ancak katılımcı bir demokrasinin tesisi

ile mümkün olacaktır. Seçmenlerin oy kullanırken kendi değerleri ile parti değerleri ve partinin aday gösterdiği kişilerin kişisel değerleri arasında uyum araması da bu noktayı ayrıca teyit etmektedir. Diğer bir ifadeyle, seçmenler kendi değerlerinin siyaset sahnesine taşınmasını istemektedir. Bir yönüyle bu durum, aynı zamanda seçmenin kendi değerleri yoluyla siyasete katılma irade ve isteğini göstermektedir.

Özellikle genç ve eğitilmiş seçmen söz konusu olduğunda, seçmenlerin partilerinden daha kolay vazgeçebilecekleri görülmektedir. Araştırma bulguları, katılımcıların yarısının belli durumlarda partilerinden vazgeçebileceklerini göstermektedir. Bu da siyasi partilerin seçmenlerin önceliklerini tespit etmesi gerektiği ve buna uygun adımlar atmasının zorunlu olduğu anlamına gelmektedir. Aynı şey parti liderinin performansı için de geçerlidir. Araştırmaya katılanlar parti liderinin performansından hoşnut olmadıkları takdirde seçim ve tercihlerini gözden geçirebileceklerini göstermektedir.

Sonuç olarak, seçmen davranışlarını belirleyen faktörlerin tahmin edilenden çok daha karmaşık olduğunu söylemek mümkündür. Bu faktörler sabit ve değişmez olmadığı gibi tek başına seçmen tercihinin belirleme yeteneğine de sahip değildirler. Bu faktörlerin neler olduğunu tespit etmek ve buna uygun adımlar atmak siyaset kurumlarının ve siyasi aktörlerin sorumluluk alanına düşmektedir. Araştırmanın katılımcı profili genç ve eğitilmiş seçmen kitlesini resmetmekte ve dolayısıyla da araştırma sonuçları bu kitlenin tercihlerini yansıtmaktadır. Söz konusu tercihlerin bazı noktalarda genel seçmen tercihleri ile uyum gösterdiği, bazı noktalarda ise bu tercihlerden önemli ölçüde ayrıştığı görülmektedir. Özellikle siyasetten beklenti ve siyasete etki niyet ve amacı açısından genç ve eğitilmiş kitlenin son derece istekli olduğu görülmektedir. Bu istek ve niyetin siyaset kurumları ve aktörleri tarafından dikkate alınması ve seçmenler ile siyaset kurumları arasında var olan engellerin ve sınırlamaların kaldırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Abadan, N., & Yücekök, A. N. (1966). “1961-1965 Seçimlerinde Büyük Şehirlerde Gelir Durumuna Göre Oy Verme Davranışları”. (F. Polat, Dü.) *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*.
- Adida, C., Gottlieb, J., Kramon, E., & McClendon, G. (2019). “Response Bias in Survey Measures of Voter Behavior: Implications for Measurement and Inference”. *Journal of Experimental Political Science*, 1-7.
- Akgün, B. (1999). “Türkiye’de Seçmen Davranışının Ekonomi Politikası Üzerine Bir Model Denemesi”. *Liberal Düşünce Dergisi*, (14), 63. Retrieved 03 18, 2019, from <http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/14/06-birol-akgun-turkiye'de-secmen-davranisinin-ekonomi-politik'i-uzerine-bir-model-denemesi.pdf>
- Akgün, B. (2000). “Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler M.Y.O Dergisi*, 4, 75-92.
- Akgün, B. (2002). *Türkiye’de Seçmen Davranışı Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akgün, B. (2007). *Türkiye’de Seçmen Davranışı Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akman, Y., & Erden, M. (1997). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aktan, C. C., & Dileyici, D. (2001, January). “Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama Yöntemleri”. *Kamu Tercih ve Anayasal İktisat Dergisi*, 1, 12-25.
- Alkan, T. (1979). *Siyasal Toplumsallaşma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Alkan, T. (1989). *Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim*. Ankara: Gündoğan Basım Yayın Dağıtım.
- Almond, G. A., & Verba, S. (1989). *The Civic Culture Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. London: Sage Publications.
- Almond, G., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture*. New Jersey: Princeton University Press.
- Altun, F. (2005). *Modernleşme Kuramı*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Ambrus, A., Greiner, B., & Sastro, A. (2017). “The Case for Nil Votes: Voter Behavior under Asymmetric Information in Compulsory and Voluntary Voting Systems”. *Journal of Public Economics*, 34-48.

Arı, E., Yılmaz, V., & Başkan, E. (2015). "Seçmen Oy Verme Davranışlarının Betimlenmesi İçin Bir Yapısal Eşitlik Model Önerisi: Yalova İli Mahalli İdareler Seçimi Örneği". *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(3), 1-17.

Atılğan, G., & Aytekin, E. A. (2012). *Siyaset Bilimi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*. İstanbul: Yordam Kitap.

Augenblick, N., & Nicholson, S. (2016). "Ballot Position, Choice Fatigue, and Voter Behaviour". *Review of Economic Studies*, 83, 460-480.

Avcı, K. (2015). 2014 "Ankara Yerel Seçimlerinde Parti Lideri Faktörünün Seçmenin Oy Verme Kararına Etkisi". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 140-155.

Aydın, K., & Özbek, V. (2004). "Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi". *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 147-148.

Aysel, A. (2011). *Siyasette Etkili İletişim Teknikleri* (Vol. Birinci Baskı). İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Aziz, A. (2007). *Siyasal İletişim*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Baltacı, C., & Eke, E. (2012). "Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisine Yönelik Seçmen Algısı: Isparta Örnek Olayı". *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 115-126.

Bartels, L. M. (2008). *Unequal Democracy The Political Economy of the New Gilded Age*. Princeton: Princeton University Press.

Barut, B. (2005). Siyasal Reklamcılık Özelinde Siyasal Tutumların Oluşma Süreci. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2), 295-317.

Başgil, A. F. (2011). *Din ve Laiklik*. İstanbul: Yağmur Yayınevi.

Baykal, D. (1970). *Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.

Bell, D. (1959). "The Rediscovery of Alienation". *Journal of Philosophy*, 56(24), 933-952.

Berelson, B., Lazarsfeld, P., & McPhee, W. (1954). *Voting*. Chicago: University of Chicago Press.

Beren, F. (2013). "Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler ve Seçim Güvenliği: Şanlıurfa İli Örneği". *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 191-214.

Brown, D., Brown, C., & Desposato, S. (2007). "Promoting And Preventing Political Change Through Internationally". *Latin American Research Review*, 42(1).

Çaha, Ö., Toprak, M., & Dalmış, İ. (2008). *Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği, Seçmen Davranışı ve Siyasal Partiler*. (Ö. Çaha, Ed.) Ankara: Orion Kitabevi.

Çam, E. (1995). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.

Campbell, A., & Kahn, R. L. (1953). "The People Elect a President". *American Journal of Sociology*, 59(3), 284-285.

Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E., & Stokes, D. E. (1960). *The American Voter*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Canöz, K. (2010). "Seçmen Tercihinde Aday İmajının Rolü: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Öncesinde Konya Seçmeni Üzerine Bir Araştırma". *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(2), 95-114.

Canöz, K., & Bakan, Ö. (2015). "Türkiye'de Eğitimli Seçmenin Yerel Seçimlerde Oy Verme Kriterleri". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 37, 483-509.

Cappella, J., & Jamieson, K. (1997). *Spiral of Cynicism: The Press and The Public Good*. Oxford University Press.

Carey, S., & Lebo, M. J. (2006). "Election Cycles and the Economic Voter". *Political Research Quarterly*, 59.

Çarkoğlu, A. (1997). "Macro Economic Determinants of Electoral Support for". *New Perspectives on Turkey*, 17, 75-96.

Çavuşoğlu, H., & Pekkaya, M. (2016). "Yerel Seçimlerde Genç Seçmenlerin Siyasal Davranışlarına İlişkin Bir İnceleme: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(29), 17-40.

Çinko, L. (2006). "Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(1), 103-116.

Çukurçayır, M. A. (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Çukurçayır, M. A., & Gökçe, G. (2002). *Yerel Siyaset ve Katılma Davranışı: Konya'da Katılım Eğrileri*. 2(3), 134.

Cwalina, W., Falkowski, A., & Newman, B. I. (2008). "Towards the Development of A Cross-Cultural Model of Voter Behavior". *European Journal of Marketing*, 44(3/4), 351-368.

Dahl, R. A. (1962). *Who Governs*. New Haven: Yale University.

Damlapınar, Z., & Balcı, Ş. (2005). "Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması". *Selçuk İletişim Dergisi*, (4), 60.

Daver, B. (1993). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Yargı Kitap ve Yayınevi.

Davut, D. (1989). *Osmanlı Devleti'nde Siyaset ve Din*. İstanbul: 79-80.

Dawson, R. E., & Prewitt, K. (1969). *Political Socialization*. Boston: Little, Brown & Co.

De Vreese, C. (2009). "The Effects of Strategic News on Political Cynicism, Issue Evaluations, and Policy Support: A Two-Wave Experiment". *Mass Communication and Society*, 191-214.

Demir, İ. C. (2013). "Seçmen Tercihlerinin Oluşumunda Vergi Propagandası: Ampirik Bir Çalışma". *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 37-55.

Denny, K., & Doyle, O. (2005). "Political Interest, Cognitive Ability and Personality: Determinants of Voter Turnout in Britain". *British Journal of Political Science*, 32(2), 291-310.

Devran, Y. (2003). *Siyasal Kampanya Yönetimi*. İstanbul: And Yayınları.

Dilber, F. (2012). "Seçmenlerin Kitle İletişim Araçlarından Aldığı Siyasal İçerikli Bilgilerden Etkilenme Düzeyi: Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, C1(4), 83-105.

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. (İ. Özer, & M. Meder, Eds.) New York: Harper & Row.

Doyle, O., & Walsh, P. (2005, August). "Did Political Constraints Bind During Transition? Evidence from Czech Elections 1990-2002". No.1719. Bonn, Germany: *Discussion Paper*. Retrieved 03 05, 2019, from <http://ftp.iza.org/dp1719.pdf>

Durdu, Z. (2013). *Türkiye'de Siyasal Kültürü Anlamak*. Ankara: Kadim Yayınları.

Dursun, D. (2006). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta Basım.

Duverger, M. (1998). *Siyaset Sosyolojisi*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Easton, D., & Dennis, J. (1969). *Children in the political system*. New York: McGraw-Hill.

Ercins, G. (2007). "Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Faktörlere Bağlı Olarak Değişen Seçmen Davranışı". *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 8(2).

Erdoğan, S. (2004). *Politik Konjonktür Hareketleri Teorisi Perspektifi ile Siyaset - Ekonomi İlişkileri*. İstanbul: Değişim Yayınevi.

Erdoğan, S. (2004). *Siyasal-Ekonomi İlişkileri*. İstanbul: Değişim Yayınevi.

Ergil, D., & Alkan, T. (1980). *Siyasal Psikolojisi, Siyasal Toplumsallaşma ve Yabancılaşım*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Erkul, A. (1999). *Bazı Sosyo-ekonomik Faktörlerin Oy Verme Davranışına Etkilerinin Tespiti: Sivas İl-İlçe Merkezleri Örneği*. Sivas: Doğan Matbaacılık.

Eser, B. H. (2005). "Üniversite Eğitiminin Siyasal Tutumlar Üzerindeki Etkisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Örnek Olayı". *SDÜ-SBE Dergisi*, Güz, 12-13.

Finitfer, A. W. (1970). "Dimensions of Political Alienation". *American Political Science Review*, 64(2), 389-410.

Fiorina, M. P. (1981). *Retrospective Voting in American National Elections*. New Haven and London: Yale University Press.

Fiorino, M. P. (1976). "The Voting Decision: Instrumental and Expressive Aspects". *The Journal of Politics*, 38, 391-412.

Fu, H., Mou, Y., Miller, M. J., & Jalette, G. (2011). "Reconsidering political cynicism and political involvement: A test of antecedents". *American Communication Journal*, 13(2), 44-61.

Geoffry, D. W. (2004). "Political Apathy Disorder: Proposal for a New DSM Diagnostic Category". *Journal of Humanistic Psychology*, 44(1), 47-57.

Gerber, A. S., Huber, G. A., Biggers, D. B., & Henry, D. J. (2016). *A Field Experiment Shows That Subtle Linguistic Cues Might Not Affect Voter Behavior*. PNAS, 113(26), 7112-7117.

Gökçe, O. (1993). *İletişim Bilimine Giriş: İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Gökçe, O., Akgün, B., & Karaçor, S. (2002). "3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi:Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim". *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 1-44.

Göker, G., & Doğan, A. (2015). "Yerel Seçimlerde Aday Faktörü: Elazığ Seçmeninin Aday Profili Beklentileri Üzerine Bir Araştırma". *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 43-59.

Güldü, Ö., & Dönmez, A. (2002). "Aşırı Uçlarda Siyasal Tutumlara Sahp Üniversite Öğrencilerinin Bazı Psikolojik Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi". *Ankara Üniversitesi Journal of Faculty of Educational Sciences*, 35(1), 129-142.

Gülmen, Y. (1979). *Türk Seçmen Davranışı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.

Gümüş, G. (2009). *Türk Seçmen Davranışı ve AKP, CHP, MHP'nin Seçmen Tabanları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

H.Frohock, F. (1967). *The Nature of Political Inquiry*. (Y. Gülmen, Ed.) Illinois: The Dorsey Press.

Harrop, M., & Miller, W. (1987). *Election and Voters A Comparative Introduction*. (F. Polat, Ed.) London: Macmillan.

Hazama, Y. (2006). "Electoral Volatility in Turkey: Cleavage-based vs. Retrospective. The International Political Science Association's 20th World Congress", (pp. 9-13). *Fukuoka*. Retrieved Mart 30, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/315723842_Electoral_volatility_in_Turkey_cleavages_vs_the_economy

Heywood, A. (2007). *Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları.

Hook, S. (1959). *Political Power and Personal Freedom*. New York.

Huntington, S. P., & Dominguez, J. I. (1975). *Siyasal Gelişme*. (E. Özbudun, Trans.) Ankara: SİD Yayınları.

İşçi, M. (2000). *Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme*. İstanbul: Der Yayınları.

Kalaycı, İ. (1999). "Temmuz Ekonomisi ya da Siyasal Konjonktür: 18 Nisan Seçimleri Üzerine Kısa Bir Not". *Banka & Ekonomik Yorumlar*, Vol.36 (1-2), 29-30.

Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Kalaycıoğlu, E. (1984). *Çağdaş Siyasal Bilim*. İstanbul: Beta Yayınları.

Kalaycıoğlu, E. (1997). *Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış: Türkiye Örneği Türkiye'de Siyaset Süreklilik ve Değişim*. (A. Sarıbay, Ed.) İstanbul: Der Yayınları.

Kalender, A. (2000). *Siyasal İletişim*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Kalender, A. (2005). *Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri*. Konya: Çizgi Yayınları.

Kapani, M. (2004). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kapusızoğlu, M. (2008). *Gelir Durumu-Siyasal Eğilim İlişkisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karahan, Z. U. (2009). *Siyasetin Sıcak Temas Alanı Seçimler: 22 Temmuz ve Ak Parti*. (A. Özkan, Ed.) İstanbul: Tasam Yayınları.

Kasdin, S. R. (2009). *Policy, Valence, and Identity: Voter Decisionmaking in Primaries and Non-Partisan Elections*. London & New York: Routledge.

Kışlalı, A. T. (1987). *Siyaset Bilimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları.

Kışlalı, A. T. (2000). *Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*. Ankara: İmge Kitabevi.

Kışlalı, A. T. (2002). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Köktaş, M. E. (1997). *Din ve Siyaset*. Ankara: Vadi Yayınları.

Kramer, G. (1971). "Short-term Fluctuations in the United States Voting Behavior: 1896/1964". *American Political Science Review*, 65.

Kurtbaş, İ. (2015). "Seçmen Psikolojisine Dair Psiko-Politik Bir Tahlil Politik Psikoloji Ekseninde Deneysel Bir Çalışma". *Journal of Administrative Sciences and Policy Studies*, 3(2), 91-111.

Lane, R. (1959). *Political Life: Why People Get Involved in Politics*. Glencoe: The Free Press.

Lane, R. E. (1965). *Political Life*, (D. Baykal, Ed.) New York: The Free Press.

Larner, D. (1958). *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*. New York: Free Press.

Lau, R. R., & Redlawsk, D. (2006). *How Voters Decide: Information Processing During Election Campaigns*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lazarsfeld, P., Berelson, B., & Gaudet, H. (1948). *The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign (Vol. 2nd Edition)*. New York: Columbia University Press.

Lipset, S. (1986). *Siyasal İnsan*. (M. Tuncay, Trans.) Ankara: V Yayınları.

Lipson, L. (1986). *Politika Biliminin Temel Sorunları (Vol. 4)*. (T. Karamustafaoğlu, Trans.) Ankara: Birlik Yayınları.

Markus, G. B., & Converse, P. E. (1979). *A Dynamic Simultaneous Equation Model of Electoral Choice*. *American Political Science Association*, 73(4).

Mibrath, L. W., & Goel, M. (1977). *Political Participation: How and why do people get involved in politics?*, Chicago: Rand McNally College Publishing Company.

Milburn, A. M. (1998). *Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset*. (A. Dönmez, & V. Duyan, Trans.) Ankara: İmge Kitabevi.

Nadeau, R., Neviite, N., Gidengil, E., & Blais, A. (2008). *Election Campaigns as Information Campaigns: Who Learns What and Does it Matter*. *Political Communication*, 25(1), 51-76.

Negiz, N. (2007). *Siyasette Kadın Olmak*. *Yerel Siyaset*, 34-37.

Nergiz, N. (2007). "Seçmen Davranışında Sosyo Ekonomik Bir Faktör:Yaş". *Yerel Siyaset Dergisi*, 54.

Nergiz, N., & Akyıldız, F. (2012). "Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi Üzerinde Aday İmajının Etkisi: Uşak Örneği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15.

Nie, N. H., Verba, S., & Converse, P. E. (1989). *Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı*. (İ. Turan, & T. Karamustafaoğlu, Trans.) Ankara: Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları.

Norries, P. (Ed.). (1998). *Election and Voting Behavior: New Challenges, New Perspectives*. Ashgate.

Oktay, M. (2002). *Politikada Halkla İlişkiler*. İstanbul: Derin Yayınları.

Olsen, M. E. (1969). *Two Categories of Political Alienation*. *Social Forces*, 47(3), 288-299.

Öner, Ş. (1998). "Kentleşme ve Modernleşmenin Siyasal Davranışlar Üzerindeki Etkisi". *Türk İdare Dergisi*, 70(420), 67.

Ozankaya, Ö. (1977). *Toplum Bilimine Giriş*. Ankara: SBF Yayınları.

Özbudun, E. (1975). *Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Özbudun, E. (2000). *Contemporary Turkish Politics: Challenges to Democratic Consolidation*. London: Lynne Rienner Publications.

Özcan, Y. (1998). "Siyasi Parti Tercihlerini Belirleyen Etmenler: İstanbul Örneği". *Toplum ve Bilim*, No.76.

Özcan, Y. Z. (2000). "Determinants of Political Behavior in Istanbul", Turkey. *Party Politics*, Vol.6(No.4), 505-515.

Özer, İ., & Heder, M. (2008). *Siyasal Katılma ve Seçmen Davranışı*. İstanbul: Ege Yayınları.

Özkalp, E. (1986). *Sosyolojiye Giriş Dersleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özkan, N. (2002). *Seçim Kazandıran Kampanyalar*. İstanbul: MediaCat Kitapları.

Özkan, N. (2004). *Seçim Kazandıran Kampanyalar*. İstanbul: MediaCat Kitapları.

- Özkan, N. (2007). *Siyasal İletişim Stratejileri*. İstanbul: TASAM Yayınları.
- Özsoy, O. (2002). *Türkiye'de Seçmen Davranışları ve Etkin Propaganda*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Özsoy, O. (2007). *Seçim Kazanma Sanatı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Öztekin, A. (2000). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Öztekin, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özüerman, T. (1998). *Türkiye'nin Batılılaşma ve Demokratikleşme Açmazı* (Vol. 1.Baskı). İzmir: DEÜ Yayınları.
- Pinkleton, B. E., & Austin, E. W. (2004). "Media perceptions and public affairs apathy in the politically in experienced". *Mass Communication & Society*, 7, 319-337.
- Polat, C., & Külter, B. (2008). "Genç Seçmenler Gözüyle Siyasal Ürün (Siyasi Lider) Özellikleri: Ankara'daki Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-31.
- Polat, F. (2010). *Din, Siyaset ve Seçmen*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Powel, L., & Coward, J. (2003). *Political Campaign Communication Inside*. Boston: Pearson Education Inc.
- Rosema, M. (2006). *Partisanship, Candidate Evaluations, and Prospective Voting*. Twente.
- Say, G. (1998). *Siyasal Değişide Kadın Boyutu*. İstanbul: Kurtuluş Matbaası.
- Scarbroug, E. (1984). *Political Ideology and Voting: An Exploratory Study*. (H. Güllüpunar, E. Diker, & E. S. Aslan, Eds.) Oxford: Clarendon Press.
- Sencer, M. (1974). *Türkiye'de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar*. İstanbul: May Yayınları.
- Şentürk, H. (2008). *Seçmenin DNA'sı: Seçmen Tercihlerini Etkileyen Faktörler*. İstanbul: Okutan Yayınları.
- Serter, N. (1994). *Türkiye'nin Sosyal Yapısı*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Shachar, R. (2003). "Party Loyalty As Habit Formation". *Journal of Applied Econometrics*, 18(3), 251-269.
- Sigel, R. S. (1965, Eylül). "Assumptions About the Learning of Political Values". *Annals of the American Academy of Political and Social Science*.
- Sitembölükbaşı, Ş. (1995). *Türkiye'de İslamın Yeniden İnkişafı*. (F. Polat, Ed.) Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2001). *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyo-ekonomik Faktörler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Superti, C. (2014, March). "Vanguard of the Discontents: Blank and Null Voting as Sophisticated Protest Voting and Voting Abstention". Retrieved from http://scholar.harvard.edu/files/csuperti/files/dissertationpaper1_spainitaly_0.pdf

Tan, A. (2002). *İlke ve Uygulamalarıyla Politik Pazarlama*. İstanbul: Papatya Yayınları.

Tatar, T. (1997). *Siyasal Sosyoloji*. İstanbul: Turan Yayıncılık.

Tek, Ö. B. (1999). *Pazarlama İlkeleri Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları*. İstanbul: Beta 8 Baskı.

Tekeli, Ş. (1982). *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*. İstanbul: Birikim Yayınları.

Tekeli, Ş. (1987). *Kadın İçin 1977-1987*. (N. Negiz, Ed.) İstanbul: Alan Yayıncılık Düşünce Dizisi: 14/95.

Telatar, F. (2004). *Politik İktisat Politikası*. Ankara: İmaj Yayınevi.

Temizel, M. (2012). 'Türkiye'de Seçmen Davranışlarında Sosyopsikolojik, Kültürel Ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal Ve Ampirik Bir Çalışma (Yayınlanmamış Doktora Tezi)'. Konya: *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Teyyare, E., & Avcı, M. (2016). "Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışları: 2014 Yerel Seçimleri ve Zonguldak İli Örneği". *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*.

Tokgöz, O. (1979). *Siyasal Haberleşme ve Kadın*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler.

Turan, E., & Temizel, M. (2015). "Din ve Siyaset İlişkisi Bağlamında Oy Verme Davranışı: Niğde Bölgesinde Bir Araştırma". *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 86-99.

Turan, E., Şen, A. T., & Aydıle, E. (2015). "Kastamonu Bölgesinde Siyasal Tutum ve Davranışlarda Sosyo-Kültürel Ve Dinsel Faktörlerin Etkisi". *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (9), 100-119.

Turan, İ. (1977). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul: Güryay Matbaacılık.

Turan, İ. (1986). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul: Der Yayınları.

Türkmenoğlu, A. (2011). *Kamuoyu Araştırmalarının Siyasal Davranış Üzerindeki Etkisi: Konya Örneği*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı.

Türküne, M. (2007). *Siyaset*. Ankara: Lotus Yayınevi.

Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkileri (Vol. No.209)*. Ankara: TODAİE.

Uztuğ, F. (2004). *Siyasal İletilim Yöntemi*. İstanbul: Mediacat Kitapları.

Yatkın, A. (2001, Aralık). "Geri Kalmış ve Gelişmiş Ülkelerde Siyasal Katılma". *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 6 (12).

Yavaşgel, E. (2004). *Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Durum*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yeşilorman, M. (2002). "Politik Türbülans: Siyasal Olan Her Şey De Buharlaştır". *Amme İdaresi Dergisi*, 35(3), 95.

EK 1. Anket Formu**1) Hanehalkı gelir düzeyiniz: ***

0-2000 TL

2001-4000 TL

4000-6000 TL

6000-10000 TL

10000 TL ve üstü

2) Cinsiyetiniz *

Erkek

Kadın

Diğer:

3) Yaşınız: ***4) Fakülteniz: ***

Diş Hekimliği Fakültesi

Eğitim Fakültesi

Fen-Edebiyat Fakültesi

Hukuk Fakültesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İlahiyat Fakültesi

İletişim Fakültesi

Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

Mühendislik Fakültesi

Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Spor Bilimleri Fakültesi

Teknik Eğitim Fakültesi

Teknoloji Fakültesi

Tıp Fakültesi

Turizm Fakültesi

Diger:

5) Seçimde kullandığım oy seçim sonuçları üzerinde doğrudan: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

6) Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan partinin politika ve uygulamalarında: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

7) Seçimde kullandığım oy seçim sonrası kazanan adayın politika ve uygulamalarında: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

8) Seçimde oy kullanmak birey olarak özgüvenimi: *

Kesinlikle arttırmaz

Arttırmaz

Kararsızım

Arttırır

Kesinlikle arttırır

9) Seçimde oy kullanmamın temel nedeni oy kullanmanın vatandaşlık görevi olmasıdır. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

10) Oy kullanmak benim için en önemli siyasal katılma biçimidir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

11) Kendimi siyasete çok yakın ve ilgili bir birey olarak tanımlayabilirim. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

12) Seçimde oy kullanırken sadece kendi çıkarlarımı değil, toplumun ve ülkenin faydasını ve geleceğini de düşünürüm. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

13) Desteklediğim siyasal partiyi tercih etmemde, parti programı ve politikalarında öne çıkan temel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

14) Desteklediğim siyasal partiyi tercih etmemde, parti liderinin sahip olduğu ya da benimsediği kişisel değerler ile kendi benimsediğim kişisel değerlerin özdeşleşmesi: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

15) Sempatizanı olduğum partiye yönelik oy tercihim asla değiştirmem. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

16) Sempatizanı olduğum partiye şu nedenlerle oy vermeyebilirim: (NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Eğer yukarıdaki soruya 'KESİNLİKLE KATILYORUM' ya da 'KATILYORUM' cevabını verdiyseniz bu soruyu lütfen BOŞ BIRAKINIZ.

Genel parti politikalarına tepki gösterme ve protesto oyu

Yanlış aday göstermeleri

Stratejik nedenler (Sempatizanı olduğum partinin kazanma şansının düşük olması ya da en yakın güçlü adayın tercih edilmesi gibi)

Diğer partilerin ikna edici tutum ve politikaları

Tercih ettiğim adayın başka bir parti tarafından aday gösterilmiş olması

Diger:

17) Sempatizanı olduğum parti başarısız olsa bile parti liderinden dolayı tercihim yine de değiştirmem. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

18) Partilerin dini konularla ilgili söylem ve politikaları oy verme tercihimde etkilidir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

19) Sempatizanı olduğum partinin adayının dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimde etkiler. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

20) Sempatizanı olduğum partinin aday olmamasına rağmen, başka bir adayın dindarlık düzeyi ya da dini tutumu oy verme tercihimde etkileyebilir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

21) Birincil olarak, kendinizi daha çok hangi kimlikle tanımlıyorsunuz? *

Türk

Müslüman

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı

Kürt

Alevi

Diger:

22) Partilerin siyasi propagandası seçimde oy tercihimde etkilidir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

23) Adayların siyasi propagandası seçimde oy tercihimde etkilidir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

24) Siyasi tercihimde TV, gazete, billboard, internet-sosyal medya, broşür gibi kitle iletişim araçları aracılığıyla yapılan propaganda oy tercihim üzerinde: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

25) Seçim öncesinde gerçekleştirilen kamuoyu araştırmalarını: *

Hiçbir zaman takip etmem

Nadiren takip ederim

Ara sıra takip ederim

Sıklıkla takip ederim

Her zaman takip ederim

26) Yapılan kamuoyu araştırmalarına güvenirim. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

27) Kamuoyu araştırmaları sonuçları oy tercihlerimi etkileyebilir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

28) Hangi tür seçim kampanyaları oy verme tercihinizi etkiler? (NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) *

Miting

Gazete

TV yayınları

İnternet yayınları

Yüzyüze propaganda

Diger:

29)Partilerin seçim kampanyaları oy tercihimizi etkileyebilir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

30) Adayların seçim kampanyaları oy tercihimizi etkileyebilir. *

Kesinlikle katılmıyorum

Katılmıyorum

Kararsızım

Katılıyorum

Kesinlikle katılıyorum

32) Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından siyasi yelpazenin hangi kanadında tanımlarsınız? *

Aşırı Sol

Ortanın Solu

Ortanın sağ

Aşırı sağ

Diğer:

Hiçbiri

32) Yapılan son 'Genel Seçimde' (2018 Yılı 27. Dönem Milletvekili Seçimleri) hangi partiye oy verdiniz? *

Ak Parti

CHP

MHP

HDP

VATAN

İYİ Parti

HÜDAPAR

Bağımsız Aday

Oy kullanmadım

Diğer:

33) Oy kullanma hakkını elde ettikten sonra, hangi sıklıkta oy kullanırsınız? *

Bütün seçimlerde

Seçimlerin çoğunda

Emin değilim

Seçimlerin yalnızca birkaçında

Hiçbir seçimde oy kullanmam

34) Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak toplumun işleyişinde ve devlet yönetimindeki kuralsızlık ve düzensizlik: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

35) Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda toplumun ve devletin bir parçası olmamanız ya da hissetmemeniz: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

36) Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak toplumsal ve devlet yönetimi ile ilgili olaylara duyduğunuz ilgisizlik: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

37) Oy kullanmadığınız seçimleri düşündüğünüzde, oy kullanmamanızda genel olarak siyasete, siyasilere ve devlet kurumlarına karşı şüpheli olursunuz: *

Kesinlikle etkisizdir

Etkisizdir

Kararsızım

Etkilidir

Kesinlikle etkilidir

ÖZ GEÇMİŞ

1989 yılında Gaziantep'in Şahinbey ilçesinde doğan Uğur FİLİZ, ortaokul ve lise eğitimini İstanbul'da tamamlayıp, 2007 yılında Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümüne girmeye hak kazandı. Lisans eğitimini tamamlayıp 2011 yılında mezun olduktan sonra, Gümrük ve Ticaret Bakanlığın'da İstanbul'da memur olarak işe başladı. 6 ay sonra 2012 yılı Mart ayında, Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) kapsamında Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında 'Araştırma Görevlisi' olarak çalışmaya hayatını devam ettirdi. 2014 Eylül ayında görevinden ayrılarak, Budapeşte'de Budapest Business University (BGE), Tourism Management alanında ikinci bir yüksek lisans programına Stipendium Hungaricum Scholarship programı kapsamında bursiyer olarak katılmaya hak kazandı. Burada yüksek lisans programını tamamlayıp, Szent Istvan University Management and Business Administration programı ile yine bursiyer olmaya hak kazanıp, eğitimini devam ettirmektedir. Aynı zamanda, 'ComputaCenter' şirketinde 'Knowledge Manager' olarak profesyonel kariyerini sürdürmektedir.